

**De essentie van missionaire vorming van zendingen van de
Vergadering van Gelovigen bij de zendingsopdracht**

Door: Patrick J. Tanck MSc

Een thesis voor het behalen van de graad van
Master in Theologie
bij het
South African Theological Seminary

juni 2015

Supervisie: Prof. dr. Franklin Jabini

Laat uw hart tot vermaning komen en uw oor tot woorden van kennis.

Spreuken 23:12

Wat mijzelf aangaat, ik onderwijs weliswaar, maar ik ben nog altijd aan het leren –

John Nelson Darby (geciteerd in Weremchuck 1990:193)

Verklaring

Hierbij verklaar ik dat het werk in deze thesis mijn eigen originele werk is en dat ik in géén geval werken van iemand anders of een academisch instituut, zowel gedeeltelijk als in zijn geheel, zonder bronvermelding heb overgenomen.

Getekend: Patrick Johannes Tanck

Datum: 01 juni 2015

Voorwoord

Een zendeling schreef het volgende verhaal: ‘Na een tijdje in het zendelingsland maakte ik kennis met een man. Hij vroeg mij later ten huwelijk en wij hebben de mensen in het zendingsland verteld dat we gingen trouwen. Het is een cultuur in het gebied waarbij het de regel is dat een stel dat wil gaan trouwen uit elkaar gaat tot de huwelijksvoltrekking. De vrouwen uit het dorp kwamen vertellen dat ik weg moest gaan. Echter door een praktische reden (ik kon nog niet beschikken over mijn paspoort) kon ik pas na vijf maanden vertrekken. Het weten dat ik cultureel fout was door te blijven was niet prettig en drukte ook een stempel op de relatie (het echtpaar is inmiddels 30 jaar getrouwd)’. Dit voorbeeld is één van de vele voorbeelden hoe lastig het omgaan met een andere cultuur kan zijn. Zelf zijn mijn vrouw en ik werkzaam in Suriname. Hier maakte ik in het begin van onze komst mee dat we uitgenodigd waren bij een feest bij een echtpaar. Ik vroeg de zoon van het echtpaar wat voor kleding gebruikelijk is bij het feest. Er werd mij verteld dat vrijetijdskleding (korte broek en hemd) normaal was. Op het feest waren veel mensen. Ik was de enige met korte broek en kreeg van enkele bevriende broeders en zusters de vraag of ik van het strand kwam. In Suriname is het namelijk gebruikelijk om met lange broek en overhemd te komen naar zulke activiteiten. Beide voorbeelden spreken over het wennen aan gebruiken en gewoonten in een andere cultuur.

Deze studie gaat over de noodzaak van missionaire voorbereiding van zendingen voordat zij vertrekken naar het zendingswerk. In het bijzonder wordt dit onderzocht bij de Vergadering van Gelovigen. Dit is een bijzondere (mooie) groep van mensen die in alle eenvoud willen samenkomen om de dood en opstanding van de Heer Jezus Christus te gedenken. Zij zijn actief op het gebied van zending en de zendingen die op het veld actief zijn hebben veelal een schat aan ervaringen en adviezen. In gesprek met broeders over het onderwijs van de Vergadering kwam de vraag naar voren in hoeverre zendingen voldoende opgeleid zijn om de zendingsopdracht aan te kunnen. Dit vond ik een zeer interessante vraag om te onderzoeken.

Allereerst wil ik Jezus Christus, onze Heer en Heiland, danken voor Zijn liefde en trouw. Het is heel bijzonder om te ervaren hoe Zijn leiding werkt. Dat ik in Suriname terecht zou komen, had ik nooit voor mogelijk gehouden. Echter God wel. Vooral voor iemand die 'uit de wereld' komt, is het heel bijzonder om Gods aanwezigheid te ervaren. Stel daarom uw vertrouwen op Hem! Dit zal nooit verkeerd uitpakken.

Ik wil mijn begeleider Prof. Frank Jabini bedanken voor zijn begeleiding, stimulering, bekritisering en bemoediging gedurende mijn onderzoek. De manier waarop hij mij begeleidt heeft wordt zeer gewaardeerd. Ook zijn deskundigheid en de wijze waarop hij (die veel bereikt heeft) zelf zo eenvoudig is gebleven, spreekt van zijn Geestelijke rijpheid.

Daarnaast wil ik een ieder bedanken die een bijdrage heeft geleverd aan de realisering van dit onderzoek. In het bijzonder gaat mijn dank uit naar alle zendelingen die hebben meegeholpen! Ondanks de alledaagse drukte hebben zij tijd vrijgemaakt om mij te helpen. Ik wil daarbij de broeders Jaap Vergouwen en Barend Bloem bij naam noemen. Zij hebben door middel van intensieve gesprekken een bijdrage mogen leveren aan dit onderzoek. Ook mijn collega's van de Evangelical School of Theology te Paramaribo, broeders Johannes Martoredjo en Ewald Gregor en zuster Dorothea Martoredjo, wil ik hartelijk danken voor hun algemene ondersteuning. Verder wil ik ook de Schuilplaats danken, en in het bijzonder mijn vriend en collega broeder Peter Noordhuis, voor de mogelijkheid dat ik tijd kon vrijmaken om te werken aan mijn onderzoek. Ik wil ook broeder Paul Doth Sr. en broeder en zuster Eddy en Ria van Russel (tevens onze Geestelijke ouders) danken voor de begeleiding die ik heb ervaren om te wennen aan de Surinaamse cultuur.

Als laatste wil ik mij liefvallige vrouw danken en mijn twee geweldige kinderen voor hun continue ondersteuning en liefde naar mij toe. Bedankt Hanneke, Judith en Timothy en laat God jullie zegenen en beschermen!

Paramaribo, 1 juni 2015

Samenvatting

In dit onderzoek zijn zendelingen van de Vergadering van Gelovigen ondervraagd die via de Stichting Nehemia (financieel) ondersteund worden. De ervaringen omtrent remmende en ondersteunende onderwijs- en trainingsfactoren tijdens de voorbereiding van hun zendingsopdracht staan daarbij centraal. Dit heeft geleid tot het geven van aanbevelingen en good practices. Bovenstaande is vervat in de volgende centrale vraagstelling:

In hoeverre heeft missionaire vorming door onderwijs en of training van Nederlandse zendelingen van de Vergadering van Gelovigen, uitgezonden buiten Nederland en die via de stichting Nehemia (financieel) ondersteund worden, invloed op de zendingsopdracht in het zendingsland?

Het onderzoek maakt gebruik van een kwalitatieve onderzoeksbenadering. Het gebruikte onderzoeksmodel is het LIM-model. Volgens de gebruikte onderzoeksvraag is in dit type onderzoek een casestudy de meest geschikte kwalitatieve onderzoeksstrategie. In totaal hebben 36 zendelingen een enquête ingeleverd. Daarnaast hebben acht mensen meegedaan aan een bijeenkomst van een zendelingenretraite. Er spelen verschillende factoren mee omtrent de invloed van missionaire vorming door middel van onderwijs en training. Geconcludeerd kan worden dat een gedegen training voor het uitzenden en begeleiding op het werkveld als zeer essentieel worden ervaren om mogelijke aanpassingsproblemen en andere problemen te verminderen. Wel moet gezegd worden dat niet alles afhangt van missionaire trainingen en onderwijs. Het belangrijkste aspect blijft het contact met de Opdrachtgever om op die manier in gehoorzaamheid een (kleine) bijdrage te mogen leveren aan Zijn zendingswerk.

Summary

For this research missionaries of the Assembly who are financially supported through the Dutch Foundation Nehemia were questioned. The main topic was: How did the missionaries experience hindrances and supporting factors while educated and trained in preparation for their mission assignment? These results were used for recommendations and good assignments. The research question of this study is:

To what extent were the missionaries of the Assembly fully supported by the Dutch Foundation Nehemia; and, having been formed through education and training have an impact on the mission assignment in the country of mission?

The study used a qualitative research approach. The research model used is the LIM model. The research question used in this study refers to a case study as the most appropriate qualitative research strategy. A total of 36 missionaries returned the survey and eight people participated in a missionary retreat meeting.

There are several factors which influence the forming of a missionary through education and training. It can be concluded that the missionaries training in the home country is very essential to reduce the process of adjustment or other problems. However, not everything depends on their training and education. In contrast, the most important aspect of the preparation is the contact with and obedience to God, the Great Commissioner, to enhance a small contribution to God's missionary work.

Inhoudsopgave

VERKLARING	3
VOORWOORD	4
SAMENVATTING	6
SUMMARY	7
INHOUDSOPGAVE	8
HOOFDSTUK 1. INLEIDING	13
1.1 AANLEIDING EN ACHTERGROND VAN HET ONDERZOEK.....	13
1.2 CENTRALE VRAAG EN DEELVRAGEN	15
1.3 HYPOTHESEN	16
1.4 DOEL EN RELEVANTIE VAN HET ONDERZOEK.....	17
1.5 AFBAKENING OBJECT VAN ONDERZOEK	17
1.6 ONDERZOEKSPLAN EN METHODOLOGIE.....	19
1.7 LEESWIJZER.....	21
HOOFDSTUK 2. LITERATUURONDERZOEK	22
2.1 VERGADERING VAN GELOVIGEN	22
2.2 HET ONDERWIJS VAN DE VERGADERING.....	29
2.3 DE RELATIE TUSSEN HET PIËTISME EN VERGADERINGEN VAN GELOVIGEN.....	33
2.4 MISSIOLOGIE	39
2.5 MISSIO DEI.....	43
2.6 CONTEXTUALISATIE BINNEN DE MISSIOLOGIE	49
2.7 MISSIOLOGIE IN RELATIE MET ONDERWIJSKUNDE EN MANAGEMENT.....	52
2.8 MISSIONAIRE TRAINING EN EDUCATIE	53
2.9 TRENDS EN DE TOEKOMST VAN MISSIOLOGIE.....	57
2.10 CONCLUSIE VAN DIT HOOFDSTUK.....	59
HOOFDSTUK 3. DE BIJBEL OVER MISSIONAIRE VORMING EN ONDERWIJS.....	61
3.1 HET MISSIONAIRE KARAKTER VAN HET OT.....	61
3.2 DE GROTE ZENDINGSOOPDRACHT IN HET NT.....	68
3.3 HET ONDERWIJS IN DE BIJBEL	75
3.4 HET ONDERWIJS VAN PAULUS	81
3.5 DE BEGELEIDING VAN PAULUS AAN TIMOTHEÛS.....	83
3.6 CONCLUSIE VAN DIT HOOFDSTUK.....	88

HOOFDSTUK 4. RESULTATEN IN DE PRAKTIJK	90
4.1 ONDERZOEKSMETHODE EN STRATEGIE	90
4.2 CASE SELECTIE	93
4.3 ZENDELINGEN IN HET PRAKTIJKONDERZOEK	94
4.4 RESULTATEN ENQUÊTE	99
4.5 RESULTATEN VAN DE ZENDELINGENRETRAITE	112
4.6 CONCLUSIE VAN DIT HOOFDSTUK.....	115
HOOFDSTUK 5. ANALYSE	116
5.1 DE VERGADERING VAN GELOVIGEN	116
5.2 ZENDELINGEN IN HET PRAKTIJKONDERZOEK	118
5.3 MISSIONAIRE VORMING DOOR ONDERWIJS EN TRAINING	119
5.4 ROEPING EN UITZENDING VAN ZENDELINGEN	124
5.5 VERSCHILLEN TUSSEN VERWACHTINGEN EN DE PRAKTIJK	125
5.6 CONCLUSIE VAN DIT HOOFDSTUK.....	126
HOOFDSTUK 6. CONCLUSIES, DISCUSSIE, AANBEVELINGEN EN GOOD PRACTICES.....	127
6.1 CONCLUSIES	127
6.2 DISCUSSIE	139
6.3 AANBEVELINGEN.....	142
6.4 GOOD PRACTICES EN ADVIEZEN.....	146
LITERATUURLIJST	148
BIJLAGEN	154
BIJLAGE 1: IDENTITEITSVERKLARING VAN VERGADERINGEN VAN GELOVIGEN	155
BIJLAGE 2: ENQUÊTE ONDERWIJS.....	157
BIJLAGE 3: MISSIONAIRE TRAININGEN / CURSUSSEN EN ORGANISATIES	162
BIJLAGE 4: PROGRAMMA MISSIONARY RETREAT 2013	163
BIJLAGE 5: DEFINITIEVE MISSIONARIES FOR MISSIONARIES VOORSTEL.....	164
BIJLAGE 6: ADVIEZEN EN 'GOOD PRACTICES' VAN ZENDELINGEN.....	166

Lijst van tabellen

TABEL 1 OVERZICHT VAN DE SPREIDING VAN HET EVANGELIE IN HANDELINGEN	73
TABEL 2 VERGELIJKING VAN DE ZENDINGSMANDATEN	75
TABEL 3 ILLUSTRERENDE TEKSTEN OMTRENT DE SPECIALE BETROKKENHEID VAN PAULUS AAN TIMOTHEÛS.....	88
TABEL 4 ZENDELINGEN IN HET PRAKTIJKONDERZOEK	95
TABEL 5 ZENDELINGEN GEGROEPEERD NAAR LEEFTIJD	96
TABEL 6 ZENDELINGEN GEGROEPEERD NAAR ZENDINGSERVARING.....	96
TABEL 7 ZENDELINGEN GEGROEPEERD NAAR HOOGST GENOTEN OPLEIDING.....	97
TABEL 8 ZENDELINGEN GEGROEPEERD NAAR LEEFTIJD EN MISSIONAIRE TRAINING	97
TABEL 9 ZENDELINGEN GEGROEPEERD NAAR LEEFTIJD, ROEPING EN UITZENDING	98
TABEL 10 ZENDELINGEN GEGROEPEERD NAAR LEEFTIJD EN GEVOLGDE GEMEENTELIJKE ACTIVITEITEN	98
TABEL 11 HUIDIGE BEDIENING VAN DE ZENDELINGEN.....	99
TABEL 12 ONDERWERPEN VAN GEVOLGDE TRAININGEN / CURSUSSEN	100
TABEL 13 ADVIES VOOR ONDERWERPEN VOOR TRAININGEN / CURSUSSEN TOEKOMSTIGE ZENDELINGEN.....	101
TABEL 14 DOELSTELLINGEN, PLANNEN, VERWACHTINGEN EN AANPASSINGSPROBLEMEN.....	103
TABEL 15 ANTWOORDEN OP DIVERSE STELLINGEN	108

Lijst van figuren

FIGUUR 1 HET LIM-MODEL.....	20
FIGUUR 2 EEN VISUALISATIE VAN GODS ZENDING.....	47
FIGUUR 3 DIMENSIES VAN CULTUREN	50
FIGUUR 4 INDICATOREN VAN HET BEGRIIP DE INVLOED VAN MISSIONAIR ONDERWIJS EN TRAINING	94

Lijst met afkortingen van Bijbelboeken

Torah

Gn	Genesis
Ex	Exodus
Lv	Leviticus
Nm	Numeri
Dt	Deuteronomium

Profeten

Jz	Jozua
Ri	Richteren
1Sa	1 Samuël
2Sa	2 Samuël
1Ko	1 Koningen
2Ko	2 Koningen
Js	Jesaja
Jr	Jeremia
Ez	Ezechiël
Hs	Hosea
Jl	Joël
Am	Amos
Ob	Obadja
Jn	Jona
Mi	Micha
Na	Nahum
Hk	Habakuk

Zf	Zefanja
Hg	Haggai
Zc	Zacharia
Ml	Maleachi

Geschriften

Ps	Psalmen
Sp	Spreuken
Jb	Job
Hl	Hooglied
Ru	Ruth
Kl	Klaagliederen
Pr	Prediker
Es	Ester
Dn	Daniël
Ezr	Ezra
Nh	Nehemia
1Kr	1 Kronieken
2Kr	2 Kronieken

Evangelieën en handelingen

Mt	Matteüs
Mc	Marcus
Lc	Lucas
Jh	Johannes
Hn	Handelingen

Brieven

Rm	Romeinen
1Co	1 Corinthiërs
2Co	2 Corinthiërs
Gl	Galaten
Ef	Efeziërs
Fp	Filippenzen
Co	Colossenzen
1Th	1 Thessalonicenzen
2Th	2 Thessalonicenzen
1Tm	1 Timotheüs
2Tm	2 Timotheüs
Tt	Titus
Fm	Filemon
Hb	Hebreeën
Jk	Jakobus
1Pt	1 Petrus
2Pt	2 Petrus
1Jh	1 Johannes
2Jh	2 Johannes
3Jh	3 Johannes
Jd	Judas
Op	Openbaring

Lijst met diverse afkortingen en Bijbels

HST	Herziene Statenvertaling
KJV	King James Version
LXX	Septuaginta
NAS	New American Standard Bible
NB	Naardense Bijbel
NBG	Nederlands Bijbelgenootschap 1951
NBV	Nieuwe Bijbelvertaling
NT	Nieuwe Testament
OT	Oude Testament
v.	Vers
WB	Willibrordvertaling

Leeswijzer

- a. In deze thesis is, tenzij anders aangegeven, de HST gebruikt.
- b. Daarnaast wordt daar waar gemeente staat ook kerk bedoeld en visa versa. Zowel gemeente als kerk worden in Nederlandse Bijbelvertalingen gebruikt voor het Griekse woord “ecclesia” en kent daarin geen onderscheid (Ouweneel 1980:279).
- c. In deze thesis wordt vooral de naam de Vergadering of Vergadering van Gelovigen gebruikt om de beweging als groep van gelovigen aan te duiden. Dit betekent niet dat alle vergaderingen hetzelfde zijn, aangezien iedere Vergadering in meer of mindere mate een autonome en zelfstandige groep gelovigen is.

Hoofdstuk 1. Inleiding

De Vergadering van Gelovigen is in de negentiende eeuw, rond 1827, in Engeland ontstaan (Medema, 2007). Rond 1857 is de Vergadering of zijn de Broeders, zoals de Vergadering van Gelovigen ook wel genoemd worden, in Nederland begonnen. De Vergadering is ontstaan uit een gewaarwording dat de bestaande kerken te ingewikkeld waren en dat kerkgangers niet open stonden voor andere Christelijke denominaties. Daarom kwamen broeders en zusters in alle eenvoud bij elkaar om Jezus, de Heer, te prijzen, loven en te aanbidden. Dit resulteerde in een begin van een wereldwijde beweging welke tot op de dag van vandaag nog in ontwikkeling is.

Deze thesis beschrijft de opzet van een kwalitatief onderzoek naar de achtergrondkenmerken en onderwijssituaties van zendelingen van de Vergadering die buiten Nederland uitgezonden zijn. De manier waarop zendelingen door de gemeente worden voorbereid is de centrale vraag. Tevens worden good practices van zendelingen beschreven die voldoende voorbereid uitgezonden zijn.

1.1 Aanleiding en achtergrond van het onderzoek

De Vergadering van Gelovigen typeert zich als een groep gelovigen die samenkomen om de dood en opstanding van de Heer Jezus Christus te gedenken. Centraal staat het geloof in Christus. Zij wilden zichzelf geen denominatie of gemeente noemen, maar een groep van broeders en zusters (Medema 2007:1, Fijnvandraat e.a. 1991:16). Daarom wordt de Vergadering ook wel de Broeders genoemd (Ouweneel 1980:12). In de tweede helft van de laatste eeuw werd de Vergadering veelal wel als gemeente genoemd, alhoewel men geen officiële leden kent. Er zijn géén dominee, voorganger, ambten, leden, telling van plaatselijke afdelingen of een landelijke organisatie. De Broeders willen in eenvoud bij elkaar komen waar Jezus, de Heer, in het midden is. Vanuit de historie zijn tijdens een samenkomst zaken niet van te voren geregeld. Gezien het autonome karakter van de Vergaderingen en opdoen van nieuwe inzichten kan dit echter verschillen per Vergadering. Zo zijn er Vergaderingen die wel zaken van

tevooren regelen zoals uitgenodigde sprekers, reguliere kinderactiviteiten tijdens de samenkomst en vastgestelde (eventueel in combinatie met vrije liederenopgave) liederen die gespeeld en gezongen worden. Alle broeders mogen een lied opgeven, een gebed uitspreken, een getuigenis geven, een Bijbelgedeelte voorlezen, een kortere of langere toespraak houden of het avondmaal bedienen. In verschillende gemeenten hebben ook de zusters de vrijheid tot het opgeven van liederen, het uitspreken van gebeden en het geven van een getuigenis. Iedere zondag wordt het avondmaal gevierd. Naast de reguliere zondagsdienst zijn er ook andere contactmomenten zoals een bidstond, Bijbelbespreking en samenkomsten zoals conferenties, zondagsscholen en Bijbellessen. Ouweneel (1980:12) omschrijft de Broeders als christenen die op grond van de Bijbel geloven in de afwijzing van de institutionalisering van de kerk en van de geestelijke gaven. Zij komen eenvoudig als broeders en zusters samen tot broodbreking en eredienst, tot woordbediening en gebed, niet volgens menselijke ordeningen maar onder de leiding van de Heilige Geest. Een nadere beschrijving van de Vergadering van Gelovigen is te lezen in paragraaf 2.1 en 2.2.

De zendingsorganisatie Nehemia is een Nederlandse stichting zonder winstoogmerk die is opgericht om zendelingen van de Vergadering van Gelovigen te ondersteunen. Het doel van de stichting is het steunen van evangelisatiearbeid in en buiten Nederland, alsmede het ondersteunen van christenen die zich toeleggen op de zending of daaraan gerelateerd maatschappelijk ondersteunend werk (Stichting Nehemia 2007:1). De ondersteuning is zowel moreel als financieel en gebeurt in drie vormen: voorbede, contact en (financiële) ondersteuning. Voorbede wordt gezien als de belangrijkste vorm van steun. Er wordt concreet gebeden voor de situatie en de specifieke behoeften van zendelingen. Door middel van contact wil Nehemia voorkomen dat zendingswerkers geïsoleerd raken in de vreemde cultuur waar ze wonen en werken. De financiële ondersteuning betreft het voornamelijk overmaken van ontvangen giften voor bepaalde zendelingen. Deze giften zijn veelal via de achterban van de zendelingen ontvangen. Naast het verwerven van de nodige financiële middelen verzorgt de stichting een maandblad 'Berichten' dat aan elke Vergadering wordt opgestuurd. Het beleidsplan 2008–2013 van Stichting Nehemia (2007:1) beschrijft drie doelen van het maandblad. Het eerste is om het te gebruiken om te netwerken, het

tweede doel is om het maandblad te gebruiken als verslaglegging en een derde om fondsen te werven. Nehemia richt zich anno heden op ongeveer 80 zendelingen die door plaatselijke Vergaderingen naar zowel binnen als buiten Nederland uitgezonden zijn. In gesprek met broeders over het onderwijs van de Vergadering kwam de vraag naar voren in hoeverre zendelingen voldoende opgeleid zijn om de zendingsofdracht aan te kunnen. Deze vraag is, naar mij bekend, nog niet eerder wetenschappelijk onderzocht.

1.2 Centrale vraag en deelvragen

In dit onderzoek zijn zendelingen van de Vergadering van Gelovigen ondervraagd die via de Stichting Nehemia (financieel) ondersteund worden. De ervaringen omtrent remmende en ondersteunende onderwijs- en trainingsfactoren tijdens de voorbereiding van hun zendingsofdracht staan daarbij centraal. Dit heeft geleid tot het geven van aanbevelingen en good practices. Bovenstaande is vervat in de volgende centrale vraagstelling:

In hoeverre heeft missionaire vorming door onderwijs en of training van Nederlandse zendelingen van de Vergadering van Gelovigen, uitgezonden buiten Nederland en die via de stichting Nehemia (financieel) ondersteund worden, invloed op de zendingsofdracht in het zendingsofdrachtland?

De deelvragen worden onderverdeeld in theoretische en praktische vragen, alsmede vragen tot het geven van aanbevelingen.

Theoretisch

- Wat wordt verstaan onder missionaire vorming door onderwijs en of training?
- Wat zijn de kenmerken en karakteristieken van de Vergadering van Gelovigen?

Praktisch

- Hoe zijn de uitgezonden zendelingen onder andere via missionair onderwijs voorbereid op de zendingsopdracht en welke knelpunten hebben zij ervaren?
- Welke visie en adviezen hebben genoemde zendelingen op zending en missionaire vorming?

Aanbevelingen

- Welke good practices van missionaire vorming door middel van onderwijs en of training zijn aanwezig?

1.3 Hypothesen

De hypothesen luiden als volgt:

- a. Zendelingen hebben intensieve vorming in missionair onderwijs nodig om voldoende voorbereid te zijn op het zendingswerk.
- b. De verschillende Vergaderingen van Gelovigen trainen gelovigen voldoende op het gebied van Christelijk en Bijbels onderwijs in theorie maar onvoldoende omtrent praktisch zendingswerk.
- c. Er is veelal onvoldoende visie of er zijn geen uitgewerkte plannen aanwezig omtrent het zendingswerk bij de zendelingen van de Vergadering van Gelovigen.
- d. De meeste zendelingen van de Vergadering van Gelovigen hebben geen training en of onderwijs ontvangen in het zendingsland omtrent aanwezige visies, verwachtingspatronen en werkwijzen van de zendingsopdracht.
- e. Er zijn diverse good practices van missionaire vorming door middel van training en of onderwijs aanwezig bij de zendelingen van de Vergadering van Gelovigen.

1.4 Doel en relevantie van het onderzoek

Opleiding en training van zendelingen staan niet los van het maatschappelijk leven. Het beschrijven van heldere criteria van resultaten is essentieel. Haak (2005:39) benadrukt een goede deskundigheid van zendelingen. Het werken voor Christus om een bijdrage te leveren in de groei van de wereldwijde Christelijke groep van mensen vergt een gedegen voorbereiding en afstemming met de Opdrachtgever. Het centrale doel van dit onderzoek is het identificeren van remmende en ondersteunende onderwijsfactoren die uitgezonden zendelingen buiten Nederland ervaren tijdens hun zendingsopdracht. Het (Bijbelse) onderwijs van de Vergadering is veelal positief bekend (Medema 2007:1). Echter omtrent de kern van dit onderwijs en de onderwijskundige werkwijze is niet veel geschreven.

Aangezien de Nederlandse Vergaderingen een grote groep mensen als zendelingen hebben, zou onderzoek hiernaar een positieve bijdrage kunnen leveren aan de opleiding en begeleiding van zendelingen. Wanneer zendelingen onvoldoende zijn voorbereid qua training en onderwijs kunnen aanbevelingen hiervoor gedaan worden. Wanneer de zendelingen wel goed voorbereid worden, kunnen diverse good practices beschreven worden die als voorbeeld voor anderen kunnen leiden. De resultaten van deze studie kunnen bijdragen aan weloverwogen uitvoering van de voorbereiding en vorming van zendelingen. Daarnaast kunnen aan de hand van ervaren knelpunten van zendelingen aanbevelingen worden geformuleerd die mee kunnen helpen aan een goede voorbereiding voor toekomstige zendelingen.

1.5 Afbakening object van onderzoek

In dit onderzoek staat de missionaire vorming van zendelingen centraal. In deze paragraaf worden een aantal begrippen en keuzes gedefinieerd en toegelicht. Allereerst is er voor de denominatie de Vergadering van Gelovigen in Nederland gekozen. De Vergadering is een heel eigensoortige gemeente omdat zij in principe geen vaste structuur kent en geen vaste voorganger of dominee heeft. Vergaderingen zijn altijd en overal gekenmerkt geweest door een sterk moreel leiderschap. De Broeders hebben altijd geloofd dat de Bijbel dat gezag en leiderschap en andere genadegaven geeft aan

mensen (vgl. Hn 15:22, Rm 12:6-8, 1Co 12:28, 1Th 5:12v, 1Tm 3:1-7, Hb 13:7,17,24) en dat dit door gelovigen erkend wordt (Ouweneel 1980:358). Wel is er in de afgelopen jaren een trend van aangewezen oudsten ontstaan. Er zijn Vergaderingen in Nederland die nu gekozen oudsten hebben. Andere vergaderingen hebben informele oudsten en worden geleid door een Broedervergadering. Dit is een vergadering waarbij alle volwassen broeders die deelnemen aan het avondmaal zijn uitgenodigd en waarbij gemeentelijke besluiten kunnen worden genomen. De diverse Vergaderingen zijn autonoom van karakter. Dit houdt in dat iedere gemeente op zichzelf staat en in meer of mindere mate verschillend kan zijn van andere Vergaderingen.

Medema (2007:1) geeft aan dat de diverse Vergaderingen tamelijk actief zijn omtrent zendingsactiviteiten. Er zijn twee grote zendingsorganisaties van de Vergadering actief binnen Nederland. Dit zijn de stichtingen Philadelphia en Nehemia, twee van elkaar losstaande organisaties. Aangezien alleen al Nehemia een groep van ongeveer 80 Nederlandse zendelingen vertegenwoordigd, is er voor deze organisatie gekozen. Daarnaast is er voor gekozen om alleen de zendelingen te kiezen die buiten Nederland uitgezonden worden. Dit gezien het feit dat deze zendelingen anders voorbereid dienen te worden dan zendelingen die in Nederland blijven. Hierbij kan gedacht worden aan het aanpassen aan een andere cultuur en andere gewoontes. Onderwerpen als de aanwezige missionaire spiritualiteit, visies, verwachtingspatronen en werkwijzen spelen daarbij een belangrijke rol (Jongeneel 1991:172).

1.5.1 Missionair

Het begrip missionair staat voor de roeping van de gemeente om zich radicaal toe te wenden naar de wereld. Bosch (in De Bree 2009:10) beweert dat het christelijke geloof in zichzelf missionair is. Een christelijke gemeente is per definitie missionair. De missie van de gemeente ligt in het hart van God. Niet de gemeente doet aan zending, maar God heeft het initiatief. Missionair zijn is niet een activiteit van een aantal gemeenteleden of van een bepaalde commissie. Heel het gemeente zijn is doortrokken van haar missionaire roeping (De Bree 2009:10). De missie van de gemeente dient breed te zijn. Het is niet alleen een verticale boodschap van God naar mensen, maar ook om de gerechtigheid in de wereld. Deze wereld staat in relatie met Christus. Het

gaat hierbij om het verkondigen in woord en daad. Het evangelie kan verkondigd worden door woorden, maar ook in daden. Deze daden kunnen dienen als een vorm van getuigenis.

1.5.2 Onderwijs

Onderwijs is volgens de International Standard Classification of Education (ISCED) van de UNESCO de georganiseerde communicatie (van niet-incidentele aard) met als doel overdracht van kennis, vermeerdering van inzicht en/of aanleren van vaardigheden. Vanuit De Bree (2009:13) die een poging waagt om een missionaire gemeente te definiëren, kom ik tot de volgende definitie van missionair onderwijs:

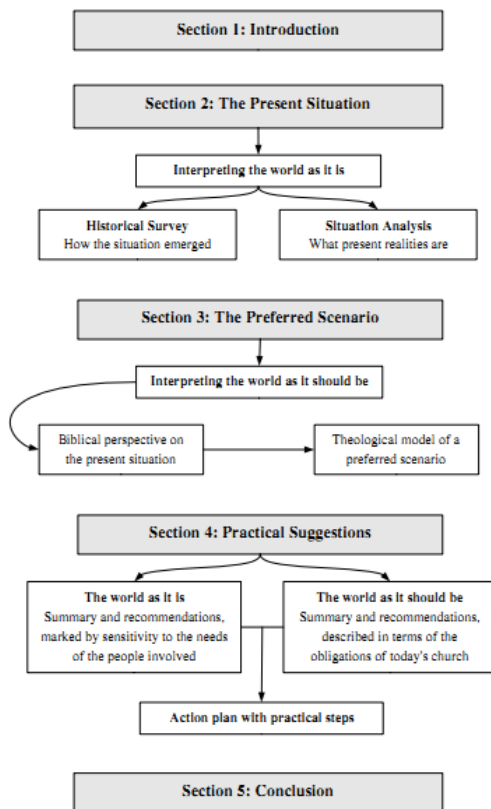
Missionair onderwijs is de georganiseerde communicatie van niet-incidentele aard die (1) vanuit de Missio-Dei participeert in het getuigenis van het Woord van God in woord en daad; (2) getuigt van de redding die in en door Jezus Christus geopenbaard is; (3) vanuit de roeping de zichtbare focus legt op het bereiken van mensen buiten de eigen gemeente.

1.6 Onderzoeksplan en methodologie

Het onderzoek maakt gebruik van een kwalitatieve onderzoeksbenadering. Het soort onderzoek dat geschikt is voor deze studie is een mix tussen de beschrijvende en de prescriptieve benadering. Het onderzoek is beschrijvend omdat de gedachte en de kenmerken van de Vergadering van Gelovigen, zo realistisch mogelijk zal worden beschreven (Verschuren & Doorewaard 2002:78). Het is prescriptief omdat een doel van het onderzoek is het geven van een lijst van aanbevelingen voor toekomstige zendelingen en gemeenten. Het doel van kwalitatief onderzoek is om een maatschappelijk probleem te belichten om daarmee mogelijke maatschappelijke en menselijke oplossingen te genereren (Patton, 1990:40). De kennis draagt bij om de oorzaak van een probleem beter te kunnen begrijpen om op die manier de omgeving beter te kunnen controleren. De uitkomst van een dergelijk onderzoek zijn voornamelijk aanbevelingen.

Het onderzoeksmodel dat tijdens deze studie gebruikt wordt is het LIM-model. Een overzicht van het model is te zien in figuur 1. Het LIM-model is een gebruikersvriendelijk model dat bruikbaar is voor de meeste onderzoeken (Smith 2008:210). Woodbridge en Song (in Smith 2008:207) hebben voor theologische onderzoeksstudies het LIM-model aangepast in drie hoofdfasen. Deze hoofdfasen zijn: (1) de huidige situatie, (2) het gewenste scenario en (3) suggesties voor de praktijk. Het onderzoeksplan bestaat daarom uit deze drie met elkaar samenhangende fasen.

Figuur 1 Het LIM-model

De huidige situatie bestaat uit een analyse van de context en de probleemanalyse en een overzicht van de relevante literatuur over missiologie, zending en onderwijs. De eerste fase richt zich vooral op de situatie zoals die nu is. Het missionair (vormings) onderwijs van de zendelingen wordt beschreven. De onderwijsachtergronden zullen gedetailleerd beschreven worden. Ook ontvangen trainingen en cursussen zullen daarbij onderzocht worden. De praktijk wordt onderzocht door speciaal ontworpen data-

instrumenten zoals een vragenlijst en een analyse van documentatie. Het veldonderzoek betreft een bevraging van zendelingen van de Vergadering die via Nehemia (financiële) ondersteuning krijgen. Daarnaast worden er gegevens verzameld tijdens de zendelingenretraite Zendelingen voor Zendelingen in Frankrijk – Chamaloc. Dit is een retraite waarbij zendelingen van de Vergadering van Gelovigen vanuit verschillende landen van de wereld bij elkaar komen om elkaar te bemoedigen. De tweede fase beschrijft het gewenste scenario. Dit deel van de studie beschrijft het onderwijs vanuit de literatuur zoals het zou moeten zijn. Een belangrijk onderdeel is een Bijbelse referentie van wat de Bijbel zegt over het missionair onderwijs en opleiden / vormen van gelovigen. Daarnaast zullen ook de (theologische) principes van de Vergadering beschreven worden. De diverse gebruikte Bijbelse teksten zullen verantwoord worden geëxegeseerd. De laatste fase vergelijkt de dagelijkse praktijk met het gewenste scenario. Deze fase richt zich ook op een aantal fundamentele wetenschappelijke procesvaardigheden zoals het classificeren en vastleggen van de resultaten. Er zal een gegevensanalyse plaatsvinden die resulteert in conclusies, knelpunten en aanbevelingen.

1.7 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van het literatuuronderzoek waarbij stil wordt gestaan bij de betekenis van missiologie en de daarbij behorende trends in missiologie. Er is een overzicht over zending en over het belang van educatieve vorming en training van zendelingen. In hoofdstuk 3 wordt aandacht besteed aan de Bijbelse basis voor educatieve vorming en training van zendelingen. De God van de bijbel is een missionaire God. Dit wordt duidelijk in zowel het oude als het nieuwe testament. Hoofdstuk 4 beschrijft de resultaten van het praktijkonderzoek waarbij zendelingen gevraagd zijn over de onderwijsachtergronden, ervaringen en good practises in de voorbereidingsfase van zendelingen. In hoofdstuk 5 wordt getracht een analyse te geven waarbij een vergelijking gemaakt wordt tussen de literatuurstudie en de Bijbelse verantwoording in respectievelijk hoofdstuk 2 en 3 met de resultaten in de praktijk van hoofdstuk 4. Dit resulteert in het geven van conclusies, discussie en aanbevelingen in hoofdstuk 6.

Hoofdstuk 2. Literatuuronderzoek

Dit hoofdstuk beschrijft het resultaat van het literatuuronderzoek. Hierbij is de literatuur over de Vergadering van Gelovigen en hun achtergronden en onderwijs, de term missiologie en bijbehorende onderwerpen als de Missio Dei en contextualisatie, de relatie tussen onderwijs en missiologie en als laatste de missionaire training en educatie onderzocht. De kern gaat over hoe zendelingen worden voorbereid op de zendingsopdracht qua onderwijs en training. Is onderwijs en training belangrijk als voorbereiding voor een zendeling? Om deze vraag te beantwoorden wordt eerst gekeken naar de structuur van de Vergadering van Gelovigen en wat missiologie en onderwijs precies inhoudt.

2.1 Vergadering van Gelovigen

In de negentiende eeuw is in Nederland en verschillende andere landen zoals Engeland, Duitsland en Frankrijk de Vergadering van Gelovigen of Beweging van de Broeders (in het kort respectievelijk Vergadering of Broeders) ontstaan. Deze beweging koos zelf niet voor een bepaalde naam, echter zij werden door anderen genoemd als de Vergadering van Gelovigen, Broeders, Plymouth Brethren, Brethren etc. In deze thesis wordt vooral de naam de Vergadering of Vergadering van Gelovigen gebruikt om de beweging als groep van gelovigen aan te duiden. Dit betekent niet dat alle Vergaderingen hetzelfde zijn, aangezien iedere Vergadering in meer of mindere mate een autonome en zelfstandige groep gelovigen is.

2.1.1 Het begin van de beweging

Het begin van de Vergadering dateert van omstreeks 1825 in de stad Dublin - Ierland (Ouweneel 1977:8). Drie jonge christenen kwamen na de diensten van hun eigen denominatie bij elkaar om samen het Avondmaal te vieren en te bidden en te zingen. Zij wilden samen de eenheid die zij in de Heer hadden tot uitdrukking brengen, ondanks

dat zij op een aantal punten in het geloof van elkaar van mening verschilden. Ook een andere groep mensen in Dublin kwam op deze manier bij elkaar nadat zij het oneens waren met diverse zaken die gebeurden in hun gemeente. Deze twee groepen kwamen in contact met elkaar en zij besloten om bij iemand thuis samenkomsten te gaan houden om de Heer te loven en te prijzen. De kern van deze nieuwe beweging werd gevormd door de broeders Edward Cronin, Francis Hutchinson, Edward Wilson, William Stokes en enkele zusters. God deed in die tijd in diverse delen van de wereld een geweldig werk doordat gelovigen in kleine groepen bij elkaar kwamen om samen te bidden en Gods Woord te bestuderen. Zij kwamen, zonder het van elkaar te weten, op dezelfde manier bij elkaar (Ouweneel 1980:28). Zo ontstond er een nieuwe groep die eenvoudig een vergadering van gelovigen wilde zijn. Voor de groei van de Vergadering is vooral de persoon van John Nelson Darby (1800-1882) daarbij van doorslaggevende betekenis geweest (Fijnvandraat e.a. 1991:12, Ouweneel 1980:11). Hij was voorganger in de Engelse kerk in Ierland maar kreeg grote twijfels over de staatskerk vanwege haar menselijk-wereldse organisatiestructuur en de treurige geestelijke toestand. Nadat hij op 21-jarige leeftijd zich tot God bekeerd had (Weremchuk 1990:39) begon hij als rondreizende prediker zeer intensief het Schrift te bestuderen en in alle eenvoud het Avondmaal te vieren. Darby merkte dat de zogenaamd christelijke wereld gekenmerkt werd door diepe ondankbaarheid tegenover Christus (:42). In de jaren dertig van de negentiende eeuw rezen Vergaderingen, in bijvoorbeeld Ierland, Engeland en Schotland, als paddenstoelen uit de grond. Ouweneel (1980:37) geeft aan dat de Vergadering zowel Anglicanen, Methodisten, Baptisten, Quakers, Irvingianen, Congregationalisten en Presbyterianen verenigde. Er waren in het begin veel mensen van voornamelijk andere Christelijke gemeenten die de Vergadering als beweging een kort bestaan toedachten (:278). De geschiedenis heeft het tegenovergestelde van deze voorspelling laten zien. De Broeders waren namelijk in alle opzichten anders dan andere Christelijke gemeenten. Zo waren de Broeders niet Gereformeerd qua leer van kerk en verbond, niet georganiseerd en wezen ze zelfs officieel aangestelde ouderlingen en predikanten af.

Het ontstaan heeft onlosmakelijk met het 'réviel' te maken. Dit is de Europese evangelische opwekking die in de eerste helft van de 19e eeuw heeft plaatsgevonden.

Voor veel gemeenten heeft deze opwekking grote gevolgen gehad (Ouweneel 1980: 12, Fijnvandraat e.a. 1991:9). Er kwamen veranderingen en vernieuwingen in kerken waardoor er allerlei scheuringen plaatsvonden in nationale kerken. Vernieuwingen die plaatsvonden waren onder andere een hernieuwde nadruk op trouw aan de Bijbel als het geïnspireerde woord van God; een sterk accent op persoonlijke geloofsbeleving; een mijding van alles wat als 'werelds' werk wordt ervaren; een sterk vernieuwd profetisch bewustzijn dat zich uitte in een herleefde verwachting van de wederkomst van Christus; en een toelating op christelijke activiteiten als evangelisatie, armenzorg en schoolwerk. De Vergadering wordt door diverse mensen wel als hoofdverantwoordelijke gezien voor de wijde hedendaagse verbreiding van de leer die gelooft dat de (weder)komst van Christus voorafgaat aan het duizendjarig rijk (Ouweneel 2012:359). De publicaties van onder andere John Nelson Darby hebben deze leer ook een geweldige bekendheid gegeven.

2.1.2 Kenmerken van de Vergadering

Kenmerkend voor de Vergadering waren dat de diensten heel eenvoudig waren en dat er géén aangestelde predikant, dominee of voorganger was (Fijnvandraat e.a. 1991:8). Naar aanleiding van 1Co14:29 kon iedere broeder (met een maximum van drie) die een woord van de Heer had dit tijdens de samenkomst doorgeven. Een ander kenmerk van de Vergadering is de eredienst waarbij het Avondmaal werd gevierd. Ook deze dienst had geen vastgestelde liturgie. Er was ruimte om een lied op te geven voor samenzang, een dankgebed uit te spreken of een Bijbelgedeelte te lezen met eventueel een korte toelichting. De gelovigen van de Vergadering gingen ervan uit dat Gods Geest de leiding heeft over de samenkomst (:18). God zelf kan mensen aanraken en gebruiken wie Hij wil om hen iets te laten doen in de samenkomst. Tijdens een dienst moest men daarom openstaan voor Zijn leiding. Vanaf het begin van de beweging waren de broeders en zusters van Vergaderingen erg actief in divers evangelisatiewerk (Ouweneel 1980:282). Door onder andere een krachtige evangelieprediking kwamen vele ongelovigen tot bekering. Daarbij waren de eerste Broeders bijna allemaal verspreiders van tractaten (korte evangelisatieteksten) en velen waren actieve evangelisten. Weremchuk (1990:96) beschrijft dat Darby veel aan evangelisatiewerk

deed. Ook op de meest ruwe gelegenheden zoals volksfeesten, jaarmarkten, paardenwedrennen, zeilwedstrijden en overal in de open lucht. Medema (2007:1) geeft aan dat de diverse Vergaderingen nog steeds tamelijk actief zijn in zendingsactiviteiten.

Tien broeders die traditioneel bekend staan als broeders van open en gesloten Vergaderingen hebben een identiteitsdocument opgesteld (zie bijlage 1). In dit document worden zeven punten genoemd die de identiteit van de 'Vergaderingen' kenmerken of behoren te kenmerken. Deze zeven punten zijn:

1. Gemeenten houden eens per week een eredienst waarin zij het avondmaal vieren;
2. Tijdens gemeentelijke samenkomsten moet er, binnen Bijbelse grenzen en onder de leiding van de Heilige Geest, de vrijheid zijn om vrijuit te spreken tot God, door middel van lofprijzingen en gebeden;
3. Elke gelovige heeft genadegaven van de Heer ontvangen en heeft zijn/haar gaven te gebruiken tot opbouw en welzijn van allen;
4. Elke gemeente dient opzieners / oudsten te hebben die, zowel in geestelijk als moreel opzicht, in staat zijn haar te besturen en te leiden;
5. Alle christenen dienen, mits zij een goed getuigenis hebben van persoonlijk geloof en een consequente christelijke levenswandel, tot de avondmaalsviering te worden toegelaten;
6. Elke gemeente is gehouden intern tucht uit te oefenen. Eveneens is elke gemeente verplicht met de toelatings- en tuchtbesluiten van andere (bijbelse) gemeenten rekening te houden, tenzij er grond is voor ernstige twijfel;
7. Elke gemeente is verantwoordelijk om te midden van de wereld de werkelijkheid van het Evangelie en de regering van Jezus Christus, onze Heer, uit te stralen.

2.1.3 Open en gesloten Vergaderingen

In het verleden, en ook nog wel in deze tijd, is er een verschil gemaakt tussen open broeders en gesloten broeders. Deze term komt voort uit een scheuring in Engeland in 1848 waardoor er twee groepen ontstonden (Ouweneel 1980:77). De verschillen kenmerkten zich onder andere in de vraag hoe men dient om te gaan met toelatings- en tuchtbesluiten van andere vergaderingen, de vraag of men gelovigen kan toelaten die persoonlijk rein zijn, maar tot verontreinigde geloofsgemeenschappen behoren, het

functioneren van de zusters in de gemeentelijke samenkomsten en het leiden of inleiden van (delen van) de gemeentelijke samenkomsten door bepaalde broeders (Arentsen e.a. 2010, Ouweneel 1980:77-96). Vaak bleek een oorzaak van scheuring ook te maken te hebben met botsende karakters van vooraanstaande broeders (Fijnvandraat JP:4). De christelijke psycholoog De Vries (in Fijnvandraat JP:11) geeft aan dat er ook factoren zoals hoe mensen omgaan met gezag en autoriteit meespelen bij een scheuring. Mensen met veel Bijbelkennis kunnen mogelijk nogal dogmatisch ingesteld zijn en daardoor emotioneel onrijp. Zij vinden het moeilijk om zichzelf te onderzoeken en mensen voelen zich bij hen niet begrepen. Zij zijn minder geschikt voor leidinggevende posities. Deze psycholoog gelooft dat veel Vergaderingen zijn stukgelopen door mensen die zo'n persoonlijkheidsprobleem hebben.

De open broeders blijken een ruimere opvatting te hebben dan veel gesloten broeders. De laatste jaren blijkt er echter een nieuwe situatie ontstaan te zijn. Oorzaken daarvoor zijn onder andere: het meer zicht krijgen op de noodzaak van praktische eenheid en gemeenschap van Bijbelgetrouwe gelovigen, afkomstig uit welke geloofsgemeenschap dan ook, de inspanningen onder de open broeders om het proces van verboddeling onder hen tegen te gaan, de internationale scheuring onder de gesloten broeders, waarbij de meer exclusief denkende broeders en zusters zich van de meerderheid van de Nederlandse gesloten Vergaderingen hebben afgescheiden (Arentsen e.a. 2010:1). Deze en andere oorzaken hebben veel broeders en zusters tot bezinning gebracht. Er bleek ook een verlangen te zijn om bij het licht van de bijbel zich te bezinnen op de gemeentebeginselen van Vergaderingen. Jabini (2013:11) merkt op dat er in de laatste jaren veel positieve contacten zijn ontstaan tussen de twee genoemde groepen en waarbij veel gesloten groepen zich zijn gaan identificeren met open Vergaderingen.

Verschillende gelovigen van Vergaderingen praten minder over het verschil tussen open en gesloten broeders, maar meer over Vergaderingen die traditioneel, gematigd of meer evangelisch zijn. Qua stromingen zijn deze onder te verdelen in respectievelijk de rechterstroming (traditioneel), middenstroming (gematigden) en een linkerstroming (meer Evangelisch). Ouweneel (1978:433) schreef in 1978 reeds om te spreken over drie hoofdstromingen: een linker- midden- en rechterstroom. Zelf ben ik er

voorzitter van om niet meer te praten over Vergaderingen die open en gesloten zijn. Dit ook omdat het steeds moeilijker wordt om dit verschil tussen de Vergaderingen te maken. Sommige gesloten Vergaderingen zijn vrijer dan bepaalde open Vergaderingen. Wel kan er een onderscheid gemaakt worden tussen bovengenoemde verdeling in traditioneel, gematigd of meer evangelisch gericht. Tevens is de benaming open en gesloten ontstaan uit een scheuring wat qua naam niet erg opbouwend en positief is. Soms zal echter nog gesproken worden over open en gesloten Vergaderingen wanneer het onvermijdelijk is dit onderscheid niet te noemen. Een voorbeeld hiervan is een Internationale Vergadering Conferentie (the International Brethren Conference on Mission – IBCM) die van oudsher georganiseerd werd door de open broeders. Wel blijken veel gesloten broeders ook naar deze conferentie te gaan. De open broeders hebben tijdens de IBCM van 2011 een boek uitgegeven waarin blijkt dat wereldwijd er meer dan 27.350 (open) Vergaderingen zijn met ruim 2,06 miljoen volwassen gelovigen (Newton & Chan 2011:8-11). In Nederland zijn er ruim 110 Vergaderingen (open en gesloten) met een vermoedelijk totaal van iets minder dan 10.000 mensen (Medema, 2007:1). Exacte getallen zijn niet bekend. De Vergaderingen hebben veel zendingen binnen en buiten Nederland uitgezonden. Ook wereldwijd heeft de Vergadering veel zendingsactiviteit.

2.1.4 Toekomst van de Vergadering

De Vergadering wordt algemeen erkend als een groep mensen met een goede Bijbelkennis, eerbied voor de dingen van God, liefde voor de Heer Jezus en openheid voor de leiding van de Geest. Medema (2007:1) geeft wel aan dat in de laatste eeuw allerlei stilzwijgende regels en tradities zijn ontstaan die de openheid en vrijheid van de bediening van de Geest tegenhouden. Jabini (2013:72) merkt op dat er, ten opzichte van het ontstaan van de Vergadering in de 19^e eeuw, veel in de wereld veranderd is. Hierbij wordt als voorbeeld ook de beleving van het geloof aangehaald. Anno nu zijn er veel veranderingen gekomen bij diverse Vergaderingen waarbij verschillende Vergaderingen de idealen en praktijken van de beginperiode van de beweging proberen vast te houden. Verder blijkt er ook een toename te zijn van gelovigen die zich aansluiten bij een Vergadering die andere principes en gedachten hebben ten opzichte

van het gedachtegoed van de Vergadering vanuit het verleden (Fijnvandraat JP 2008:3). Kwesties die in de huidige periode een rol kunnen spelen bij Vergaderingen zijn onder andere:

- Het nadenken over de organisatiestructuur van de gemeente en het leiderschap binnen de gemeente. Verschillende gemeente stellen oudsten aan en hebben daarvoor nagedacht over het daarbij horende proces tot aanstelling van oudsten;
- De rol van de zusters tijdens gemeentelijke samenkomsten. Hierbij kan gedacht worden dat ook zusters een gebed mogen uitspreken, een lied opgeven of een getuigenis geven;
- Het wel of niet gebruiken van instrumenten of een muziekbond tijdens de gemeentelijke samenkomsten. Ook de muziekkeuze van bijvoorbeeld het zingen uit Opwekkingsliederen kan daarbij horen;
- Wat is de identiteit van de Vergadering en hoe wordt die identiteit plaatselijk ingevuld;
- Een laatste punt is de vraag of God ook in deze periode mensen kan genezen en daarbij ook hoe om te gaan met de gaven van de Geest.

De vraag of zusters mogen preken of oudsten worden is buiten discussie (Jabini 2013:73). Wel zijn er gevallen bekend waarbij vrouwen als zendelingen werken in landen waar zusters wel preken. Verder merkt Jabini (:75) op dat het tijd is voor de Broeders om samen te kijken naar de toekomst hoe de identiteit en kenmerken van de Vergadering eruit zouden kunnen zien. Fijnvandraat JP (2008:9) merkt op dat de Bijbel geen specifieke voorschriften geeft over hoe de samenkomsten van Vergaderingen vorm gegeven dienen te worden in de 21^e eeuw. Wat wel belangrijk is, is dat er een nieuwe generatie leiders getraind en toegerust wordt voor het werk van de Heer. Centraal staat wel dat zending en evangelisatie prioriteit dient te blijven van iedere plaatselijke Vergadering. Voor de toekomst van de Vergadering is het ook belangrijk dat er gelovigen zijn die binnen de gemeente erkend worden met de gave van bestuur (1Co12:28). Vaak wordt deze gave niet genoemd of uitgeoefend binnen de Vergadering (Fijnvandraat JP 2008:8). In Handelingen 2:42 worden vier hoofdzaken genoemd van het gemeente zijn en die ook vanaf het begin kenmerkend zijn voor Vergaderingen:

1. Het volharden in de leer van de apostelen (het onderwijs);

2. De onderlinge gemeenschap;
3. Het breken van het brood (Avondmaal);
4. De gebeden (bidden tijdens de dienst en houden van bidstonden).

Deze onderlinge gemeenschap wordt niet alleen beleefd en uitgedrukt tijdens de viering van het Avondmaal, aangezien het Avondmaal uitgedrukt en beleefd wordt in de eenheid van het lichaam van Christus (Fijnvandraat JP 2008:8). Juist voor de onderlinge gemeenschap, zorg en acceptatie voor elkaar dient veel aandacht te zijn. Eerlijkheid, echtheid, onderlinge acceptatie en inlevingsvermogen zijn houdingsaspecten waar meer aan gewerkt dient te worden. Vaak maakt de onderlinge gemeenschap plaats voor uitwisseling van Bijbelkennis wat ongewild een hoge drempel voor velen veroorzaakt. De onderlinge verhouding tussen broeders en zusters is essentieel (Ouweneel 1978:449). Groeien in Bijbelkennis is belangrijk, maar echte onderlinge liefde voor elkaar is nog belangrijker.

2.2 Het onderwijs van de Vergadering

Onder de Vergadering is er geen leerdwang: zij kennen geen belijdenisgeschriften die moeten worden onderschreven en eisen niet dat mensen het eens moeten zijn met de inzichten die onder hen gangbaar zijn (Ouweneel 1978:438). Wel moet een gelovige de fundamentele Christelijke waarheid aanvaarden. Dus de waarheid die iemand volgens de Bijbel tot een Christen, een kind van God, iemand die behouden is, maakt. De Vergadering zelf verwijst naar de Bijbel. Vanaf het begin was er een uniformiteit in de leer onder de Broeders (Ouweneel 1978:439). De Vergadering kan in het algemeen als Christocentrisch getypeerd worden. Dit houdt in dat Christus centraal staat, met andere woorden in het middelpunt geplaatst wordt (Ouweneel 2012:622). Jabini (2013:11) heeft enkele theologische onderwerpen beschreven die kenmerkend zijn voor het onderwijs van de Vergadering. Deze onderwerpen zijn naast het Christocentrische; de eindtijdverwachting en de typologische uitleg van de Bijbel. In beide onderwerpen staat de heerlijkheid van de persoon en het werk van de Heer Jezus Christus centraal. Hierover is het meest gesproken en geschreven (Jabini 2013:12).

2.2.1 Opname van de gemeente

De spoedige (weder)komst van Christus heeft voornamelijk in het begin een belangrijke plaats gehad in de Vergadering. Het gaat hierbij om de spoedige (weder)komst van de Heer Jezus die ook wel de opname van de gemeente wordt genoemd. De kerntekst uit de Bijbel staat in 1Th4:13-18 beschreven:

'Maar ik wil niet, broeders, dat u onwetend bent ten aanzien van hen die ontslapen zijn, opdat u niet bedroefd bent zoals ook de anderen, die geen hoop hebben. Want als wij geloven dat Jezus gestorven en opgestaan is, zal ook God op dezelfde wijze hen die in Jezus ontslapen zijn, terugbrengen met Hem. Want dit zeggen wij u met een woord van de Heere, dat wij die levend zullen overblijven tot de komst van de Heere, de ontslapenen beslist niet zullen voorgaan. Want de Heere Zelf zal met een geroep, met de stem van een aartsengel en met een bazuin van God neerdalen uit de hemel. En de doden die in Christus zijn, zullen eerst opstaan. Daarna zullen wij, de levenden die overgebleven zijn, samen met hen opgenomen worden in de wolken, naar een ontmoeting met de Heere in de lucht. En zo zullen wij altijd bij de Heere zijn. Zo dan, troost elkaar met deze woorden.'

Bij deze tekst wordt de passage in vers 17 waarbij de gemeente de Heer tegemoet gaat letterlijk zo gezien. De Griekse uitdrukking hiervoor is eis apantèsin tou kyriou (de Heer tegemoet). Deze uitdrukking is minder duidelijk dan het lijkt (Ouweneel 2012:415). De kernvraag hierbij is als de gemeente de Heer tegemoet gaat, betekent dit dan a. dat zij samen vervolgens de hemel binnengaan, of b. dat zij samen met Hem terugkeren naar de aarde. De Griekse uitdrukking wordt op andere Bijbelplaatsen ook gebruikt. Voorbeelden zijn Hn28:15 of Mt25:6. Bij deze teksten lijkt het dat Jezus dan met de feeststoet uit de hemel neerdaalt om mee naar de aarde te gaan. Toch als de uitdrukking gelezen wordt in de context met ook de passage dat wij (de weggerukten) altijd bij de Heer zullen zijn, lijkt de betekenis dat de gelovigen met de Heer zullen zijn in het Vaderhuis of waar Hij ook moge zijn. Een directe parallel is de tekst van Jh 14:3. Dit laatste is ook de gedachte van de Vergadering. Een leerstellig kenmerk van de

Vergadering is dan ook de eschatologische opvatting die omschreven kan worden als Chiliastisch (Fijnvandraat JP 2008:5). Eschatologie wordt gezien als de leer over de eindtijd (Ouweneel 2012:23). Deze leer houdt zich bezig met de vraag hoe het heil dat God in Christus in het verleden heeft gedaan voor de mensheid in de toekomst tot zijn voleinding komt. Specifieker kan gezegd worden dat de Vergadering het dispensationele prechiliasme aanhangt. Ouweneel (1980:55, 2012:360) beschrijft dit als de periode binnen de heilsgeschiedenis, die zich onderscheidt door een eigensoortige relatie tussen God en de mens ten opzichte van andere periodes, waarbij de komst van Christus zal voorafgaan aan het duizendjarig (vrede)rijk. Nadat de gemeente is opgenomen zal God de relatie met Israël herstellen. Er volgt daarna een periode van zeven jaar die onder andere beschreven staat in Daniel 9 en Openbaringen 6-19 (de 70^e jaarweek van Daniel). De tweede helft van de zeven jaar wordt ook wel de grote verdrukking genoemd. Ook de komst van de antichrist staat daarbij centraal. Aan het einde van de periode van zeven jaar vindt de komst van Christus en de gemeente plaats. Christus zal dan regeren op de troon in Jeruzalem en hij zal dan duidelijk zichtbaar voor een ieder zijn. De vijanden worden vernietigd en het duizendjarige (vrede)rijk vangt dan aan. In die tijd is satan gebonden. Daarna wordt de satan nog een korte tijd losgelaten en vindt de eindstrijd plaats. De satan wordt verslagen en in het eeuwige vuur geworpen. Daarna komt het laatste oordeel, het grote oordeel met de eeuwige verdoemenis voor de ongelovigen en de zaligheid voor de gelovigen.

2.2.2 Typologie

De mensen van de Vergadering hebben altijd een grote voorliefde gehad voor het OT (Fijnvandraat e.a. 1991:156), vooral vanwege de typologische uitleg ervan. Typologie duidt op de methode van Bijbeluitleg waarbij gebeurtenissen en personen uit het OT worden gezien als voorafschaduwingen of typen van wat in het NT met het leven van de Heer Jezus Christus zou gebeuren. Allerlei zaken uit het OT hebben behalve een directe betekenis ook een zinnebeeldige betekenis (Fijnvandraat z.j.:1). Daarom wordt het ook wel de leer van de schaduwbeelden genoemd. Een belangrijk voorbeeld van de typologische Bijbeluitleg is de tekst in 1Co5:7:

‘Verwijder dan het oude zuurdeeg, opdat u een nieuw deeg zult zijn. U bent immers ongezuurd, want ook ons Paaslam is voor ons geslacht: Christus.’

Jezus Christus wordt hierbij vergeleken met het Paaslam dat voorkomt in het OT. Er wordt alleen typologische uitleg gegeven naar typen en parallellen van de Heer Jezus. Deze worden gevonden in de tabernakel, de offers van het OT en verschillende personen zoals Adam, Melchizedek, Jozef, David, Salomo en Jona. Enkele genoemde parallellen worden hieronder toegelicht:

1. Jona heeft drie dagen in de vis gezeten als verwijzing naar de drie dagen dat de Heer Jezus in het graf heeft gelegen.
2. In Hb 5 en 7 wordt een typologie gegeven van de priester Melchizedek die de koning van Jeruzalem wordt genoemd en vergeleken wordt met Christus.
3. In Rm 5:14 wordt Adam een voorbeeld genoemd van Hem Die komen zou. Met Hem Die komen zou wordt Christus bedoeld.
4. Abraham in het OT wil zijn zoon Izaak offeren is een type van God die zijn eigen zoon offert.

Fijnvandraat (z.j.:1; 1983:1) geeft aan dat er wel voorzichtigheid toegepast dient te worden met het hanteren van typologie. Er dient een duidelijke overeenkomst aanwezig te zijn om van een type of schaduwbeeld te kunnen spreken. Er is een groot gevaar dat er in het wilde weg typologieën worden gebruikt. De wijze van verklaren is aan strikte regels gebonden. De typen als oudtestamentische illustraties dienen alleen gebruikt te worden bij nieuwtestamentische gegevens. Ouweneel (1975:16) geeft aan dat bij typologieën het de grootste moeilijkheid is om de grenzen in het oog te houden. Er zijn binnen de Vergadering vaak typologische vergelijkingen gebruikt die erg vergezocht lijken te zijn en niet theologisch wetenschappelijk te bewijzen zijn.

2.3 De relatie tussen het piëtisme en Vergaderingen van Gelovigen

Fijnvandraat, Medema en Ouweneel (1991:10) geven aan dat de Vergadering een doorwerking is van het piëtisme. Het piëtisme is een Protestantse beweging uit de 17^e en 18^e eeuw waarbij Christenen zich hebben ingezet om het persoonlijke, kerkelijke en maatschappelijke leven te vernieuwen en te heiligen (Karels 2004:1). Deze beweging loopt door tot het heden. De persoonlijke bekeringservaring, de afwending van het vorige zondige leven en de navolging van Christus met hart, mond en daad staat daarbij centraal (Karels 2005:1). Het is een godvruchtige beweging die de nadruk legt op het persoonlijke leven met de Heer (Fijnvandraat e.a. 1991:10). Het godvruchtig leven kenmerkt zich als uitvloeisel van een geestelijke ommekeer in het streven naar precisie in woord en daad en hart en leven. Vandaar dat onder piëtisten de leefregels erg populair waren. De leefregels geven een houvast, een handleiding voor een positief en goed Christelijk leven. Het ging vooral om de praktijk van godzaligheid, de praxis pietatis. Daarom werden de aanhangers van deze beweging ook wel piëtisten genoemd (Karels 2004:1). Het piëtisme heeft tal van aanhangers gevonden in diverse landen in Europa (o.a. Duitsland en Engeland) en Noord-Amerika. De hoofdstromen van het piëtisme waren calvinistisch, luthers, rooms-katholiek en joods. Tot in het heden kunnen ook de bevindelijk gereformeerden als moderne piëtisten beschouwd worden (Karels 2005:1).

De aanhangers waren ontevreden geworden omtrent de geestelijke situatie binnen de eigen kerken. Er was een kerkelijke structuur opgebouwd met een vaste leer en allerlei gewoonten en gebruiken. Zij misten daarin echter dat de kerkgangers daadwerkelijk hun geloof onderstreepten, een persoonlijk geloof met een levend getuigend karakter. Zij protesteerden hiermee tegen de kerkgang uit sleur of een al te oppervlakkige geloofspraktijk waarin de ervaring van zonde en genade ontbreekt. Bosch (2012:257) geeft aan dat voor de Piëtisten het een doel op zichzelf was om het evangelie van Christus aan alle volken op de wereld te verkondigen. Zij waren gretig in de evangelieverkondiging door middel van hun persoonlijke vreugdevolle bekering tot Christus. Anders dan vele gelovigen van traditionele gemeenten, waarbij gelovigen een formele, correcte en koude uitstraling hadden, kwamen de Piëtisten erg warm en vroom over. De Piëtistische evangelist B. Ziegenbalg gaf kritiek op de bestaande gemeenten

dat als Gods genade niet krachtig meer aanwezig is in de gemeente zoals in het begin, dat een probleem is (Bosch 2012:258).

2.3.1 De grondlegger en kenmerken van het piëtisme

Als grondlegger van de beweging wordt de Duitse Philipp Jakob Spener (1635-1705) beschouwd. Hij bekritiseerde de formele verwetenschappelijkte theologie van de (Lutherse) kerk en pleitte voor een heropleving van een praktisch en vroom geloofsleven (Karels 2005:1). In 1675 publiceerde Spener het boek 'Pia desideria' dat een grote schokgolf in Duitsland veroorzaakte. In deze publicatie deed hij zes voorstellen om de kerk te hervormen:

1. De ernstige en grondige studie van de Bijbel in particuliere bijeenkomsten;
2. Iedere christen heeft een ambt, een taak in de kerk;
3. De kennis van het christelijke geloof moet in de praktijk worden toegepast;
4. Ongelovigen moeten niet worden bestreden door bittere aanvallen maar door hen sympathiek en vriendelijk te behandelen;
5. De theologische opleidingen dienen meer aandacht te besteden aan de praktijk van het godsdienstige leven;
6. De prediking moet praktisch en minder dogmatisch zijn.

In Nederland is het piëtisme onder andere bekend geworden door Willem Teellinck (1579-1629). Hij was als doctor in de rechten gepromoveerd en tevens afgestudeerd in de theologie. Teellinck werd predikant in de provincie Zeeland en wijdde zich daar aan een diepgaand hervormingsprogramma. Het piëtisme is als stroming in Nederland ook bekend onder de Nadere Reformatie (Karels 2005:1 en Fijnvandraat e.a.1991:10). Deze beweging legde de nadruk op de reformatie niet alleen van de kerk, maar ook van het persoonlijk leven met de Heer. Dit wordt ook wel aangeduid als de bevinding, niet de kennis van de leer is belangrijk, maar meer de ervaring met God in het hart. Bevinding wordt ook wel aangeduid als de verborgen omgang met God (Karels 2005:1). Hierbij wordt Psalm 24 vers 14 aangehaald waar staat dat de Heer vertrouwelijk omgaat met wie Hem vrezen. Zijn verbond maakt Hij hun bekend. De ervaring is dan persoonlijk van aard.

Piëtisten hebben gebruik gemaakt van sociale vormen, zoals het conventikel (of gezelschappen of huissamenkomsten). Dit is een kleine samenkomst van gelovigen die met elkaar de Bijbel lezen, liederen zingen, bidden en religieuze ervaringen opdoen of bespreken (Karels 2004:3; 2005:1). De gelovigen ontmoeten elkaar in huissamenkomsten waar ook plaats was voor de lekenbediening (Fijnvandraat e.a. 1991:11). Deze lekenbediening maakt vormen van participatie door gelovige gemeenteleden mogelijk. Hierbij wordt 1Co14:26 aangehaald waarin staat dat iedereen bij een gemeentelijke samenkomst iets kan inbrengen: een psalm, een onderwijzing, een andere taal, een opbaring of een uitleg. De gaven en giften van de gelovigen kunnen ingezet worden ter opbouw van de gemeente en gelovigen. Tijdens de huissamenkomsten kon iedereen die in meer of mindere mate over bepaald charisma en een spreekgave beschikte geestelijk onderwijzen (Karels 2004:3). Bij de huissamenkomsten kon iedere gelovige met een godvruchtig leven, ongeacht denominatie, als broeder of zuster worden verwelkomd. De bevinding en levenspraktijk van de gelovigen zijn de norm voor de groepsvorming. Deze piëtistische kerkvisie was al in het NT in Mt 18:20 te vinden: 'Want waar twee of drie in Mijn Naam bijeengekomen zijn, daar ben Ik in hun midden'. De huissamenkomsten dragen bij aan het priesterschap van alle gelovigen.

Daarbij merkt Karels (2004:1) op dat piëtisten niet aarzelden om concrete ethische voorschriften te geven, om zo te komen tot een gestructureerd, meditatief en spiritueel bestaan. Het christelijke leven zou ondenkbaar zijn zonder afzondering, discipline en zelftucht. Het kijken naar films, dansen en cafébezoek en dergelijke waren taboe. Piëtisten hebben een bijzondere aandacht voor een gezond Christelijk leven binnen gezinnen. Daarbij wordt een groot gewicht gehecht aan het individuele zelfonderzoek van de gelovige. Dit moet als een spiegel gezien worden om het geweten te onderzoeken. Bijbelse argumentatie wordt gezien in 1Tm1:5,19, Rm13:5 en Sp4:23. Diverse theologen zoals Reuver, Zuur, Dekker, Van de Beek en Zeeman (respectievelijk 2002:12; 2002:17-24; 2004:9-10; 2004:48-51; 2002:151-153 in Karels 2004:4) geven in het algemeen aan dat juist die persoonlijke omgang met God waarin Christus en de genade van God nagevolgd wordt met hart, mond en daad weer in deze tijd centraal behoort te staan. Enkele van hen geven aan dat de huidige crisis in de

gemeenten het ontbreken van deze omgang is. Een piëtistische vroomheid die niet alleen het hart raakt maar ook de zede en een daadwerkelijk godvruchtig leven zou een remedie kunnen zijn. Het Piëtisme heeft het principe van voluntarisme in zending geïntroduceerd (Bosch 2012:259). Dit betekent dat niet de kerk de zending draagt, maar een kleine groep mensen binnen in die kerk (de ecclesiola in ecclesiae). Daarbij heeft het piëtisme gezorgd dat er anders gedacht werd over wie aan zending kon doen. De gedachte dat zending alleen kon gebeuren via bepaalde mensen of kerken, werd veranderd door de gedachte dat iedere (gewone) gelovige actief kon deelnemen in de zending (:260).

2.3.2 Kritiek op het piëtisme

Er is echter ook kritiek op het piëtisme. Ouweneel (1980:25) omschrijft de piëtisten (zij werden ook fijnen of bevindelijken genoemd) als mensen die zich onthielden van wereldse dingen en werden gekenmerkt door eenvoud in kleding en haardracht, door een strenge handhaving van de zondagsrust en door een veel sterkere nadruk op ervaringen en vroomheid dan op de zuiverheid van de leer. Zij hadden een sterk subjectivisme dat tot uiting kwam in een sterke inleving in het lijden van Christus en de nadruk op de dagelijkse kruisiging van de christen, de doding van de wereldse begeerten en het oude ik. Aanhangers van het piëtisme zouden zich te zeer terugtrekken in zichzelf, in introspectie, om zich op hun persoonlijk geestelijk leven en heil te concentreren. Daardoor is men te weinig bezig naar buiten en is er vrijwel geen maatschappelijke verantwoordelijkheid. Karels (2004:2) geeft aan dat piëtisten de omringende wereld zien als secundair, iets wat voorbijgaat, en daarom de wereld begrenst. Zo'n begrenzing is wat anders dan de wereld compleet de rug toekeren. Er zouden aanwijzingen onder Piëtisten zijn die een grote maatschappelijke betrokkenheid lieten zien. Bosch (2012:258) beschrijft dat Piëtisten een bepaalde bekrompenheid lieten zien omtrent de uitvoerige beschrijving hoe individuele mensen ware gelovigen konden worden. Ook zouden piëtisten de verhouding tussen geloof en werk, genade en plicht hebben omgedraaid (Karels 2004:4). In plaats van de centrale plaats van het geloof door genade, zou het dan teveel gaan over het werken en de plicht. Daarbij zou er het gevaar zijn dat wanneer er huissamenkomsten zijn naast de centrale

gemeentelijke samenkomst, er een subgemeente ontstaat die uiteindelijk een nieuwe gemeente kan gaan worden. Deze ontwikkeling blijkt in het verleden veelvuldig voor te zijn gevallen (Karels 2004:4). Ouweneel (1980:27) beschrijft hoe andere mensen de piëtisten in die tijd typeerden: als zelfingenomen, eigendunkelijke mensen die graag de aandacht op zich vestigen en graag ellenlange bekeringsgeschiedenissen vertellen. Deze typering heeft veel smet geworpen op het piëtisme. Er dient opgepast te worden dat een beweging geen sektarische trekjes krijgt waardoor een beweging geïsoleerd raakt binnen de maatschappij. Aan de ene kant wilden piëtisten staan in het volle concrete leven om God te dienen. Anderzijds kon hun kritische houding omslaan in wereldmijding, een verdrietige kijk op de wereld of geestelijke hoogmoed (Karels 2005:1).

2.3.3 Overeenkomsten tussen het piëtisme en de Vergadering

De eerste mensen van de Vergadering waren geen strikte piëtisten. Zij legden niet alleen de nadruk op de persoonlijke godsvrucht en bevindingen (ervaringen die de ziel met de Heer opdoet), maar ook op krachtige handhaving van zuiverheid in de leer (Fijnvandraat e.a. 1991:11). Die zuiverheid in de leer kan als een meer orthodox element gezien worden. Toch blijkt het piëtisme en het ontstaan van de Vergadering van Gelovigen nauw met elkaar samen te gaan. In de beginperiode kwam er een omwenteling van Christelijk denken die op vele plaatsen tegelijkertijd in de wereld gebeurde (Ouweneel 1980:22). In de eerste helft van de 19^e eeuw kwamen vele gelovigen buiten de kerkmuren bij elkaar in kleine samenkomsten (zogenaamde conventikels). De oorzaak hiervan was dat er tijdens de kerkdienst niet veel geleerd werd (:23). Zij kwamen in huiskamers en schuren bij elkaar. Zij waren het niet eens omtrent dogmatische tegenstellingen binnen hun kerk. Daarbij wilden zij een andere beleving van het persoonlijk geloofsleven. De piëtisten zijn van grote betekenis geweest in het ontstaan van de Broederbeweging. De Vergadering was niet zuiver piëtistisch aangezien zij niet subjectivistisch was, wat inhoudt dat er veel meer nadruk op bevindingen dan op de leer gelegd wordt. De Vergadering zocht juist naar een evenwicht tussen de persoonlijke geloofsbeleving en de objectieve Schriftuurlijke leer (Ouweneel 1980:27). Uit de liederenbundel (de Geestelijke Lieder) waaruit door

vrijwel alle Vergaderingen jarenlang gezongen is (en bij diverse Vergaderingen nog steeds uit gezongen wordt), blijkt ook een invloed vanuit het piëtisme. Voorbeelden zijn lied 79, 89 en 139 waaruit een duidelijk piëtistische achtergrond blijkt. Ondanks de verschillen blijken er toch uit de bestudeerde literatuur enkele opvallende overeenkomsten tussen de Vergadering en de piëtisten:

1. Zowel de Vergadering van Gelovigen als de piëtisten wilden een hervorming, een geestelijke opleving, aangezien er een geestelijke armoede en een oppervlakkige geloofspraktijk bestond binnen de eigen gemeenten;
2. Het geloof dient een levend persoonlijk geloof te zijn waarbij het streven is naar preciesheid in woord en daad, hart en leven. Het leven van een gelovige dient een geestelijke ommekeer te zijn met een consequente christelijke levenswandel waarbij zij daadwerkelijk hun geloof onderstrepen en het in de praktijk toepassen;
3. Gelovigen kwamen, onder leiding van de Heilige Geest, bij elkaar in (huis)samenkomsten waar met elkaar uit de Bijbel gelezen werd, christelijke liederen ter lofprijzing gezongen werden en gebeden werd;
4. Ongeacht de denominatie kon iedere gelovige met een godvruchtig leven een inbreng hebben tijdens deze samenkomsten. Broeders en zusters uit verschillende gemeenten kwamen bij elkaar om als gelijkgestemden onderwezen, opgebouwd en vermaand te worden door het Woord van God;
5. Het begin van beide bewegingen kenmerkt zich door het ontmoeten van gelovigen waarbij de lekenbediening centraal staat. Hierbij kan iedere gelovige een ambt, een taak of een gave inzetten in de gemeente. Deze van de Heer ontvangen gaven dienen gebruikt te worden tot opbouw en welzijn van de gelovigen;
6. Hoewel in het begin de samenkomsten naast de eigen reguliere gemeentediensten werden gehouden, leidden die samenkomsten zowel bij de Vergadering van Gelovigen als bij de piëtisten tot nieuwe gemeenten. In deze nieuwe gemeenten ontstonden weer allerlei stilzwijgende regels en tradities en kwamen er mensen bij die in meer of mindere mate een lauwe en of oppervlakkige geloofspraktijk erop nahielden.

7. Zowel een kenmerk van het piëtisme als de Vergadering is dat er het ideaal nagestreefd wordt uitdrukking te geven aan de eenheid van alle gelovigen, maar ook in het afzonderen van gelovigen van de zondige praktijk.

2.4 Missiologie

Jongeneel (1986:7) omschrijft missiologie als de wetenschappelijke bestudering van de grondslag, geschiedenis en praxis van de zending van het christendom binnen diverse sociale, economische, culturele, politieke en religieuze contexten. Binnen de wetenschap wordt missiologie als een academische discipline nog niet altijd volledig geaccepteerd (Lotz 2008:4). Verkuyl zelf heeft daar ook een ontwikkeling in gemaakt. Eerst beschreef hij de missiologie als een door en door theologisch vak. Elf jaar later geeft hij echter aan dat missiologie meer is dan een vak alleen (Verkuyl 1985:20 en Verkuyl in Schaaf 1996:24). Hij geeft dan aan dat vele nieuwtestamentici erop wijzen dat de nieuwtestamentische theologie is voortgekomen uit de missiologie. De geschriften in het nieuwe testament zijn in feite missionaire geschriften. Bosch (2012:9) geeft ook aan dat het Christelijke geloof intrinsiek missionair is. Missiologie is de basis van de christelijke theologie. Wel moet opgepast worden dat missiologie niet verengd wordt tot zendingstheologie. Jongeneel (1986:53) maakt een duidelijk onderscheid tussen zendingswetenschap en zendingstheologie. Hij vat missiologie op als het geheel van zendingswetenschap, zendingswijsbegeerte en zendingstheologie. Zendingstheologie is dat deel van de Christelijke theologie die zich bezig houdt met de zending als onderzoeksobject. Ten minste een halve eeuw wordt geprobeerd om de zending als de kerngedachte van de gemeente terug te brengen en om missiologie en de studie van zending te zien als een respectabele academische discipline (Roxborough 2009:3).

Missiologie wordt gebruikt voor de formele wetenschappelijke bestudering van de zending. Moreau (2004:73) beschrijft tevens het verschil tussen de Engelse woorden van zending: mission en missions. Missions wordt gezien als de taak om discipelen te maken. Hierbij kan gedacht worden aan het evangeliseren, maken van discipelen en het oprichten van nieuwe gemeenten. Het is het specifieke werk van de gemeente en

zendingsorganisaties om het evangelie te verkondigen aan onbereikte mensen. Mission wordt breder gezien en refereert naar alles wat een gemeente doet voor het Koninkrijk van God. Het is de Bijbelse opdracht die de gemeente uitvoert voor God in de wereld. Van Rheenen (1996:20) beschrijft mission als het werk van God, waarbij hij de nadruk legt op het woord werk. Mission is geworteld in het verlangen van God om de zondige mensheid te verzoenen met Hemzelf. De term missions moet niet verward worden met mission. Missions zijn de plannen van toegewijde gelovigen om de mission van God te bereiken (Van Rheenen 1996:20). Missions is daarom de praktische toepassing van de mission van God. Algera (zj:4) geeft aan dat missiologie in vereenvoudigde vorm de studie van de zending is. Hierbij worden de volgende vijf kenmerken van zending gegeven: 1. uitzenden van mensen; 2. overschrijding van geografische, linguïstische en of culturele grenzen; 3. verkondiging van het evangelie van Christus; 4. vorming van gemeenten en 5. overeenkomstig het plan van God. Bij zending is het van belang dat mensen uitgezonden worden met een bepaald doel. Het overschrijden van grenzen kan gezien worden als dat de uitgezonden persoon buiten de directe invloedssfeer van de eigen gemeente treedt. Het gaat daarbij om het communiceren met mensen die een andere taal spreken en of een andere culturele achtergrond hebben en of verblijf houden in een ander deel van de wereld. Niet iedere vorm van zending heeft als doel het vormen van een gemeente. Echter is het toetreden tot een gemeente de belangrijkste plaats waarbinnen discipelschap kan plaatsvinden en een bekeerling verder kan groeien en dienstbaar zijn (Algera zj:7). God heeft niet voor niets tegen Petrus gezegd dat Hij Zijn gemeente zal bouwen (Mt 16:18). God zal zelf Zijn gemeente bouwen en geen enkele macht zal dit werk kunnen overweldigen. Bosch (2012:9) geeft aan dat de definitie van missiologie niet te scherp en zelfverzekerd afgebakend kan worden. Een definitie van missiologie blijkt uiteindelijk niet goed mogelijk te zijn. Hooguit kunnen er enkele vooronderstellingen gegeven worden. Bosch geeft wel aan dat missiologie een discipline is binnen de Christelijke theologie (:9 ev.). Deze discipline onderzoekt de betrokkenheid naar het Christelijke geloof in de wereld. Die betrokkenheid blijkt uit het kritisch volgen van de zending, waarbij missionaire activiteiten grondig geanalyseerd en beoordeeld worden. Een van de essentiële dimensies van de zending is evangelisatie. Evangelisatie is de proclamatie van de

redding in Jezus Christus voor mensen die niet in Hem geloven, waarbij zij belijden en bekeren van hun zondige leven, vergeving vragen voor die zonden, en uitgenodigd worden om een leven van dienstbaarheid te starten naar anderen in de kracht van de Heilige Geest (Bosch 2012:11).

Verkuyl (1985:19) beschrijft missiologie als de bezinning op het heilshandelen van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest dat in de hele wereld gericht is op de realisering van het Rijk van God. De missiologie is de bezinning op de opdracht van God aan alle gemeenten om in afhankelijkheid van de Heilige Geest dienstbaar te zijn om het evangelie van Christus te verkondigen in woord en in daad. Het is een taak van de missiologie om daarover wetenschappelijk - kritisch rekening en verantwoording af te leggen van vooronderstellingen, motieven, structuren, methoden en relatiepatronen en het beleid van gemeenten bij de vervulling van deze opdracht. Roxborough (2009:5) beschrijft diverse successen van de missiologie: missiologie heeft de dialoog gestimuleerd tussen de zendingswetenschap en de zendingspraktijk; missiologie heeft bijgedragen aan het beëindigen van de polarisatie van onder andere evangelisatie; de missiologie heeft de christelijke antropologie gestimuleerd waardoor de spanning tussen zendelingen en antropologen zijn teruggebracht; de missiologie onderzoekt binnen de theologie de gemeentegroei en draagt aanbevelingen aan om deze te stimuleren; zij stimuleert andere disciplines om missionaire vragen te stellen; en missiologie helpt zodat religieuze studies en interreligieuze dialogen gegrond zijn binnen daadwerkelijke religieuze tradities en ervaringen.

Tijdens de Willingen-conferentie (1952) wordt de term 'een getuige' geïntroduceerd om het begrip van zending te verduidelijken (Pachua 1999:6-7). Hiermee wordt met getuige 'martyria' bedoeld. Dit is een krachtig Bijbels kernwoord waarmee aangegeven wordt wat het betekent om een Christen te zijn. Het gaat daarbij om de christelijke wandel die een Christen aan anderen laat zien. Een getuige wordt gekenmerkt door proclamatie, gemeenschap en dienstbaarheid. De term getuige werd gebruikt als definitie van wat zending zou moeten zijn. Jezus Christus zelf gaf aan dat hij een getuige is van wie Hij is en wat Hij ziet en hoort in de wereld en wat de waarheid is (Jh 3:11,32-33;18:37). In Handelingen 1:8 worden de discipelen de getuigen van Jezus Christus genoemd (zie ook Hn 2:32; Lc 24:48; Jh 15:27). Een

getuige wordt door Pachuau (1999:6) onder andere gezien als iemand die aanwezig is, die bevrijdt en die de dialoog aangaat. Zij geeft daarbij aan dat veel gemeenten en zendelingen actie-georiënteerd zijn door activisme als het belangrijkste van de zending te zien. Dit terwijl de actie-georiënteerde natuur van de zending juist het dienende karakter dient te zijn. Hierdoor wordt de zending niet beperkt tot het uitvoeren van alleen sociaal activisme. Proclamatie en een getuige zijn worden nog steeds als belangrijke aspecten gezien in het verspreiden van het evangelie (Pachuau 1999:7).

2.4.1 De context van de zending

De context van de missiologie in deze tijd kenmerkt zich door diverse religieuze conflicten en problemen (Lotz 2008:5). Een voorbeeld zijn de steeds oploeiende conflicten tussen moslims en christenen in diverse delen van de wereld. Hierbij kan gedacht worden aan het voortdurende geweld in het Midden-Oosten waarbij ook Christenen het erg moeten ontgelden. Het armoedevraagstuk waarbij het Noorden als rijk gekenmerkt wordt en het Zuiden als arm, blijft een groot probleem binnen de zending. Andere problemen zijn onder andere schending van mensenrechten door totalitaire overheden, gebrek aan onderwijs, honger, corruptie en gezondheidsproblemen. Lotz (2008:5) stelt daarom de vraag of de hedendaagse Christelijke gemeenten wel het woord van hoop en verlossing verkondigen in een wereld waar duistere machten proberen de overhand te krijgen. Juist in zo'n wereld blijkt de missiologie een belangrijke bijdrage aan het (geestelijke) welzijn van mensen te kunnen leveren. Bosch (2012:3) geeft aan dat de wetenschappelijke en technologische vooruitgang wereldwijd geleid heeft tot een secularisatie van het geloof in God. Ook neemt het aantal Christelijke gelovigen in vele Westerse landen af. Voorheen waren juist die landen een basis voor de wereldwijde zending. De wereld kan inmiddels niet meer gescheiden worden via oceanen in Christelijk en niet Christelijk. We leven nu in een religieuze pluralistische wereld van mensen met vele godsdiensten. De stereotype, traditionele Christelijke kijk op die godsdiensten moeten herzien worden, zodat de Christelijke zending effectief mag blijven. Al eeuwen wordt de Westerse kerk en theologie als basis genomen in het zendingsveld. Vandaag de dag is deze kijk totaal anders (Bosch 2012:4). De jonge gemeenten willen niet uit het westen gedicteerd

worden en zijn ook fundamenteel verschillend. In paragraaf 2.9 wordt uitvoeriger hierop ingegaan.

2.4.2 De term zending en missiologie in deze thesis

Er is veel geschreven over de betekenis van zending en missiologie. Het gevaar bestaat dat missiologie en zending door elkaar gebruikt worden. Reeds vele jaren wordt wereldwijd door theologen en missiologen gedebatteerd over een goede en alomvattende definitie van zending en missiologie. Deze definitie blijkt maar moeilijk gegeven te kunnen worden. Om in ieder geval het verschil tussen missiologie en zending te verduidelijken tracht ik toch een definitie te geven van beiden zoals die in deze thesis gebruikt wordt:

- Zending: *dit is het uitzenden van mensen volgens het plan van God om het evangelie van Christus (dat Jezus Christus stierf ter vergeving van onze zonden waardoor allen die zich bekeren en in Hem gaan geloven gered zijn en daardoor het eeuwige leven ontvangen), direct of indirect, te verkondigen aan een crossculturele gemeenschap waarbij de uitgezondene als een getuige (martyria) buiten de directe invloedssfeer van de eigen gemeente treedt.*
- Missiologie: *missiologie is de theologische discipline welke de studie van de zending, in de breedste zin van het woord, wetenschappelijk kritisch analyseert, verantwoordt, beschrijft en beoordeelt binnen diverse (oude en actuele) contexten in de wereld. Deze contexten kunnen onder andere sociaal, economisch, cultureel, politiek en religieus van aard zijn.*

2.5 Missio Dei

Het begrip Missio Dei wordt gebruikt om God als aanstichter van de zending aan te duiden. Zending is niet in de eerste plaats een activiteit van de gemeente, maar van God. De basis en het doel van zending is het plan dat God heeft met de mensheid. De centrale gedachte is dat God degene is wie zending initieert en ondersteunt (Moreau

e.a. 2004:17). Dit in tegenstelling tot de 19^e eeuwse beschouwing dat de gemeente centraal staat wat zending betref. Deze gedachte werd door de theoloog Karl Barth in 1932 in een paper tijdens de zendingsconferentie in Brandenburg naar voren gebracht (Bosch 2012:399). De gemeente kan nu gezien worden als ten hoogste een partner van Zijn agenda. Deze term is ook geïntroduceerd om de traditionele gedachte tegen te gaan dat de gemeente centraal staat bij zending. De gemeente of individuen (zendelingen) kunnen een belangrijke bijdrage leveren bij zending. Anders gezegd: zending is geworteld in het Goddelijke initiatief en karakter (Ott e.a. 2010:62). Maar het is niet primair een menselijke aangelegenheid, maar in de eerste plaats Gods werk. Zo waren er rond 1900 vele theologen die dachten dat andere godsdiensten al spoedig zouden verdwijnen. Een voorbeeld is de secretaris van een zendingorganisatie in Noorwegen, Lars Dahle, die statistieken had vergeleken van zendingsresultaten tussen de jaren 1800 en 1900. Op basis van die gegevens maakte hij een wiskundige formule waaruit bleek dat in 1990 alle mensen in de wereld tot het Christelijke geloof bekeerd zouden zijn (Bosch 2012:6). De tijd heeft geleerd dat deze menselijke berekening ver van de werkelijkheid staat. Zending was traditioneel gecentreerd om de gemeente en of mensen. Door de *Missio Dei* is de zending weer gecentreerd op God (Moreau e.a. 2004:73; Pachuau 1999:6; Bosch 2012:531; Ott e.a. 2010:62). Gods werk is niet gelimiteerd tot wat de gemeente doet, wel heeft God de gemeente een centrale rol gegeven om het Woord van God over te brengen naar mensen die het evangelie nog niet gehoord of geaccepteerd hebben. Bosch (2012:10) beschrijft de *Missio Dei* als de onthulling van God dat Hij van de wereld houdt en dat Hij betrokken is in en met de wereld. Dit omtrent Zijn aard en activiteiten welke zowel de wereld als de gemeente omvatten en waar het een privilege van de gemeente is om er aan deel te nemen. Vicedom (in Ott e.a. 2010:64) heeft *Missio Dei* beschreven als het werk van God waarbij Hij alles in gedachte heeft voor het redden van mensen, de complete volheid van Zijn Koninkrijk van verlossing, welke Hij aanbiedt aan die mensen die Hij zendt, zodat alle mensen bevrijdt worden van zonden en verwijderd worden van het andere koninkrijk, zodat zij weer volledig in Zijn nabijheid kunnen komen.

2.5.1 Missio Dei in een post (post) moderne wereld

Missio Dei verkondigt het goede nieuws dat God een God is voor de mensen. Door middel van dit begrip is er gezocht naar een formulering waarmee de relatie van de gemeente en zending in een veranderende wereld, of wel een post-moderne of post post-moderne wereld, onder woorden wordt gebracht (Petter 2002:57). Een post (post)moderne wereld is een wereld waarbij mensen religie ervaren en de beleving, cultuur, gevoelens en expressie van mensen meer centraal stellen (Haak 2005:28-29). Hierbij kan gedacht worden aan de huidige globalisatie in de wereld. De communicatietechnologie, zoals het internet, de mobiele telefoons en satellietcommunicatie, van de afgelopen jaren zorgt ervoor dat mensen over de hele wereld met elkaar verbonden kunnen zijn. Bevans (zj:11) geeft aan dat globalisatie zowel positieve als negatieve aspecten kent. Echter de post (post) moderne wereld kenmerkt zich door globalisatie. Dit is de huidige context van gemeenten in de wereld. Een sleutelwoord binnen het postmodernisme is kennis (Medema 1997:42). In het moderne denken stond kennis centraal waarbij kennis toepasbaar gemaakt werd. De moderne periode is de tijd van de industrialisatie. Steeds beter kenden de mensen de wereld en de techniek werd steeds gecompliceerder, verfijnder en ingrijpender. Kennis is goed, kennis is zeker en kennis is objectief waren de drie uitgangspunten van het moderne denken (:42). In de post (post) moderne wereld zijn deze drie uitgangspunten veranderd. Ook door de snelle vooruitgang van de techniek in bijvoorbeeld ICT en sociale media zijn waarheden anders komen te liggen. De moderne tijd is begonnen met de Verlichting in de 17^e eeuw (Pocock e.a. 2005:106). Kennis werd rationeel geobserveerd en als objectief gezien conform een wetenschappelijke benadering. De moderne benadering kan gekarakteriseerd worden als de zoektocht naar de absolute waarheid gebruikmakend van rationele logica en de wetenschappelijke methode. In deze zoektocht wordt religie als onbelangrijk gezien (:106). De post (post) moderne benadering begon rond 1980 en kan gekarakteriseerd worden als de desillusie van de moderne benadering omtrent de zekerheid van de wetenschappelijke conclusies. Toch werd de spirituele realiteit nog steeds uitgesloten. Post (post) moderne mensen zijn meer gaan vertrouwen op hun intuïtie, zijn meer subjectief in hun oordelen en behandelen waarheid als iets individueels of cultureels (:106). Onder Christenen is er

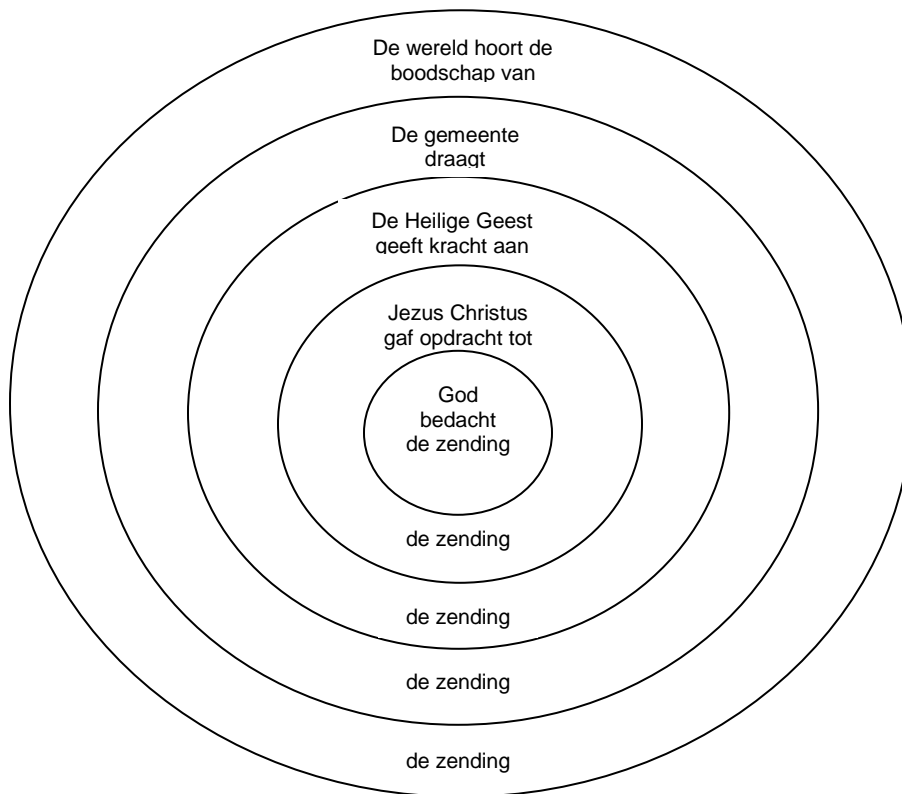
een bepaalde bezorgdheid omtrent de ontwikkelingen van het post modernisme. De moderne benadering is meer Bijbels verantwoord dan de benadering van het post (post) modernisme (Pocock, e.a. 2005:114). Daarbij hebben vele gemeenten niet ingespeeld op het evangelie van hoop positief te vertalen binnen de cultuur van het post (post) modernisme. Gemeenten dienen radicale en systematische veranderingen door te voeren om de eigen identiteit en missionaire gedachte weer centraal te stellen om goed om te gaan met de post (post) moderne cultuur (:114).

2.5.2 Het doel van Missio Dei

Het doel van de Missio Dei is volgens Verkuyl (in Schaaf 1994:16) het Koninkrijk Gods. Hiermee wordt bedoeld die nieuwe orde van zaken waarin verzoening, vrede, gerechtigheid blijvend heersen en waarin alle verhoudingen aan Gods bedoelingen met mens en wereld beantwoorden en God in alles en allen God zal zijn. Het doel van Gods zending in de wereld is niet beperkt tot de persoonlijke bekering, kerkplanting en kerkopbouw. De opdrachten en taken van de zending zijn onder andere: de communicatie van het evangelie van het Rijk Gods, het bevorderen van gemeenschap, gemeenteopbouw en gemeenschapsopbouw, deelnemen aan de strijd om gerechtigheid (radicale, economische, culturele en alle andere vormen van gerechtigheid) en het oplossen van diverse problemen in de wereld zoals armoede en milieuproblematiek. Gemeenten dienen een visie te hebben over zending en hier ook naar te handelen. Missionaire gemeenten zijn plaatselijke gemeenschappen van Christenen, die zich in woord en daad inzetten om het geloof te verspreiden, maar ook voor de dienstverlening aan de naaste dichtbij en veraf (Jongeneel 1991:161). Reppenhagen en Guder hebben in de afsluiting van de jubileumeditie van het boek van Bosch (2012:548) geschreven dat een missionaire gemeente een gemeente is welke gevormd is door participatie in Gods zending. Een missionaire gemeente laat Gods zending doordringen in alle activiteiten van de gemeente. Als het nu gaat om aanbidding, getuigen van de Heer of trainen van gelovigen. Niet alleen Christelijke leiders maar de hele gemeente is verantwoordelijk voor evangelisatie in de wereld. De Missio Dei is gericht op het Koninkrijk van God tot openbaring te brengen door de bevrijdende heerschappij van God te herstellen. Het Koninkrijk van God is de nieuwe

orde die Christus begonnen is en die door Hem voltooid zal worden. Hierin is onder andere de verhouding tussen God en de mensen hersteld (Verkuyl 1985:270). De relatie tussen God en de gemeente wordt duidelijk in figuur 2 (Van Rheenen 1986:18). Hierbij staat centraal dat God de initiator is van zending. Van daaruit is de zending gegaan naar Jezus Christus die Gods Koninkrijk verkondigde en stierf om Gods plan uit te voeren. Jezus bad dat God de Vader de Heilige Geest zou zenden. De Heilige Geest machtigt de gemeente om aan zending te doen.

Figuur 2 Een visualisatie van Gods zending

(Van Rheenen 1986:18)

2.5.3 Dubbele betekenis van het begrip Missio Dei

Ondanks dat de term Missio Dei als een zeer invloedrijk concept gezien wordt, kan de term bij theologen ook een dubbele betekenis oproepen (Haak 2005:29; Hoedemaker:171; Jongeneel in Camps 1988:452). De oorzaak ligt daarbij in het gebruik

van de term in de laatste eeuw. Door een secularisatiecultuur vanaf het tweede deel van de 20^e eeuw die zich binnen het wereldchristendom afspeelde, zagen vele Christenen deze cultuur als een bedreiging. De secularisatie kwam vooral tot uitdrukking in een vorm van samenwerking met andere religies om de gevolgen van het proces in te dammen. Dit door tegenstellingen en conflicten in de wereld (eerste en tweede wereldoorlog, ontstaan HIV, hongersnoden, toenadering tot andere religies etc.). Ten diepste lag de vraag verscholen welke koers de moderne zendingsbeweging zou moeten varen (Petter 2002:57). Er kwamen radicale standpunten dat zending is bedoeld om vrede te bewerkstelligen in de wereld. Juist in deze interpretatie komt Christus minder centraal te staan. Het ging meer om het verbeteren van de mensheid. De term *Missio Dei* moest de onafhankelijkheid en de soevereiniteit van God opnieuw benadrukken. Belangrijk daarbij is en blijft dat zending in de eerste plaats een activiteit is van God. Een ander probleem is om de missionaire activiteiten van God in de wereld te specificeren (Pachua 1999:6). Belangrijk hierbij ook is dat missionarissen of missionaire gemeentes allemaal modellen kunnen ontwikkelen voor zending, echter er dient opgepast te worden dat het niet teveel mensgericht wordt, dat niet de mensen allerlei plannen maken, zendingsactiviteiten bedenken en acties ondernemen. Daardoor bepalen zij de agenda. God dient in het centrum te staan van al deze activiteiten.

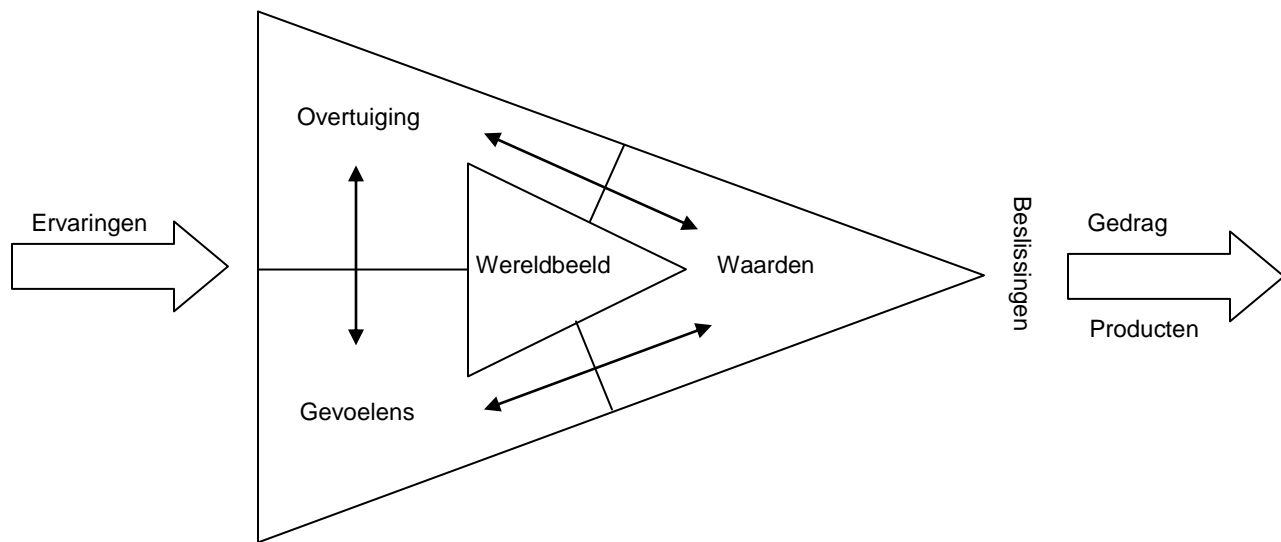
2.5.4 De term *Missio Dei* in deze thesis

In deze thesis wordt de term *Missio Dei* gebruikt waarbij de betekenis gezien kan worden als: *alle activiteiten die God initieert om Zijn Koninkrijk in de wereld te verkondigen waarbij gemeenten en mensen onder Zijn leiding meehelpten aan Zijn boodschap van verlossing. De verkondiging van Zijn Koninkrijk begint bij het maken van discipelen die in Jezus Christus als verlosser en redder gaan geloven. God staat hierbij in het centrum van alle zendingsactiviteiten.*

2.6 Contextualisatie binnen de Missiologie

De Chinese theoloog Shoki Coe heeft de term contextualisatie in 1973 geïntroduceerd (Jongeneel 1991:16; Ott e.a. 2010:266). Contextualisatie werd eerst gebruikt om de spanning aan te geven tussen twee realiteiten: 1. De Bijbel kan gezien worden als een universele waarheid en 2. wij leven in een wereld van diversiteiten en steeds veranderende culturen (Pocock e.a. 2005:320). Een definitie van contextualisatie is de kritische beoordeling van wat de context werkelijk belangrijk maakt in het licht van de Missio Dei (Anderson in Jongeneel 1991:16). Lotz (2008:18) geeft aan dat contextualisering verwijst naar de manier waarop de zendingsboodschap naar anderen verkondigd wordt. Belangrijk daarbij is dat de zendingsboodschap gebracht wordt in het leven en de wereld (context) waar de mensen zijn. De betekenis van contextualisatie zou daarom samengevat kunnen worden door de relatie tussen de nooit veranderende boodschap van de Bijbel met de altijd veranderende menselijke context (Ott e.a. 2010:266). De mensen waar het evangelie aan verkondigd wordt zijn geen individuen, maar leden van een sociëteit of gemeenschap. Het gaat er hierbij om dat de wijze van communiceren aangepast dient te worden aan de cultuur van de mensen waar het evangelie gebracht wordt. Dit betekent niet dat het evangelie zelf aangepast wordt. Zo heeft een samenwerking tussen Youth for Christ, het Nederlands Bijbelgenootschap en Ark Mission ertoe geleid dat er een straatbijbel is geschreven. Dit is de bijbel op een manier geschreven die aansluit op jongeren die de straattaal gebruiken. De straattaal is een mix van MSN- en sms-woorden en woorden uit andere talen (Nederlands Bijbelgenootschap 2011:1). Het is daarom belangrijk om ook het begrip context duidelijk te hebben. Context is onlosmakelijk verbonden met cultuur. Cultuur kan gezien worden als de in meer of mindere mate aanwezige geïntegreerde systemen van ideeën, gevoelens en waarden en de geassocieerde patronen van gedrag en gedeelde producten van een groep mensen (Hiebert 1985:30, in Ott e.a. 2012:267). De zichtbare aspecten van een cultuur zijn de manier hoe mensen zich gedragen en de producten die zij produceren. Zie voor een visualisatie van deze aspecten figuur 3 (:267). Deze gedragingen en producten zijn een uitwerking van basisideeën, waarden en gevoelens, geïntegreerd in een wereldbeeld.

Figuur 3 Dimensies van culturen

Iedere verkondiging van het evangelie gebeurt door de ervaring van de persoon wie die deelt. Daarom zou gezegd kunnen worden dat de evangelieverkondiging gekleurd wordt door de eigen cultuur en persoonlijke achtergrond van de verkondiger (Ott e.a. 2012:266). De vraag is niet of we het evangelie willen contextualiseren, maar juist of we het goed of verkeerd contextualiseren. Verkuyl (in Schaaf 1996:19) geeft aan dat de consumptietheologie waarbij bepaalde contextuele vormen van westerse theologie geconsumeerd werd, gelukkig voorbij is. Er dienen eigen antwoorden, responsieve, relevante en creatieve theologische ontwerpen gecreëerd te worden. De term contextualisatie werd een geliefde term door theologen en missiologen aangezien de betekenis laat zien dat het inadequaat is om zomaar de Westerse theologie over te nemen door niet Westerse contexten (Ott e.a. 2010:266). Een mooie definitie van contextualisatie wordt gegeven door Hesselgrave (1995 in Algera zj:70): *'De poging om de boodschap van de persoon, werken, Woord en wil van God te communiceren op een wijze die trouw is aan Gods openbaring, in het bijzonder zoals die naar voren komt in de Schrift, en die betekenisvol is voor de respondenten in hun culturele en existentiële context'*. Bij deze definitie wordt duidelijk dat het om Gods wil gaat en dat die boodschap niet verandert. Wat wel aan verandering onderhevig kan zijn, is de manier van communicatie. Deze moet betekenisvol zijn. Betekenisvol wordt in het onderwijs als

een zeer belangrijke voorwaarde voor leren gezien. Wanneer onderwijs (traditioneel) gezien wordt als het overdragen van kennis naar de student zal dit vaak leiden tot niet-buikbare kennis (Kallenberg 2000:54). De oorzaak is dat de student de kennis geïsoleerd heeft, aangezien de verbanden van die kennis niet helder zijn. Wanneer de boodschap betekenisvol is, is het leereffect en de kwaliteit van de leerresultaten hoger. Een voorbeeld van betekenisvol leren zijn cognitieve leeractiviteiten. Cognitieve leeractiviteiten zijn betekenisvol aangezien dit denkactiviteiten zijn van mensen om informatie te verwerken en waardoor bepaalde (leer)doelen bereikt worden (Kallenberg 2000:41). Voorbeelden van deze activiteiten zijn: relateren en het zoeken naar verbanden; het structureren en integreren van nieuw verworven kennis; het concretiseren van voorbeelden en toepassingen van abstracte informatie en het toepassen van nieuwe kennis.

2.6.1 Drie globale benaderingen van contextualisatie

In de missiologie bestaan er globaal drie benaderingen van contextualisatie (Stalnaker 2002 in Algera zj:70). Deze drie benaderingen zijn: 1. non contextualisatie; 2. kritiekloze contextualisatie en 3. kritische contextualisatie. Bij non contextualisatie wordt er geen of weinig respect getoond voor de cultuur. Er wordt geen poging gedaan om de Bijbelse boodschap te vertalen binnen de ontvangende cultuur. De kritiekloze contextualisatie ziet cultuur als iets dat in zichzelf goed is. Doordat alle aspecten van een cultuur geaccepteerd worden, is het gevolg dat de cultuur bepaalt hoe de Bijbel geïnterpreteerd dient te worden. Bij de kritische contextualisatie wordt de cultuur gezien vanuit een Bijbels perspectief. De waarde en het belang van de cultuur worden volledig onderkend, maar de Bijbel vormt het uitgangspunt en de maatstaf voor geloof en handelen. Deze laatste benadering is de gewenste situatie van contextualisatie. Er wordt respect getoond voor de cultuur, maar de Bijbelse boodschap staat centraal. Stappen die hierbij ondermeer horen zijn: het bestuderen van de cultuur om deze te begrijpen; het helpen van mensen om hun traditionele gebruiken te evalueren; leiden van Bijbelstudies aangaande culturele kwesties; vergelijken van de oude manier van doen in het licht van de Bijbelse bevindingen en het herinterpreteren en maken van aanpassingen om de Christelijke waarheid weer te geven. In de zendingswetenschap dient andermans

cultuur serieus genomen te worden en is een goed instrument om anderen te bereiken. Lotz (2008:19) beschrijft dat theologen van verschillende naties een eigen theologie zouden mogen ontwikkelen die past binnen hun eigen cultuur.

2.7 Missiologie in relatie met onderwijskunde en management

De post (post) moderne maatschappij heeft net zoals in de theologie ook een belangrijke invloed op de onderwijskunde gehad. Een veranderende maatschappij vraagt om ander onderwijs (Lowijck & Verloop 1995:79). De inbreng vanaf het begin van de 21^e eeuw van onderwijskunde en management in missiologie is relatief nog maar van korte tijd. Door meer aandacht voor theologisch onderwijs in de wereld en voor het begrip gecontextualiseerd christendom is de vraag naar doelgerichte curricula en effectieve inzet van tijd, middelen en personeel meer in het centrum van de praktische missiologie komen te staan (Haak 2005:103). Onderwijskundige inzichten zijn voor de theologie een waardevolle aanvulling. Hierbij kan gedacht worden aan de theologische opleiding, trainingen, godsdienstlessen, seminars, studiedagen en andere onderwijskundige activiteiten. In de zending en in missionaire gemeenten is een meer doelmatig werken en een efficiënte manier van werken met feedback en evaluatie essentieel. De inbreng van management draagt bij aan de professionalisering hiervan (Haak 2005:104). In ontwikkelingslanden wordt deze efficiënte manier van werken ook wel gezien als 'typisch westers'. Hierbij kan ik enkele voorbeelden aanhalen die gelden vanuit eigen zendingsactiviteiten in Afrika en Suriname. Een voorbeeld dat algemeen bekend staat in Suriname is de discussie over tijd. Als iemand aangeeft voor 100% zeker morgen op die bepaalde tijd te komen, is het bijna 100% zeker dat die persoon er of niet is of veel te laat arriveert. Aan de andere kant blijken Surinamers het erg belangrijk te vinden om bij een afspraak niet direct te beginnen met het doel van het bezoek. Eerst met elkaar praten over hoe het met je gaat en op een rustige manier met elkaar praten wordt erg gewaardeerd. Westerse mensen denken vaak in termen van tijd en nemen daar niet meer de ruimte voor. Deze Surinaamse manier van elkaar ontmoeten zie ik persoonlijk als een positief iets van hoe het eigenlijk zou moeten. In zowel Afrika als Suriname heb ik tevens gemerkt dat als je iets probeert te vertellen, of

de ander je iets probeert te vertellen, maar dat je elkaar door taalbarrières totaal niet blijkt te begrijpen. Zelfs in Suriname waar ook Nederlands wordt gesproken, blijkt het zo te zijn dat je wel dezelfde taal spreekt, maar soms iets heel anders bedoelt. Dit is bij uitstek een vorm van bestaande cultuurverschillen. Toch is het professioneel werken in zending noodzakelijk. Het gezegde dat mensen met een meer onbezorgde dagindeling en tijdsbesteding (zoals mensen in ontwikkelingslanden veelal aangeven) meer als Bijbels gezien kunnen worden is onjuist. Haak (2005:105) legt dit uit door aan te geven dat men de Bijbel dan leest vanuit een romantisch-naïef perspectief.

Theologische training kan niet geïsoleerd worden van het maatschappelijke leven. Dit geldt ook voor de opleiding en training van zendelingen. Er moeten heldere criteria worden opgesteld voor de kwaliteit van de gevraagde resultaten en doelen. Daarbij zijn ook de kwaliteiten en de deskundigheid van zendelingen belangrijk (Haak 2005:105). Net zoals priesters, predikanten en andere bijzondere ambtsdragers dienen zendelingen niet kwalitatief te verschillen (Jongeneel 1991:171). Dit hoeft niet gezien te worden als het 'voor de voeten van God lopen'. Het gaat immers over de concrete opdracht van Christus om te werken aan bekering, vormen van discipelen, beoefenen van gemeenschap en het leren en onderhouden van alles wat Christus geboden heeft.

2.8 Missionaire training en educatie

Jongeneel (1991:206) beschrijft missionaire educatie als die vorm van Christelijke educatie, die missionair bewust is en daarom deze educatie plaatst in het kader van de Missio Dei. Dit is de vorming en onderwijzing die buiten de directe verantwoordelijkheid van een plaatselijke gemeente gegeven worden. Wanneer het de educatie betreft die binnen de gemeente gegeven wordt, is er sprake van missionaire catechese. Aleshire (in Powers 1996:13) beschrijft een metafoor over Christelijk onderwijs door middel van een Gospeltrein. De Gospeltrein rijdt naar allerlei gebieden en mensen die tot geloof komen stappen in. Het is een metafoor omtrent het Christelijke leven. Mensen worden Christen, delen hun leven en ervaringen met elkaar en gaan verder richting de hemelse beloning. Het Christelijke leven heeft een begin, een instappunt. Belangrijk daarbij is wat er gebeurt als zij eenmaal ingestapt zijn. Wat doen en leren zij op de reis? De vraag

kan ook gesteld worden wat de andere reizigers doen in het kader van missionaire vorming ten opzichte van de nieuwe mensen die instappen.

2.8.1 De noodzaak van training en vorming

Er is onder theologen een discussie ontstaan of in deze tijd nog steeds zendelingen nodig zijn. Vandaag de dag zijn er in vrijwel ieder land in de wereld Christenen (Ott e.a. 2010:56). Er zou een conclusie daaruit getrokken kunnen worden dat buitenlandse zendelingen niet meer nodig zijn. Eind jaren zestig heeft de oecumenische beweging aangegeven dat gemeenten géén zendelingen meer naar het buitenland moesten sturen. In plaats daarvan zou het beter zijn om missionaire gemeente te zijn voor de eigen locale buurt (:218). Daarnaast zijn er ook vele Christenen in Latijns Amerika en Afrika die een visie hebben om te re-evangeliseren in Europa (:219). Toch geeft Ott e.a. (2010:220ev.) aan dat er verschillende argumenten te noemen zijn waarom evangelisten nog steeds nodig zijn. Zo zijn er inderdaad in vrijwel ieder land diverse gemeenten. Echter vele gemeenten kunnen numeriek wel groot zijn, toch kan dat betekenen dat de gemeente als zwak getypeerd kan worden. Buitenlandse zendelingen zijn in zulke gemeenten zeer welkom. Zij houden zich dan bezig met onder andere discipelschapstraining, versterken van het leiderschap, theologisch onderwijs, produceren van literatuur en ontwikkelingen op het gebied van infrastructuur. Aan de andere kant zijn er vele kleine gemeenten waar zendelingen nodig zijn om te evangeliseren. Turkije is een voorbeeld hiervan. De populatie is ongeveer 71 miljoen mensen, waarvan een percentage van 0,56 Christen is (:220). Er zijn in diverse landen ook zendelingen nodig die bepaalde technische vaardigheden of expertise hebben die lokaal vrijwel niet aanwezig zijn. Er zijn ook de diverse crisissen in de wereld waarbij zendelingen een positieve bijdrage kunnen leveren. Echter de belangrijkste reden waarom er nog steeds zendelingen nodig zijn, heeft te maken met de grote Zendingsopdracht zelf. Deze roept mensen op om een getuige te zijn tot aan het uiterste van de aarde en om te gaan en overal discipelen te maken (Hn 1:8, Mt 28:19). Zolang er nog mensen zijn die zonder het evangelie zitten en waar nog geen Christelijke gemeenten zijn, is het nodig dat zendelingen uitgezonden worden (:221). Opleiding en vorming van een missionair kader is echter wel een vereiste voor de

zending. Toekomstige zendelingen dienen goed voorbereid te worden op hun zendingstaak. Beginnende zendelingen ervaren in meer of mindere mate een trauma en spanningen wanneer zij verhuizen naar een land met een andere cultuur (Van Rheenen 1996:49). Dit trauma kenmerkt zich door een identiteitscrisis en een stukje onzekerheid. Deze worsteling is normaal en vrijwel alle zendelingen die een andere cultuur ontdekken hebben hier last van. Daarom is het essentieel om via training goed voorbereid te worden. Zendelingen dienen een houding te hebben dat onderwijs en training noodzakelijk zijn in het kader van het levenslang leren (Steffen & Douglas 2008:111). Voor zendelingen in spé is er al in de afgelopen eeuwen veel aandacht besteed aan opleiding en training. Deze voorbereiding dient veel breder te zijn dan vaak algemeen beseft werd (Jongeneel 1991:172). Vaak zijn er verschillende geluiden te horen omtrent het doel, lengte en wie bepaalde trainingen geven (Steffen & Douglas 2008:102). Tijdens de Edinburgh zendingsconferentie van 1910 werd het duidelijk dat de voorbereiding van zendelingen dient te verbeteren omtrent de volgende gebieden: spiritueel, moreel, intellectueel en fysiek. Organisaties hebben geprobeerd deze aspecten primair te verwerken in onderwijs en training van zendelingen (:103). Wanneer iemand over de grenzen van zijn eigen land uitgezonden wordt, dient diegene ook in het land van bestemming opgeleid te worden. Dat kan in het betreffende land via in-service trainingen waarbij onderwerpen als de aanwezige missionaire spiritualiteit, visies, verwachtingspatronen en werkwijzen behandeld worden (Jongeneel 1991:172). Een missionaire training dient zowel theoretisch als praktisch van aard te zijn. Van Rheenen (1996:50) maakt een onderscheid tussen een algemene voorbereidingstraining en een specifieke training. Beide trainingen dienen als voorbereiding op de zendingstaak in de thuissituatie gevolgd te worden. De algemene training is om de zendelingen voor te bereiden op de taak om te evangeliseren in een nieuwe context. Het gaat om een algemene voorbereiding om het werk van een zending te bestuderen en te verkennen. Daarbij hoort ook een verdieping in het Bijbels onderwijs, omgaan met situaties in een andere cultuur, onderzoeken van mogelijke (christelijke) bedieningen en omgaan met gezondheid en voeding in het zendingsland. De specifieke training omvat een focus op het specifieke zendingsland en cultuur naar waar de zending uitgezonden wenst te worden. Specifieke situaties

die zendingen mogelijk zullen meemaken en ervaren worden in een lessituatie behandeld. Het gaat om die situaties betreffende de nieuwe culturele context. Concrete vragen over de bediening worden behandeld. Een voorbeeld is op welke wijze nieuwe gemeenten gesticht kunnen worden. Om echt de tijd te nemen om goed voorbereid te worden in crossculturele aspecten levert vele voordelen op (Steffen & Douglas 2008:111). Toekomstige zendingen zullen een beeld vormen van het werk en leven in het zendingsland. Missionaire training en educatie zal helpen om een goede houding aan te nemen in het zendingsland. Welk type training of onderwijs gekozen wordt, hangt nauw samen met de vragen wat je moet weten (competenties), doen (competenties) en zijn (karakter and betrokkenheid) om de betreffende taak van God te kunnen uitvoeren (:111). Vele zendingen zijn afgestudeerd in het land van herkomst in het hoger onderwijs. Zij hebben bijvoorbeeld een graad in medicijnen, economie, politicologie, onderwijskunde, lesgeven, techniek, geschiedenis enzovoorts. Ondanks die achtergrond is toch wenselijk te participeren in crossculturele training voor vertrek naar een zendingsland (:113).

2.8.2 Een lerende houding van de toekomstige zending

Van Rheenen (1996:59) beschrijft verschillende gebieden omtrent de houding van zendingen naar andere mensen. Een van de gebieden is om als zending een lerende houding aan te nemen. Juist omdat zendingen een eigen ontwikkelde cultuur en kennis hebben, is het belangrijk om het zendingsgebied in nederigheid te verkennen. De eigen opleiding en cultuur kan belemmerend werken. Een ander gebied is het perspectief hoe met andere mensen om te gaan. Een gelijkwaardige houding is daarbij van belang. De relatie met de mensen in het zendingsgebied dient een wederzijdse relatie te zijn. Een wederzijdse relatie is een relatie waarbij andere mensen de kansen krijgen om zijn eigenheid te ontplooien (Wigboldus 2002:76). Het is niet zo dat de één ontvangt en de ander geeft. Beiden zijn actief betrokken bij de zendingsactiviteiten. Een ander gebied is de manier van lesgeven van de zendingen. Er dient op een effectieve wijze lesgegeven te worden waarbij de mensen het geleerde begrijpen. Door verschillende culturele achtergronden ervaren mensen de realiteit verschillend. De leswijze en manier van uitleggen dienen zo aangepast te worden dat zij passen binnen

de lokale patronen van leren en redeneren (Van Rheenen 1996:60). In het zendingsveld is het belangrijk om lokale begeleiders te krijgen die helpen om de verschillen in cultuur en gebruiken te begrijpen. Daarom is het naast de voorbereidende training ook belangrijk om in het veld getraind en gecoacht te worden.

Toekomstige zendelingen ervaren vaak de noodzaak om snel te beginnen met hun zendingstaak. Regelmatig gebeurt het dat zij de voorbereiding door middel van trainingen willen overslaan om op die manier antwoord te geven op het dringende karakter om snel te beginnen. Zij worden dan verscheurd tussen de noodzaak van voorbereiding en de urgentie om hun zendingswerk te beginnen (Van Rheenen 1996: 51). De essentie van training als voorbereiding op de zending wordt voor vertrek vaak gedeeltelijk begrepen. De noodzaak wordt pas duidelijk als de zendingen een tijd in het werk actief zijn. Huidige seminaries en theologische opleidingen dragen in het algemeen zorg voor missionaire vorming. Daarnaast zijn er in Nederland ook Christelijke organisaties zoals Jeugd met een Opdracht, Operatie Mobilisatie, de Evangelische Zending Alliantie. Deze organisaties besteden veelal, in meer of mindere mate, ook aandacht aan missionaire vorming.

2.9 Trends en de toekomst van missiologie

Tijdens het Tweede Vaticaanse Concilie van 1962 tot en met 1964 werd er een opener visie op de niet-christelijke religies gegeven, die ook een meer liberaal streven in interreligieuze dialoog bewerkstelligde bij de Wereldraad van Kerken (Haak 2005:27-28). De meer Bijbelgetrouwe (protestante) Christenen voerden hiertegen verzet. Vooral door het loslaten van de autoriteit van de Bijbel en dat de wereld bepaalde hoe het beleid van gemeenten zou moeten zijn. Het contact met niet-christelijke religies moest plaatsmaken voor een dialoog op basis van gelijkwaardigheid, minder met het doel op bekering. De missionaire intentie wordt daarmee vervangen door de drang tot wederzijdse verrijking. De meer Bijbelgetrouwe of charismatische Christenen waren hier echter op tegen en legden de nadruk op de persoonlijke bekering tot Christus. De toenadering tot de post (post) moderne belevingscultuur en de spiritualiteit van de Wereldraad blijft lastig op basis van Bijbelse betrouwbaarheid. Verkuyl (in Schaaf

1994:14) uit zijn zorgen dat zending wel christocentrisch en trinitarisch van uitgangspunt dient te blijven. De zending komt van de God van Abraham, Izaak en Jakob; de God en Vader van Jezus Christus, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Jezus Christus staat daarbij centraal. Dit christocentrische en trinitarische uitgangspunt wordt door velen vervangen en ondermijnd. Verschillende missiologen onderschrijven een visie van heil voor de hele mensheid. Hierbij wordt belicht dat iedere godsdienst voor die mensen heil brengt in dezelfde mate als christenen in Christus gered zijn. Zij zijn op zoek naar een wereldtheologie waarbij alle godsdiensten het heilsplan van God zijn (Verkuyl in Schaaf 1994:14). Deze benadering kan gezien worden als een duidelijke vorm van een dwaalleer.

2.9.1 Missiologie en oecumene

Bosch (2012:185 ev.) beschrijft de geschiedenis van missiologie in zes perioden. De laatste periode is de periode van het opkomende oecumenische paradigma. Oecumene kan gezien worden als het streven naar eenheid van christelijke gemeenten. Specifieker zou gezegd kunnen worden dat oecumene de eenheid, samenwerking en het onderlinge begrip tussen Christelijke gemeenten en denominaties bevordert. Het woord oecumenisch betekent letterlijk 'de gehele bewoonde wereld' (Lotz 2008:16). Echter het oecumenisch begrip blijkt ook, onder andere door verschillen in doctrines, weerstand op te roepen. Dit is in de huidige maatschappij heel goed te begrijpen aangezien door een eenheid bij gemeenten ook niet christelijke elementen / doctrines aangenomen kunnen worden. De bijbel waarschuwt juist voor dwaalleraren (o.a. in 2Jh:7; Mt 24:5,24; 2Pt2:1; 1JH4:1). Samenwerking tussen christenen is uiteraard niet verkeerd en juist aan te bevelen, maar er moet wel opgepast worden dat eenheid tussen gemeenten niet de eenheid tussen God en de gelovigen dwarsboomt. Een goede en gezonde samenwerking tussen Christelijke denominaties, die zich aan de waarheid van het geloof houden, kan voor het Koninkrijk van God veel opleveren. In Jh 17:21 bidt de Heer Jezus dat allen één zullen zijn opdat de wereld zal geloven. Dus als daadwerkelijk gelovigen samenwerken ten behoeve van het evangelie, zullen onbekeerde mensen in de Heer Jezus gaan geloven en zien dat God Jezus heeft gezonden.

2.9.2 De dominante rol vanuit het westen

Bosch geeft tevens aan dat de dominantie vanuit het westen verandert en dat landen zich willen loskoppelen van het dominerende westen. Tevens wordt aangegeven dat de Europese theologie niet meer als superieur gezien kan worden in andere landen van de wereld. In de 21^e eeuw gaat het om lokale en internationale wereldzending waarbij gemeenten zowel zendelingen uitzenden als ontvangen (Lotz 2008:15). Het grote zendingsbevel in Mt 28, Ga dan heen..., is voor alle gelovigen, niet alleen voor een select groepje mensen. Elke gemeente heeft een betrokkenheid bij wereldzending. De gedachte dat het westen alleen zendelingen uitzendt naar andere delen in de wereld is achterhaald. Zendelingen uit bijvoorbeeld Afrika kunnen naar Europa komen om te evangeliseren. Dit wordt ook wel als de globalisatie in zending gezien (Lotz 2008:16). De (oude) gedachte om eerst de niet Christelijke wereld of zendingsvelden te identificeren is achterhaald (Pachua 1999:5). Als het object van de zending van God kan alleen geconcludeerd worden dat het zendinggebied de wereld is. Dat zending vanuit de Westerse landen naar niet christelijke landen moet komen kan gezien worden als onjuist.

2.10 Conclusie van dit hoofdstuk

In dit hoofdstuk stond de vraag centraal wat missiologie en onderwijs precies inhoudt. Missiologie gaat over de samenhang tussen God, de gemeente en de wereld (Haak 2005:15) en wordt in verkorte versie ook wel gedefinieerd als de academische studie naar de zending. In paragraaf 2.4 is een uitgebreide definitie gegeven. God is de schepper van de wereld waarbij Hij de mens heeft geschapen om een bijzondere relatie mee te hebben. Door de zondeval is er een breuk gekomen in deze relatie tussen God en de mens. De oplossing daarvoor had God bedacht in Zijn Zoon Jezus Christus, die redder en verlosser is van mensen die in Hem geloven. Jezus als pleitbezorger bij God de Vader die verzoening brengt voor de zonden van mensen in de wereld (1Jh 2:1-2). Door het verzoeningsoffer aan het kruis op Golgota is de relatie tussen God de Vader en die mensen die in Jezus Christus geloven als bevrijder en redder weer hersteld. God wil de mensen vrijmaken van de greep van de satan. Het brengen van de blijde

boodschap van verlossing door Jezus Christus is de basis van de zending. Een hoofdtaak daarbij is om mensen tot leerlingen of discipelen van Jezus te maken (Mt 18: 19). In Ef 3: 7-13 geeft de apostel Paulus aan dat hij een dienaar is geworden door de gave van Gods genade. Deze genade heeft hij ontvangen om het evangelie van Christus te verkondigen aan de heidenen. Bijzonder daarbij is dat God de gemeente gebruikt om Zijn wijsheid aan anderen te laten zien. Dit heeft ook te maken met de missie van God. Het doel van onderwijs in het algemeen wordt mooi beschreven door Limburg (1911 in Jongeneel 1991:206) als het 'vormen voor het leven'. Vooral in de missiologie past deze definitie bijzonder goed. Hier betreft het zelfs het vormen voor een eeuwig leven dichtbij God. De Heer Jezus Christus geeft in Mc 12 zelf aan dat de mensen na de dood als engelen in de hemel zijn. Geloof in Hem, de redder en verlosser Jezus Christus is daarbij wel essentieel. De kern gaat over hoe zendelingen worden voorbereid op de zendingsopdracht qua onderwijs en training. Opleiding en vorming van een missionair kader wordt als een vereiste gezien voor de zending. Toekomstige zendelingen dienen goed voorbereid te worden op hun zendingstaak. Een goede voorbereiding blijkt erg belangrijk te zijn. Deze voorbereiding dient zowel theoretisch als praktisch te zijn. Thuis kan een algemene training gevolgd worden over onder andere het evangeliseren in een nieuwe context, omgaan met situaties in een andere cultuur en mogelijke (christelijke) bedieningen van de zending. Daarnaast is het ook belangrijk om specifieke trainingen te volgen die een focus hebben op het zendingsland en de cultuur. In het land van bestemming is het zeer wenselijk om begeleid te worden via een in-service training door lokale gelovigen over bijvoorbeeld verwachtingen en werkwijzen.

Hoofdstuk 3. De Bijbel over missionaire vorming en onderwijs

Hieronder wordt nader ingegaan op het onderwijs en de zendingsopdracht in de Bijbel en het missionaire karakter van het OT en NT. De vraag daarbij is of er Bijbelse voorbeelden zijn hoe zendingen werden voorbereid en of getraind. Het onderwijs in de Bijbel wordt uitvoerig beschreven. Er is een verschil tussen algemeen onderwijs en Christelijk onderwijs. Paulus had een speciale gave om toekomstige zendingen te begeleiden en te onderwijzen. Een typerend voorbeeld is de begeleiding van Timotheüs. Een vraag die daarbij speelt is hoe die begeleiding er onder andere (volgens de Bijbel) uitzag en op welke manier dat gebeurde. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een conclusie.

3.1 Het missionaire karakter van het OT

Zending vindt zijn basis in de Bijbel. In paragraaf 2.5 is de term *Missio Dei* gebruikt welke aangeeft dat zending vanuit God gebeurt. God is de regisseur van de zending. Dit is overeenkomstig met Zijn Woord. Het NT heeft vele directe uitspraken omtrent de zending. Echter het is een misvatting dat het OT weinig zegt over zending (Algera zj.:11). De missionaire gedachte is zowel in het OT als het NT duidelijk aanwezig. De missioloog J. Herbert Kane geeft daarom ook aan dat het OT een missionair boek is omdat Jahweh een missionaire God is (Kane 1976:18 in Algera zj.:11). Wel moet opgepast worden dat zending niet te breed wordt opgevat zodat alles onder zending wordt verstaan (Bosch 2012:523). Bosch beschrijft een bekende uitspraak van de theoloog Neill die aangeeft dat als alles onder zending wordt verstaan, niets zending is (:523). Er is echter in het OT geen indicatie dat mensen uitgezonden zijn over geografische, religieuze en sociale grenzen om anderen tot geloof in Jahwe te brengen (Bosch 2012:17). Ook Jona is niet specifiek uitgezonden als zending. God had hem juist gevraagd om een oordeel uit te spreken over Ninevé (Jn 1:2, 3:2-4). Jona moest tegen de inwoners prediken dat de stad vernietigd zou worden. Bosch (2012:17) vindt dat het grote verschil tussen het OT en NT de zending is. Hierop heeft hij veel kritiek

gekregen van andere missiologen en theologen om dit zo beslissend aan te wijzen (Reppenhausen en Guder in de afsluitende editie van Bosch 2012:535). Bosch geeft aan dat als het OT missionair is dit komt door het feit dat God zelf missionair is (:19). Ook Ott, Strauss en Tennent geven aan dat de Bijbel vanaf het begin een missionair boek is (2010:3). Dit is ondanks het feit dat het OT voornamelijk gaat over het volk Israël. Het missionaire karakter wordt al duidelijk in het boek Genesis. In de eerste elf hoofdstukken blijkt reeds het missionaire karakter van God. Zij bevatten het begin van Gods openbaring aan de mens en tonen tevens Gods relatie aan met de mens. Genesis begint met de verkondiging: 'In het begin schiep God de hemel en de aarde' (Gn 1:1). Deze uitspraak vormt een basis voor de zending. God heeft de aarde gemaakt en de gehele wereld behoort aan Hem toe. Later heeft Hij ook de mens gemaakt: 'En God schiep de mens naar Zijn beeld; naar het beeld van God schiep Hij hem; mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen (Gn 1:27). Het was Gods intentie dat de mens in een speciale relatie zou staan tot Hemzelf (Algera z.j.:11). De Heer Jezus geeft één van de twee grote geboden uit de wet aan: 'U zult de Heere, uwe God, liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met heel uw verstand' (Mt 22:37). Het was Gods bedoeling dat wij ons grootste geluk zouden vinden in God. In God leven wij, bewegen wij ons en hebben wij ons bestaan (Hn 17:28) en Zijn Goedheid is voor alle mensen (Mt 5:45). De God die in het OT wordt genoemd als de God van Abraham, Isaak en Jakob is de God van de gehele wereld (Verkuyl 1975:124). Belangrijk daarbij is de volkenlijst van Genesis 10. Hier wordt een opsomming gegeven van de nakomelingen van Sem, Cham en Jafeth, de zonen van Noach. De Duitse theoloog Gerhard von Rad beschrijft dit als de afsluiting van de scheppingsgeschiedenis (:125). De lijst van nakomelingen maakt duidelijk dat alle volken voortkomen uit de hand van God en zich bevinden onder Zijn wakende oog. De gehele mensheid is het uitgangspunt van Gods handelen. Heel Zijn activiteit is op alle volken van de wereld gericht. Dit is een van de fundamentele waarheden van Genesis 1-11. En deze boodschap komt ook op vele andere plaatsen in het OT en NT voor. In Op 1:8 wordt die God die zich aan Israël openbaart en die in Jezus Christus onder ons heeft gewoond, de Alpha en de Omega, het Begin en het Einde, genoemd. God rust niet voordat alle naties, stammen, volken en talen, die niemand kan tellen, verzameld zijn rondom Zijn troon (Op 5:9-10; 7:9-17). Het OT laat

ook zien dat God een God is van de redding en bevrijding. In het OT wordt dit het meest zichtbaar in de bevrijding van Israël uit het slavenhuis van Egypte (Dt 9:26, 13:6, 15:15, 24:18). Verkuyl (1975:126) geeft aan dat God dat met een uitgestrekte arm heeft gedaan. Het grootste plan van God was de ultieme verlossingsactiviteit in het sterven aan het kruis van Golgotha en opstaan van de Heer Jezus Christus. Toch laat God in het OT al zien dat hij mensen wil redden. God openbaart zich zelf als de God van Abraham, Isaac en Jacob, als de God die actief was in de afgelopen geschiedenis, maar ook als een God voor de toekomst (Bosch 2012:18). God is een God van de belofte, Hij belooft een betrokkenheid met de mensen in de toekomst. Een belangrijk missionaire getuigenis is het temidden zijn van de mensen, het aanwezig zijn (Verkuyl 1975:129). De gedachte dat presentie een getuigend karakter kan hebben, heeft diepe wortels in het OT. Israël is door God uitgekozen en omvat onder andere een roeping tot dienst, de heilige verplichting tot en zijn van getuigen onder de mensen. In Js 42:6, Js 42:19, Js 43:10,12, Js 44:8, Js 44:26a, Js49:6 wordt Israël geroepen om onder de volken een licht voor de heidenen te zijn om Gods heil te brengen tot aan het einde van de aarde. In het algemeen wordt de aard van de deze missionaire roeping in het OT uitgelegd in het begrip presentie (:128). Israël wordt geroepen om als volk van God present te zijn onder de volken om zo de barmhartigheid, gerechtigheid, genade en bevrijding te weerspiegelen. Zeer belangrijk is ook de worsteling van God met de machten en krachten die zich tegen de bevrijdende en genadige heerschappij van God verzetten (:130). Heel het OT en NT is vol van de strijd van God tegen de machten die proberen Gods schepping te frustreren. Een voorbeeld zijn de vele beschrijvingen van de strijd tegen afgoderij in de Bijbel. In het boek Dt strijdt God tegen magie, waarzeggerij en astrologie omdat de verhouding tot God wordt scheefgetrokken. Tevens strijdt Hij bijvoorbeeld in Am en Jr tegen allerlei vormen van sociaal onrecht en ontmaskert zondige praktijken. Deelnemen aan de missionaire taak betekent ook deelname aan de strijd tegen alles wat ingaat tegen Gods bedoelingen. Verkuyl (1975:124) beschrijft het bovenstaande in vier grondmotieven als fundering van de missionaire gedachte:

1. het universele motief;
2. het soteriologische motief;

3. het missionaire motief
4. het antagonistische motief.

Samengevat wijst het universele motief op God als schepper van de gehele wereld. Hij is de God van de gehele aarde en van alle mensen. Het soteriologische motief wijst op het motief van de redding en bevrijding van alle volken. Het missionaire motief wordt duidelijk in de heilige verplichting van Israël om een getuigen onder de volken te zijn. Het vierde, antagonistische, motief wijst op de worsteling van God met de machten en krachten die zich tegen de bevrijdende en genadige heerschappij van God verzetten.

3.1.1 Drie belangrijke gebeurtenissen in het OT waar God een uitredding biedt

In Genesis 1-11 keert de mens zich tot drie keer toe tegen God, en telkens opnieuw biedt God redding (Algera zj.:12). Deze drie gebeurtenissen zijn: de zondeval, de zondvloed en de torenbouw van Babel. Bij de zondeval gaat het om Gods wil dat de mens vruchtbaar zou zijn en de aarde zou vervullen. Adam en Eva kregen de heerschappij over alle dieren en planten. Maar zij faalden in het gehoorzamen aan God. Zij gaven toe aan de verleiding en keerden zich op die manier tegen God. Daardoor is de zonde in de wereld gekomen en besmette de schepping en de gehele mensheid (Gn 3). Er kwam een verwijdering tussen God en Adam en Eva. God gaf echter de mens niet op. De eerste missionaire roep is te lezen in Gn 3:9: 'En de Heere God riep Adam en zei tegen hem: Waar bent u?'. God als een alwetende God wist uiteraard wel waar Adam en Eva waren. Toch laat God hier zien dat hij op zoek gaat naar de mens. De missionaire gedachte omvat het zoeken en vinden van verloren mensen die vervreemd zijn geraakt van God door hun eigen zonde (:12). Daarna volgt de eerste aankondiging van het Evangelie. In Gn 3:15 zegt God dat de slang vervloekt is en God brengt vijandschap teweeg tussen de slang en de vrouw, tussen het nageslacht van de slang en het nageslacht van de vrouw. In de NAS-vertaling wordt het woord zaad voor nageslacht gebruikt. Met het zaad van de slang worden de satan en de ongelovigen bedoeld, terwijl met het zaad van de vrouw Christus en de gelovigen in Hem worden bedoeld (MacArthur 2006:20, Wiersbe 1991:13). Tussen de vervloeking van God spreekt ook hoop en verlossing door. Namelijk God voorspelt dat de satan vermorzeld

zal gaan worden. Letterlijk staat er dat Het, dit is Christus, de kop van de satan zal vermorzelen, terwijl de satan alleen de hiel van Christus zal pijnigen. Christus zal echter de satan met een fatale klap vernietigen (:20).

De tweede gebeurtenis is de zondvloed. De Heer zag dat de slechtheid van de mens op aarde groot was en dat al de gedachtespinsels van zijn hart elke dag alleen maar slecht waren (Gn 6:5). Daarom kreeg Hij spijt dat Hij de mensen geschapen had en deed Hij een watervloed komen over de aarde om al wat leefde te verdelgen. Alleen Noach en zijn gezin werden gespaard, samen met diverse diersoorten (Gn 6). Het besluit van God om de aarde met een watervloed te verdelgen, heeft wel iets met God gedaan. In Gn 6:6b staat dat het Hem in Zijn hart bedroefde. God vond het verschrikkelijk dat de mensen zo slecht waren. Hij wil juist een goede relatie met allen. Na deze gebeurtenis biedt God een nieuw begin. Hij sluit een verbond met Noach en zijn nageslacht na hem. God belooft dat er geen vloed meer zal komen die de aarde zal uitroeien.(Gn 9:11) God doet specifiek in Gn 9:26-27 een belofte aan Noachs zoon Sem. De Heer wordt de God van Sem genoemd die zal wonen in de tenten van Sem. Er is sprake van een nieuw begin en zegenrijke toekomst waar God temidden van de mensen zal verblijven. Het is de belofte van een speciale relatie tussen God en het nageslacht van Sem. God noemt zich in vers 26 ook de God van Sem. Uit de geslachtslijn van Sem stammen Abraham, David en de Messias - de Heer Jezus Christus.

De derde gebeurtenis is de torenbouw van Babel. Weer kwamen de mensen tegen God in opstand door een toren in Babel te willen bouwen. De mensen zeiden: 'Kom, laten wij voor ons een stad bouwen en een toren waarvan de top in de hemel reikt, en laten we voor ons een naam maken, anders worden wij over heel de aarde verspreid!' (Gn 11:4). God herkende hierin een poging van de mensen om hun eigen god te zijn. Dit zou het begin zijn van dat alles van wat zij zich voornemen te doen mogelijk zal zijn. Om deze poging van de mensen te stoppen, verwarde God de taal van de mensen en verspreidde Hij hen over heel de aarde. De mensen hielden op met het bouwen van de stad. Daarom werd de naam Babel aan de stad gegeven aangezien Babel in verband gebracht wordt met een Hebreeuws woord dat verwarren betekent (Gn 11:9; HST:13). Ook hier volgt een belofte van God in Genesis 12. De Heer zei nu

tegen Abram: Gaat u uit uw land, uit uw familiekring en uit het huis van uw vader, naar het land dat Ik u wijzen zal (Gn 12:1). Daarna volgt een meervoudige zegening aan Abram. God geeft aan dat Hij Abram tot een groot volk zal maken, Hij zal Abram zegenen en zijn naam groot maken. Daarbij zal Abram voor anderen tot een zegen zijn (Gn 12:2). Belangrijk hierbij is dat God belooft dat Hij Abrams naam groot zal maken. Dit in tegenstelling tot Gn 11:4 waar de mensen hun eigen naam wilden maken.

De eerste hoofdstukken van Genesis vormen een basis voor dat wat volgen gaat. Ze laten duidelijk zien wat de wil van God is en dat God bedroefd was dat de zonde in de wereld is gekomen. Hij heeft daarom een plan bedacht om ook die zonde te verbreken. Bij de drie beschreven gebeurtenissen waarbij de mens steeds faalt komt God met een oplossing. Direct na de zondeval geeft hij de belofte van verlossing (Gn 3:15), na de zondvloed volgt de belofte van een nieuw begin (Gn 9:26-27) en bij de toren van Babel komt God met de belofte van rijke zegeningen (Gn 12:1-3).

3.1.2 De zendingsofdracht in Genesis 12

Zoals beschreven in paragraaf 3.1.1 belooft God aan Abraham in Gn 12:1-3 rijke zegeningen.

De HEERE nu zei tegen Abram: Gaat u uit uw land, uit uw familiekring en uit het huis van uw vader, naar het land dat Ik u wijzen zal. Ik zal u tot een groot volk maken, u zegenen en uw naam groot maken; en u zult tot een zegen zijn. Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt, zal Ik vervloeken; en in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden. Toen ging Abram op weg, zoals de HEERE tot hem gesproken had, en Lot ging met hem mee. Abram was vijfenzeventig jaar oud, toen hij uit Haran vertrok (Gn 12:1-4).

Deze roeping is wellicht de meest missionaire gedeelte van het OT en wordt daarom ook wel de grote zendingsofdracht van het OT genoemd (Algera zj.:13). God draagt Abram op zijn land Ur te verlaten, de familiekring en het huis van zijn vader achter te laten en om naar een onbekend land te gaan reizen. Hier is duidelijk dat God Abram zendt: God als Zender die mensen wil gebruiken om Zijn doel te verwezenlijken. John

Stott (:14) noemt dit Bijbelgedeelte de meest samenbindende verzen in de Bijbel. Het geheel van Gods doel is hierin omvat. Het begint met 'De Heer nu zei tegen Abram'. Achter deze openingswoorden ligt een diepere betekenis. Aldus Stott is het een sleutel tot een goed begrip van de hele Bijbel. De voorgaande elf hoofdstukken leiden hier naar toe, de rest van de Bijbel volgt en vervult deze passage. Deze passage is de belofte waarvan de vervulling zich uitstrekt in het hele Schrift tot aan Openbaring 20 (MacArthur 2006:32). God zendt één man met zijn gezin en belooft niet alleen hen maar door hen de hele wereld te zegenen. In Genesis 12 begint Gods roep naar een man die de vader wordt van Gods volk welke leidt tot een zegen (Ott e.a. 2010:7). Deze belofte is drievoudig: Ik zal u tot een groot volk maken, Ik zal u zegenen en Ik zal uw naam groot maken. Na deze belofte volgt er direct een reden: 'en u zult tot een zegen zijn' (Gn 12:2b). De belofte die God maakte aan Abram was niet alleen voor zijn eigen welzijn, maar voornamelijk voor het welzijn van anderen. Gods zegen is bedoeld voor alle volken en alle mensen op aarde. Het verbond met Abram is geïntroduceerd in Gn 12:1-3, is daadwerkelijk gemaakt in Gn 15:18-21 en herbevestigd in Gn 17:1-21, dan vernieuwd met Isaac in Gn 26:2-5 en Jacob in Gn 28:10-17 (MacArthur 2006:32). De belofte bevat vier elementen:

1. Het zaad (Gn 17:2-7, Gl 3:8,16)
2. Een land (Gn 15:18-21, Gn 17:8)
3. Een natie (Gn 12:2, Gn 17:4)
4. De Goddelijke zegening en bescherming (Gn 12:3)

In het Bijbelboek Galaten geeft Paulus ook het Geestelijk belang aan voor alle gelovigen (:32). Paulus verklaart in Gl 3:8 dat God eertijds aan Abraham (in Gn 17:5 heeft God de nieuwe naam Abraham aan Abram gegeven) het Evangelie heeft verkondigd en dat in hem alle volken gezegend zullen worden. Abraham wordt door Paulus een erfgenaam van de wereld genoemd (Rm 4:13). Dit niet door de wet maar door de gerechtigheid van het geloof. Ook in de evangelieprediking van Petrus klinkt de belofte van Gn 12:3 door. Dit is te zien in Hn 3:25-26 waar Petrus aangeeft aan het volk dat zij kinderen van de profeten zijn en van het verbond dat God met onze vaders sloot toen God tegen Abraham zei: 'en in uw Nageslacht (of zaad) zullen alle

geslachten van de aarde gezegend worden. God, Die Zijn Kind Jezus heeft doen opstaan, heeft Hem eerst naar u gezonden om u hierin te zegenen dat Hij ieder van u zou afbrengen van zijn slechte daden'. Specifiek in Genesis 12:1-3 en algemeen in het OT blijkt dus duidelijk het goede nieuws van het Evangelie.

3.2 De grote zendingsopdracht in het NT

Het NT is van a tot z een zendingsboek (Verkuyl 1975:140). De evangeliën zijn een letterlijk verslag van zendingsactiviteiten. De missionaire opdracht tot wereldzending is te vinden in alle evangeliën en in de Handelingen-brief. Het missionaire mandaat voor de hele mensheid komt het duidelijkst tot uitdrukking in Mt 28:18-20 (:145). Deze tekst is zeer krachtig en vormt eigenlijk het hoogtepunt en de samenvatting van het Mattheüs- evangelie:

En Jezus kwam naar hen toe, sprak met hen en zei: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen. En zie, Ik ben met u al de dagen, tot de voleinding van de wereld. Amen.

Deze tekst is een beslissend, drievoudig gegroepeerd woord van Christus die uit de dood verrezen is. Die drie termen geven ook de essentie van de zending weer (Bosch 2012:67). In Mt 28:16 staat dat Jezus de elf discipelen ontboden had op een berg. Het is hier echter niet duidelijk welke berg bedoeld wordt. Er is vaak gepredikt dat dit de Olijfberg is, echter dat is niet juist (:145). Er staat letterlijk dat het *een* berg is in Galilea. Vers 18b geeft aan dat Jezus *alle* macht is gegeven. Dus niet een enkele macht maar alle! Dit is een volmacht van God de Vader. Deze herinnert ook aan Dn 7:13-14 en Mt 26:64. Vers 14 uit het boek Dn zegt: 'Hem werd gegeven heerschappij, eer en koningschap'. In Mt 26:64 zegt de Heer Jezus aan het Sanhedrin: 'van nu aan zult u de Zoon des mensen zien zitten aan de rechterhand van de kracht van God en zien komen op de wolken van de hemel'. Jezus Christus die als een Lam geslacht is door mensen is

nu gegeven alle macht. Dit is het duidelijkste bewijs van Zijn Goddelijkheid en dat aan Zijn menselijkheid een einde was gekomen (MacArthur 2006:1419). Het zendingsbevel gaat dus uit van Hem, die de dood heeft overwonnen. Ott, Strauss en Tennent (2010:58) geven aan dat de overtuiging in Mt 28 in contrast staat met de postmoderne gedachte dat er geen absolute waarheid is en daarmee ook geen God die een plan heeft voor een ieder. Het eerste gedeelte van de tekst uit Mt 28:19 zegt: 'Ga dan heen'. Het woord dat gebruikt wordt is *poroēthentes* wat erop uittrekken, heengaan, grenzen overschrijden betekent (Verkuyl 1975:146). Hier kan gedacht worden aan sociologische, raciale, culturele en of geografische grenzen. Het erop uittrekken is essentieel voor de communicatie van het evangelie. Dit is van belang voor de eigen omgeving, maar ook voor zendingsactiviteiten in verre landen. Het gaat om het uitgaan naar de ander toe. Dit als tegenstelling tot het nemen van een afwachtende houding. In de HST staat in het tweede gedeelte van vers 19, onderwijs alle volken. In de NAS en vele andere Bijbelvertalingen staat juist: 'maak alle volken tot mijn discipelen'. Bijzonder hierbij is dat het maken van discipelen en het onderwijzen nauw met elkaar verband houden. Het maken van discipelen heeft dus sterk te maken met het onderwijzen aan mensen. De reden voor het woord onderwijs in de HST ligt in het woord *mathēteuō* dat in de grondtekst is gebruikt. De betekenis hiervan is leerling en in de zin in Mt 28:19 is dit woord tot een werkwoord geworden (:147). Dit woord komt in het NT vier keer voor: in Mt 13:52, Mt 27:57, Hn 14:21 en op deze plaats. In Mt 13:52 staat dat iedere Schriftgeleerde, in het Koninkrijk der Hemelen onderwezen. De NAS geeft aan dat iedere Schriftgeleerde die een discipel van het Koninkrijk der Hemelen wordt. Duidelijk wordt dat het worden van een leerling, een discipel, omgaan met Jezus betekent zodat er een relatie opgebouwd kan worden. Jezus wil dat een ieder discipelen gaat maken zodat zij bevrijd worden en een relatie gaan krijgen met Christus als bevrijder van alle mensen die in Hem geloven. Al de volken verwijst naar de gehele mensheid, dus op alle mensen in de wereld. Het zendingsbevel bevat de opdracht om in alle groepen van de volken kernen te vergaderen die in Christus een nieuwe mensheid zijn geworden. Zij worden dan het licht in de wereld. De Bijbeltekst gaat door met de opdracht hen te dopen in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest. Als de mensen een persoonlijke keuze maken om te geloven in Christus leidt dat tot de doop.

De doop hier betekent een bevestiging van de overgang van een slaaf van de zonde en dood naar de verlossing, vrijheid en het eeuwig leven in Christus. De tekst maakt ook duidelijk dat wij niet de opdracht hebben om een anoniem christendom te communiceren. Een ieder wordt juist geroepen zijn om de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest bekend te maken. Het is niet onze roeping bevrijding, redding en vrede te prediken zonder de naam van de Bevrijder, Redder of Vredevorst te noemen (:147). Mt 28:19 eindigt met de woorden: ‘.. hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen’. In het Marcus-evangelie komt ook het woord *didaskō*, leren onderwijzen voor. Toch komt het hier nergens zoveel voor. In het laatste stuk van Mt 28:19 wordt de nadruk gelegd om ook te onderwijzen en mensen te vormen na de doop. De *didaskō* wijst de wegen waarlangs het discipelschap tot expressie komt in de wereld. Juist in de wereld waar vele wegen leiden naar duisternis is het belangrijk dat de weg naar Christus onderwezen wordt. Het gaat hierbij om alles wat Jezus geboden heeft. *Didachè* is niet alleen het geven van informatie. Het is tevens een inwijding, een introductie in de deelname aan een leven samen met Christus. Het gaat daar om handvatten om steeds dichterbij Jezus te komen, een stukje heiliging om zaken te doen of te laten om meer op Christus zelf te gaan lijken. Volgens Mattheüs gaat het discipelschap om het onderwijzen wat leidt tot het dopen. Dat is ook de ware boodschap van zending (Bosch 2012:67). In vers 20 zegt God: ‘En zie, Ik ben met u al de dagen, tot de voleinding van de wereld. Amen’. Dit is een belofte waarbij wordt aangeduid dat de Heer Jezus Christus alle dagen aanwezig is om een ieder bij te staan. Opvallend is dat in de zendingsopdracht iedere keer het woord *alle* gebruikt wordt. *Alle* macht, *alle* volken, *alle* geboden en *alle* dagen. De aanwezigheid van Christus is het diepste geschenk en de laatste en grootste belofte die tot op heden geldt (Verkuyl 1975:148). We mogen weten dat de Heer Jezus alle dagen met ons is en dat hij de vervulling is van de missionaire taak en dat deze zendingsbeweging niet tot rust komt voor de voleinding van de wereld. De wijze waarop de taak vervuld moet worden zal telkens kunnen wijzigen, echter de taak blijft tot aan de voleinding van de wereld.

3.2.1 Andere zendingsoopdrachten in het NT

Het Marcus-evangelie is ongeveer tussen de 50 en 70 jaar na Christus geschreven (MacArthur 2006:1420, Alexander 1999:577). Marcus wijst vooral op de daden en het werk van Christus in plaats van op Zijn onderwijs. Hij presenteert Jezus als de leidende Dienaar van God (Mc 10:45). Dit Bijbelboek is bedoeld als een instrument voor de missionaire verkondiging om mensen te winnen voor Christus (Verkuyl 1975:150). De zendingsoopdracht zoals die in Mattheüs, komt ook voor in het Marcus-evangelie. Dit is te zien in de verzen 15 en 16 van hoofdstuk 16:

En Hij zei tegen hen: Ga heen in heel de wereld, predik het Evangelie aan alle schepselen. Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar wie niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden.

Dit is een bepaalde vormgeving van het missionaire mandaat en de opdracht om te dopen. Toch zijn er verschillen. In Mt werd de uitdrukking *panta ta ethnè* voor alle volken gebruikt. In Mc is dat vervangen door *heel de wereld* (:150). *Trek heel de wereld door*. In Mc wordt het woord *ktisis* gebruikt voor alle schepselen. Hier wordt tevens gesproken over een veroordeling voor mensen die niet in Christus geloven. In vers 20 schrijft Marcus dat de discipelen overal heen gingen om te prediken en de Heer werkte mee en bevestigde het Woord door de tekenen die erop volgden. Hier blijkt duidelijk dat de Heer de regisseur is van de missionaire gedachte. De Heer werkt mee en bevestigt zodat ongelovige mensen mogen gaan geloven in Hem.

Ook bij het Lucas-evangelie en het Bijbelboek Handelingen komt het zendingsmandaat aan de orde. Het doel van beide Bijbelboeken is ook missionair (:151). In de eerste verzen van Lc staat dat Lucas de verhalen over Jezus nauwkeurig onderzocht heeft om ze geordend te beschrijven zodat een ieder de zekerheid kent van het evangelie in Christus. Een doorlopend thema in Lucas is de barmhartigheid van de Heer Jezus voor heidenen, Samaritanen, vrouwen, kinderen, belastinginnern, zondige mensen en andere mensen die in Israël als verschoppelingen gezien werden (Lc 3:12, 5:27, 7:29, 15:1, 18:10-13, 19:2). Het zendingsmandaat van Lucas is te lezen in Lc 24:46-47:

En Hij zei tegen hen: Zo staat er geschreven en zo moest de Christus lijden en uit de doden opstaan op de derde dag. En in Zijn Naam moet onder alle volken bekering en vergeving van zonden gepredikt worden, te beginnen bij Jeruzalem.

Het is opvallend dat Jeruzalem als beginpunt gepredikt wordt tot bekering en vergeving van zonden aan alle volken. Dit is ook in het bericht van Handelingen 1 te lezen (Verkuyl 1975:151). Israël behoort dus ook tot het zendingsgebied, echter de bedoeling is de hele wereld. In vers 48 en 49 staat geschreven dat de mensen die uitgezonden worden getuigen zijn, wat vervolgd wordt met de belofte om in de stad Jeruzalem te blijven tot de komst van de Heilige Geest. Lucas' missionaire gedachte komt voort uit het volgende: deze is de vervulling van de Bijbelse belofte, het is alleen mogelijk na de dood en opstanding van de Messias, de centrale strekking is de boodschap van bekering en vergeving, het is bedoeld voor alle naties, het dient te beginnen in Jeruzalem, het dient uitgevoerd te worden door getuigen en in de kracht van de Heilige Geest (Bos 2012:92). Het Lucas-evangelie en het boek Handelingen horen daarom dicht bij elkaar. In Handelingen is namelijk ook het zendingsmandaat vertolkt. Dit staat net zoals bij de evangeliën bij de laatste woorden van Jezus aan de discipelen. Dit is Hn 1:6-8

Zij dan die samengekomen waren, vroegen Hem: Heere, zult U in deze tijd voor Israël het Koninkrijk weer herstellen? En Hij zei tegen hen: Het komt u niet toe de tijden of gelegenheden te weten die de Vader in Zijn eigen macht gesteld heeft, maar u zult de kracht van de Heilige Geest ontvangen, Die over u komen zal; en u zult Mijn getuigen zijn, zowel in Jeruzalem als in heel Judea en Samaria en tot aan het uiterste van de aarde.

Hier wordt in deze woorden het zendingsbevel op eigen wijze weer beschreven. Hier wordt duidelijk dat zending vanaf het begin een globaliserend karakter heeft. Het is bedoeld voor heel de wereld, zelfs het uiterste van de aarde. Daar zullen de mensen getuigen van Hem zijn. Getuigen kan dan gezien worden als Christenen die aanwezig

zijn en over het bevrijdende werk van Christus en Zijn redding de dialoog met ongelovigen aangaan. De discipelen worden geroepen om een getuigen te zijn van het lijden, de dood en de opstanding van de Heer Jezus Christus. Een getuige is iemand die met zijn hele leven betrokken is met het evangelie. In de tekst van Hn is er een geografische ordening. Eerst wordt Jeruzalem genoemd, daarna Judea en Samaria en vervolgens tot aan het einde van de aarde. Deze ordening wordt ook duidelijk in het boek Handelingen (zie tabel 1). Wel is er een uitzondering welke duidelijk wordt in Hn 8. Hier wordt door Filippus, op een verlaten weg van Jeruzalem naar Gaza, het evangelie uitgelegd aan de Ethiopische eunuch. Dit kan als een ommekeer gezien worden dat het evangelie in de rest van de wereld verspreid wordt. In het zendingsmandaat in Hn wordt de belofte beschreven van de komst van de Heilige Geest. De discipelen die als getuigen van Hem fungeren zullen tevens de kracht van de Heilige Geest ontvangen. Dit is de Geest die de uitvoering van het zendingsbevel zal begeleiden.

Tabel 1 Overzicht van de spreiding van het evangelie in Handelingen

Hoofdstuk	Beschrijving
<i>Hfst. 1 – 7</i>	Verspreiding van het Evangelie in Jeruzalem
<i>Hfst. 8 + 9</i>	Voortzetting van het Evangelie in Judea en Samaria
<i>Hfst. 8, 10 en verder</i>	Evangelie aan de Ethiopiër en het vervolg in de rest van de wereld

Het Johannes-evangelie wil het Evangelie verkondigen in de steden van Klein-Azië en heeft een duidelijk missionair karakter (Verkuyl 1975:153). De boodschap van het evangelie is onder andere het vestigen van het geloof in Jezus (Jh 20:31). Jh 13:20 geeft aan dat achter Jezus God zelf staat. De Vader zendt de Zoon en de Zoon zendt de discipelen om aan alle volken de mogelijkheid tot verlossing en bevrijding in Christus te verkondigen. De zendingsopdracht in Johannes kan gevonden worden in Jh 20:21-22.

Jezus dan zei opnieuw tegen hen: Vrede zij u! Zoals de Vader Mij gezonden heeft, zend Ik ook u. En nadat Hij dit gezegd had, blies Hij op hen en zei tegen hen: Ontvang de Heilige Geest.

Jezus verschijnt ook hier aan de discipelen. Het verschil is wel dat Jezus hier verschijnt aan tien discipelen, de discipel Thomas was er niet bij. Belangrijk is ook de overeenkomst tussen het zenden van de Zoon door de Vader en het zenden van de discipelen door Jezus. Dit is ook een parallel met het hogepriesterlijke gebed in Jh 17:18: 'Zoals U Mij in de wereld gezonden hebt, heb ook Ik hen in de wereld gezonden'. Het zendingsbevel dan gaat verder met de belofte dat de ontvangen missionaire taak verbonden wordt met de gave van de Heilige Geest. In v. 23 wordt ook gesproken over het vergeven van zonden.

Ondanks dat het niet altijd goed is om te snel algemene conclusies te trekken uit Bijbelse gegevens kunnen er uit het bovenstaande wel enkele samenvattende gegevens weergegeven worden. In tabel 2 wordt een vergelijking van alle zendingsopdrachten gegeven (aangepaste versie van Algera zj.:29). Het NT heeft namelijk afzonderlijke tradities, lagen en stemmen en daar binnen kunnen niet altijd algemene conclusies getrokken worden (Verkuyl 1975:154). De verschillende variaties van het zendingsmandaat dienen in het geheel gezien te worden om de volheid van de motieven en inhoud te begrijpen. Zoals in deze paragraaf beschreven, blijken alle evangeliën en het boek Handelingen het zendingsmandaat verwoord te hebben. Er zijn verschillen, echter in alle evangeliën gaat het mandaat uit van Christus zelf. De zendingsopdracht en de boodschap van de opstanding zijn met elkaar verbonden. Het draait allemaal om het geloof in Christus als opgestane en levende Heer en de gemeenschap met Hem. In alle formuleringen van het zendingsbevel komt duidelijk naar voren dat er een verband is met de zending van Christus in de wereld. In het Johannes-evangelie komt dit het meest expliciet naar voren. Het gaat om de voortzetting van het werk van Jezus, dat in Israël begon, en zich uitbreidde naar alle landen van de wereld. Ook een overeenkomst is dat de zendingsuitvoering in verband gebracht wordt met de komst van de Heilige Geest. Deze Heilige Geest, welke gezonden is door de Vader en de Zoon, schenkt de volmacht van het evangelieverkondiging (Mc 16:20). Het zendingsmandaat is nooit voorbij. Het omvat alle tijd die ons rest en heel de geografische ruimte (Verkuyl 1975:155).

Tabel 2 Vergelijking van de zendingsmandaten

Tekst	Boodschap	Methode	Doel	Locatie	Autoriteit
<i>Mt 28:18-20</i>	Hun lerend alles wat Ik u geboden heb	Ga, doopt en leert	Onderwijs hen / maak alle volken tot mijn discipelen	Alle volken	Jezus: 'Ik ben met u'
<i>Mc 16:15-18</i>	Het evangelie	Ga, predik, doopt, tekenen	Zalig worden, behoudenis	Heel de wereld	Jezus: 'In Mijn naam'
<i>Lc 24:46-49</i>	Bekering en vergeving van zonden	Predik, kracht uit de hoogte	Bekering en vergeving	Alle volken	Jezus: 'In Zijn naam'
<i>Jh 20:21-23</i>	Vergeving van zonden	Vrede	Vergeving		Jezus: 'zend Ik ook u'
<i>Hn 1:7-8</i>	Christus	Het getuigen in de kracht van de Heilige Geest		Jeruzalem, Judea, Samaria tot het uiterste van de aarde	Jezus: 'u zult Mijn getuigen zijn'

3.3 Het onderwijs in de Bijbel

In Mattheüs verwijst het preken of verkondigen altijd naar het doorgeven van een boodschap aan ongelovigen / buitenstaanders. Jezus echter predikt nooit tot Zijn discipelen. Hij onderwijst hen altijd (Bosch 2012:67). Het onderwijzen is volgens Mattheüs niet alleen een zuivere intellectuele bezigheid. Volgens de oude Grieken en de huidige samenleving is onderwijs wel voornamelijk een intellectuele bezigheid (:67). Het onderwijs van de Heer Jezus in de Bijbel was meer gericht om de wil van Zijn toehoorders te veranderen. Het ging niet voornamelijk om een intellectuele uitdaging, maar meer om het maken van de concrete beslissing om Hem te volgen en meer op Hem te gaan lijken. Onderwijs heeft niet alleen betrekking op het inprenten van de voorschriften van de wet en tot de gehoorzaamheid aan die wet. Dit in tegenstelling van het Judaïsme in deze tijd (Bosch 2012:68). Zij baseren zich op de tekst in Mt 19:16-22 waar Jezus met de rijke jongeman praat. Jezus zegt in vers 17: 'Waarom noemt u Mij goed? Niemand is goed behalve Eén, namelijk God. Maar wilt u tot het leven ingaan, neem dan de geboden in acht'. Het werk van de Heer Jezus bestond voornamelijk uit het geven van onderwijs en het doen van genezingen (Van den Brink 2010:1). Het

onderwijzen is net zo als genezen een manifestatie om de grootheid van Christus te laten zien.

Het Bijbelse onderwijs dient te gaan conform Mt 28:19-20: dat mensen zich gaan onderwerpen aan de wil van God zoals geopenbaard in de bediening en het onderwijs van de Heer Jezus. Discipelschap gaat om de relatie tot Christus Zelf, niet door jezelf te verbinden aan onpersoonlijke regelgeving. Een discipel van Jezus is iemand die een persoonlijke relatie met Hem heeft en Zijn onderwijs ook weer aan anderen doorgeeft (:2). Het onderwijs in Hem gaat een leven lang door. Werelds onderwijs vindt meestal plaats in het klaslokaal, maar het Christelijke onderwijs vindt plaats in de wereld. Niet in een klaslokaal en ook niet alleen maar in een gemeente. Waar het om draait is om discipelschap en een ware discipel dient vrucht voort te dragen. Dit komt ook naar voren door Johannes de Doper: 'breng dan vruchten voort in overeenstemming met de bekering' (Mt 3:8). Bij het woord onderwijs hebben de meeste mensen een heel duidelijk concept voor ogen. Kinderen zitten gemiddeld ongeveer twaalf jaar op school en dit is zonder het hoger onderwijs meegerekend te hebben. De wijze van onderwijs in een Christelijke gemeente verschilt niet noemenswaardig met het onderwijs op scholen (Van den Brink 2010:1). Christelijk onderwijs heeft te maken met de relatie die de betreffende persoon heeft met Christus zelf. In de grote zendingsoopdracht in Mattheüs staat heel duidelijk dat Jezus zegt dat Hem alle macht is gegeven. Iemand die onderwijs over Christus geeft zal de kracht en macht moeten halen uit diezelfde Christus. Kennis, inzicht en wijsheid zijn gaven die God mensen geven om Geestelijke taken te kunnen uitvoeren. Ook de tekst uit Efeze 4:11-15 speelt hierbij een belangrijke rol:

En Hij heeft sommigen gegeven als apostelen, anderen als profeten, weer anderen als evangelisten en nog weer anderen als herders en leraars, om de heiligen toe te rusten tot het werk van dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus, totdat wij allen komen tot de eenheid van het geloof en van de kennis van de Zoon van God, tot een volwassen man, tot de maat van de grootte van de volheid van Christus, opdat wij geen jonge kinderen meer zouden zijn, heen en weer geslingerd door de golven en meegesleurd door elke wind van leer, door het bedrog van de mensen om op listige wijze tot dwaling te verleiden,

maar dat wij, door ons in liefde aan de waarheid te houden, in alles toe zouden groeien naar Hem Die het Hoofd is, namelijk Christus.

Deze tekst laat zien dat het belangrijk is dat gelovigen eerst zelf gaan groeien in het geloof. Op die manier kunnen zij later ook anderen bemoedigen en onderwijzen. Christus is de drijvende kracht achter Christelijk onderwijs en training omdat hij, uit genade, speciale gaven aan de gelovigen heeft gegeven (Ef 3:7, 4:7-8,10). Van Rheenen (1996:164) gebruikt deze tekst als definitie van leiderschapstraining: 'Christelijk leiderschapstraining is het uitrusten van Gods mensen voor het werk in Zijn dienst, zodat het lichaam van Christus kan worden opgebouwd'. De geestelijke wedergeboorte moet leiden tot geestelijke groei naarmate we meer gaan lijken op Jezus Christus (Wiersbe 1991:428). Door die groei worden de heiligen toegerust. Toegerust verwijst hier naar iets om in zijn oorspronkelijke staat te herstellen of om het compleet te maken (MacArthur 2006:1778). In dit verband gaat het om christenen te begeleiden van zonde naar gehoorzaamheid. Van Rheenen (1996:164) geeft aan dat het toerusten een proces van geestelijke groei naar volwassenheid impliceert. Wanneer gelovigen in de gemeente opgeleid worden, kunnen zij zelf aan de slag gaan om anderen te helpen. Dit geldt ook voor (toekomstige) zendelingen. Zij zullen eerst een mate van geestelijke volwassenheid dienen te hebben alvorens zij zelf in de bediening staan. De brief aan de Efeziërs is geschreven in een tijd waarbij de gemeente van Jezus (Ef 6:10-20) bedreigd werd. Juist onder die dreiging van buitenaf moet de gemeente haar houding bepalen en zich bewust worden van haar roeping en volmaaktheid (Aebi 1978:147). Het opleiden en trainen van een degelijk Christelijk kader speelt daarbij ook een belangrijke rol. Ondanks dat de christenen zijn verenigd door een zelfde geloof, een zelfde leven, dezelfde trouw, hetzelfde doel, zijn ze niet allemaal gelijk in temperament, persoonlijkheid of gaven (Alexander 2002:718). De band moet voortdurend versterkt worden door een liefhebbende, tolerante houding tegenover elkaar en door de verschillende gaven te gebruiken voor het nut van het algemeen. Bovenstaande Bijbeltekst wordt qua structuur en inhoud duidelijker als de zin in kortere stukjes wordt gesneden:

En Hij heeft sommigen gegeven als apostelen, anderen als profeten, weer anderen als evangelisten en nog weer anderen als herders en leraars,

om de heiligen toe te rusten tot het werk van dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus,

totdat wij allen komen tot de eenheid van het geloof en van de kennis van de Zoon van God, tot een volwassen man, tot de maat van de grootte van de volheid van Christus,

opdat wij geen jonge kinderen meer zouden zijn, heen en weer geslingerd door de golven en meegesleurd door elke wind van leer, door het bedrog van de mensen om op listige wijze tot dwaling te verleiden,

maar dat wij, door ons in liefde aan de waarheid te houden, in alles toe zouden groeien naar Hem Die het Hoofd is, namelijk Christus.

Het eerste stukje gaat voornamelijk over de Geestelijke gaven die God geeft aan sommige gelovigen. God heeft getalenteerde broeders en zusters aangesteld om het werk op een goede manier te kunnen doen. God heeft die gaven gegeven om de heiligen toe te rusten (2^e stukje) zodat zij anderen de kennis van het evangelie en de Bijbel kunnen onderwijzen. Het gaat hier om groei naar Geestelijke volwassenheid. De gescheidene wordt weer herenigd, zij komen weer in de volheid van Christus en worden in Hem geankerd (Van Rheenen 1996:164). Het derde stukje wijst waarom dat belangrijk is. Als we jong zijn in het geloof staan we bloot aan allerlei aanvallen door valse leraren en mensen die het niet goed met de gelovigen voorhebben. Dit is de werk van de satan die de leugenaar is. Het gevaar bestaat dan met zij met alle winden meewaaien of alle golven mee geslingerd worden. God wil juist dat een ieder groeit naar Hem door dicht bij Hem te blijven. De trainers en leiders dienen gelovigen te begeleiden en te onderwijzen naar Geestelijke volwassenheid door in liefde zich aan de waarheid te houden. Paulus heeft veel onderwijs aan verschillende groepen en individuen gegeven. Hij legt zijn roeping uit in Co 1:28: 'Hem verkondigen wij, terwijl we

ieder mens terechtwijzen, en ieder mens onderwijzen in alle wijsheid, opdat wij ieder mens volmaakt zouden stellen in Christus Jezus'. Een groot verschil tussen regulier onderwijs en Geestelijk onderwijs is het aspect van de Heilige Geest. Dit wordt onder andere duidelijk in de volgende teksten:

Maar de Trooster, de Heilige Geest, Die de Vader zenden zal in Mijn Naam, Die zal u in alles onderwijzen en u in herinnering brengen alles wat Ik u gezegd heb (Jh 14:26).

En wat u betreft, de zalving die u van Hem hebt ontvangen, blijft in u, en u hebt het niet nodig dat iemand u onderwijst; maar zoals deze zalving u onderwijst met betrekking tot alle dingen – en die zalving is waar en is geen leugen – en zoals ze u heeft onderwezen, zo moet u in Hem blijven (1Jh 2:27).

Maar wanneer Die komt, de Geest van de waarheid, zal Hij u de weg wijzen in heel de waarheid, want Hij zal niet vanuit Zichzelf spreken, maar wat Hij gehoord zal hebben, zal Hij spreken, en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen (Jh 16:13).

Het grootste verschil is dat het Christelijk onderwijs gegeven wordt door de kracht en het werk van de Heilige Geest. De Geest geeft genadegaven waarbij het gaat om de kracht van God (Ouweneel 2007:308). Deze genadegaven conflicteren niet noodzakelijk met natuurlijke bekwaamheden of theologische vorming, maar zij overstijgen deze in wezenlijke mate. Bij de bedieningen die de Heer schenkt gaat het om het gezag waaronder de ontvanger staat. Deze bedieningen conflicteren niet noodzakelijk met menselijke aanstelling, maar de autoriteit van God overstijgt in wezenlijke zin alle menselijke wijding (:308). De Heilige Geest zelf zal ons onderwijzen. Jezus heeft ons de Heilige Geest gezonden als trooster, raadgever of helper (Jh 14:16-18, 1 Jh 2:1). Het Griekse woord wat gebruikt word in de grondtekst is parakleet (paraklētos). Dit is iemand die erbij geroepen wordt om iemand terzijde te staan, iemand die een voorspraak doet. In Fp 1:19 wordt de Heilige Geest ook wel de Geest van Jezus

Christus genoemd! Dus het Christelijke onderwijs, het Geestelijk onderwijs, staat niet los van het werk en de kracht van de Heilige Geest. In het seculier onderwijs hoeft dat helemaal niet zo te zijn. De Heilige Geest zal Zijn werk als leraar voortzetten. De taak om discipelen te maken wordt gedaan door de leiding van de Geest. Dit onderwijs is onmogelijk zonder het licht van de Geest. De eerste Christelijke gemeente zoals die beschreven staat in Handelingen bleef ook volharden in het onderwijs van de apostelen (Hn 2:42). De gemeente bleef bij dat onderwijs en leefden ook volgens dat onderricht. Door het onderwijs in Jezus veranderden zij geheel van levensstijl (Van den Brink 2010:2). Discipelschap heeft daarom tot gevolg dat de levensstijl van mensen zal veranderen. Dit is een verschil met het seculiere onderwijs. Een Geestelijke onderwijzer dient eerst te leven volgens de principes van Jezus voordat er onderwijs plaatsvindt naar anderen. Hier spreekt Petrus over in 1Pt 5:2-3: 'Hoed de kudde van God die bij u is en houd daar toezicht op, niet gedwongen, maar vrijwillig; niet uit winstbejag, maar bereidwillig; ook niet als mensen die heerschappij voeren over het erfdeel van de Heere, maar als mensen die voorbeelden voor de kudde geworden zijn'. Een goed voorbeeld leidt dat andere mensen dat voorbeeld volgen. Net zoals dat onderwijs tot discipelschap leidt dat zij weer anderen gaan onderwijzen. Christelijk onderwijs kent daarom drie belangrijke aspecten: voorgaan, voorleven en inspireren.

In Dn 1 staat de geschiedenis beschreven over de profeet Daniel. Zijn aanwezigheid in Babylon is voor hem erg leerrijk geweest. Voordat Daniel in het hof van de koning aangesteld werd was er een vorm van selectie, onderwijs en fysieke kwalificaties. Deze voorbereiding en training duurde in totaal drie jaar (Dn 1:5). De selectie-eisen stelden als voorwaarde dat het jongemannen moesten zijn uit het koninklijk geslacht en uit de edelen, zonder enig gebrek, knap van uiterlijk, bedreven in alle wijsheid, ervaren in de wetenschap en helder van verstand (Dn 1:4). De opleidingseisen waren dat ze onderwezen zouden worden in de geschriften en de taal van de Chaldeeën. De fysieke eisen waren dat de koning een dagelijkse hoeveelheid van zijn gerechten en wijn vaststelde (Dn 1:5). Deze eisen kunnen teruggebracht worden tot drie hoofdonderwerpen die ook voor de training van toekomstige zendelingen van belang zijn: selectie of het werk geschikt is, ontvangen van praktische en Geestelijk onderwijs en kijken naar de fysieke geschiktheid van het werk. Deze

teksten zijn een voorbeeld voor (toekomstige) zendingen (Steffen en Douglas 2008:104). Het helpt voor alle partijen om realistische verwachtingen te krijgen. Tevens wordt er gekeken of het principe van de juiste persoon op de juiste plek geldt.

3.4 Het onderwijs van Paulus

Een van de kenmerken van Paulus zijn missionaire praktijk ligt in het feit dat hij voor zendingsreizen verschillende mensen meenam. Dit waren niet alleen zijn metgezellen of zijn assistenten, maar daadwerkelijk zijn collega's (Ollrog 1979 in Bosch 2012:134). Er kunnen drie categorieën van medewerkers aangewezen worden. De eerste categorie zijn de meest intieme medewerkers. Voorbeelden zijn Barnabas, Silvanus en in het bijzonder Timotheüs. De tweede groep zijn de meer onafhankelijke medewerkers zoals Priscilla en Aquila en Titus. De derde groep betreft de vertegenwoordigers van de lokale gemeenten. Voorbeelden zijn Epafroditus, Epaphras, Aristarchus, Gajus en Jason. Door de derde groep had Paulus vertegenwoordigers in verschillende gemeenten en werden zij ook medeverantwoordelijk voor het missionaire werk van Paulus (:134). Het onderwijsconcept wat Paulus gebruikte om een gemeenschap vorm te geven was het verzamelen van bekeerlingen rondom hem om op die manier door zijn eigen gedrag te laten zien wat hij onderwees (Van den Brink 2010:3, Ollrog 1979 in Bosch 2012:134). Dit verwijst naar de gedachte in de eerste brief aan de Thessalonicenzen. Daar staat dat wij navolgers zijn geworden van de Christelijke boodschappers (in deze brief Paulus, Silvanus en Timotheüs) om op die manier een navolger te worden van Christus (1Th 1:6). Een navolger kan gezien worden in de breedste zin van het woord. Christus was voor de discipelen een voorbeeld van de Vader. Zo is Paulus een voorbeeld geweest voor de gelovigen. Vanuit die relatie zegt hij dan ook om zijn navolgers te worden (1Co 4:16, 11:1, Fp 3:17, 2Th 3:7-9). De gedachte daarbij was dat het leven van Paulus niet losstaat van het evangelie, zijn leven laat het evangelie van Christus zien. Paulus geloofde juist in teamwork. Hij begon zijn onderwijs in Antiochië samen met Barnabas en op zijn eerste zendingsreis waren Barnabas en Johannes Markus zijn reisgenoten. In Rm 16 zend Paulus groeten aan zevenentwintig personen die hij bij naam noemt. Velen van hen waren zijn medewerker geweest. Paulus onderwijs kan

gezien worden als een verandering in wilsvermogen en intellectueel vermogen (Powell 1988:2). Het gaat om de opleiding van de hele mens in de diepste betekenis. De nadruk ligt in het doen van de wil van God. Paulus belang is niet zozeer dat gelovigen meer kennis ontvangen, hoe belangrijk dat ook kan zijn, het gaat meer om te handelen met die kennis. Onderwijs in de Bijbel impliceert tevens dat er een soort van gezag wordt uitgeoefend, samen met de inhoud van het onderwijs (Powell 1988:2). In Rm 2:20-21 is de leermeester van jonge kinderen tevens de belichaming van de kennis en de waarheid. De positie van de onderwijzer verwijst naar een soort uitoefening van gezag (1Co 12:28-29, Ef 4:11, 1Tm 2:7, 2Tm 1:11). Een van de kwalificaties van opzieners, ouderlingen of oudsten is het vermogen om te onderwijzen (1Tm 3:2, Tt 1:9). Daarbij kan gezegd worden dat zij die onderwijzen dubbele eer waard geacht worden (1Tm 5:17). Volgens Powell (1988:2) wordt onderwijs ook geassocieerd met vermaning, berisping, en correctie (Co 1:28, 3:16, 2Tm 3:16, 4:2). Paulus zag zich zelf als een apostel en een leraar (1Tm 2:7) en zijn brieven waren vol met opdrachten en vermaningen. Een onderwijzer probeert op een positieve manier mensen te bemoedigen, aan te sturen en te monitoren. Bemoediging en elkaar aansporen is trouwens een taak van iedere gelovige (Fp 2:1, Hb 10:25). Een onderwijzer heeft een speciale verantwoordelijkheid om anderen te bemoedigen (Powell 1988:3). Deze bemoediging gaat voornamelijk om mensen Geestelijk te laten groeien. Alexander (2002:732) geeft aan dat Timotheüs van nature niet zo moedig was. Hij moest daarom ook worden aangemoedigd. Paulus deed dit dan ook in diverse brieven. Het monitoren van de vooruitgang is een belangrijke taak bij het onderwijzen. Paulus hield goed alle ontwikkelingen bij van de gemeenten die hij had gesticht (1-2Co, Gl, Fp, 1-2Th). Samenvattend kan gezegd worden dat onderwijs in de Bijbel niet alleen gaat omtrent het effectief lesgeven omtrent bepaalde onderwerpen, maar tevens gaat om mensen verantwoordelijk te maken voor die onderwerpen zodat zij ze gaan toepassen in hun eigen levens (Powell 1988:4). Hieronder wordt uitvoerig ingegaan op het onderwijs van Paulus aan Timotheüs en Titus.

3.5 De begeleiding van Paulus aan Timotheüs

Het onderwijs van Paulus wordt duidelijk in de begeleiding van Paulus aan Timotheüs. Paulus schrijft in de Tm brieven op een persoonlijke en liefdevolle manier. Hierdoor wordt duidelijk dat Timotheüs hem erg aan het hart stond (Brinkman 2010:1). Er is een broederliefde en een gezamenlijke hartstocht voor het werk van de Heer (Den Boer z.j.:3). De Tm brieven bevatten aanwijzingen en instructies over de prediking van het woord (2Tm 4:1), het confronteren van valse leerstellingen (1Tm 1:3-4), het hanteren van een breed scala van kerkelijke kwesties, de rol van opzieners en diakenen (1Tm 3) en advies omtrent weduwen, oudsten en slaven (1Tm 5:1-6:2). Wat Paulus aan Timotheüs schrijft is wel toegespitst op de situatie van toen, maar is ook gezaghebbend in de huidige tijd (Den Boer z.j.:2). De leerstellingen dienen betrouwbaar weergegeven te worden (2Tm 2:15-17) in een wereld welke overspoeld wordt met valse leerstellingen (Graham 2001:337). Paulus basisgedachte is om trouwe mensen op te leiden zodat zij weer andere trouwe mensen kunnen onderwijzen (2Tm 2:2). Trouw wordt volgens de online encyclopedie Encyclo (www.encyclo.nl) gedefinieerd als getrouw, loyaal, standvastig, toegewijd, eerlijkheid, gehechtheid, deugdzaam. Hieruit wordt duidelijk dat dit eerlijke en in het geloof toegewijde standvastige mensen dienen te zijn. Paulus trainde trouwe mensen en zij onderwezen ook weer anderen en stelden oudsten en leiders aan. Paulus spreekt hier met autoriteit als gevolmachtigde van God (Den Boer z.j.:3). De aanwijzingen die gegeven worden zijn niet slechts goed bedoelde pastorale adviezen, maar ze zijn van God uit geschreven. Dat Paulus een speciale band had met Timotheüs wordt ook duidelijk in de aanhef van zowel 1 als 2 Tm. In 1Tm 1:2 wordt Timotheüs mijn oprechte zoon in het geloof genoemd. In 2Tm 1:2 wordt hij mijn geliefde zoon genoemd. Biologisch was Paulus niet de vader, Geestelijk gezien voelde hij zich echter wel een vader. Het kan ook goed betekenen dat Paulus zelf Timotheüs tot geloof in de Heer had gebracht (Wommack 2008:1, Aebi 1978:164). Er is vrij veel bekend over Timotheüs in de Bijbel (in onder andere Handelingen en 1 en 2 Tm, maar ook andere brieven van Paulus). Timotheüs woonde in Lystre, de huidige stad Klistra in het district Konya in Turkije, en was een zoon van een gelovige Joodse vrouw en van een Griekse vader (Hn 16:1). Hij is dus geboren uit een gemengd huwelijk. Zijn grootmoeder Lois en moeder Eunice worden door Paulus geprezen voor hun ongeveinsde, oprechte geloof

(2Tm 1:5). Het vermoeden is dat zijn vader niet gelovig was aangezien het geloof expliciet van de moeder en grootmoeder werd vermeldt (Brinkman 2010:1). Ook was Timotheüs niet besneden, dit heeft Paulus later zelf gedaan. Hij werd bevestigd in zijn dienst waarbij Paulus ook zelf aan de handoplegging deelnam (1Tm 4:14, 2Tm 1:6). Van kinds af aan is Timotheüs onderwezen dichtbij het Woord van God (Hn 14:5, 19, 2Tm 1:5, 2Tm 3:15). Een opvoeding naar de weg van God is goed, maar het evangelie van Jezus Christus is nodig om van een mens een gelovige te maken (Den Boer z.j.:4). Timotheüs was door Paulus en de oudsten via handoplegging ingezegend voor zijn taak (1Tm 4:14, 2Tm 1:6). Hij ging samen met Paulus op diverse zendingsreizen naar onder andere Troas, Filippi, Tessalonica, Berea en Korinthe. Hij heeft ook een bijdrage geleverd aan het schrijven van de brieven aan Tessalonicenzen en 2 Korinthe. Paulus laat Timotheüs achter om verschillende gemeenten te ondersteunen via onderwijs, prediking en vermaning (Hn 28:30, Rm 15:24,28). Timotheüs heeft ook in de gevangenis gezeten. In Hb 13:23 staat dat Timotheüs losgelaten is. Verdere informatie over het gevangenschap is echter niet bekend (MacArthur 2006:1892). De gezondheid van Timotheüs was niet altijd zo goed. Zo staat in 1Tm 5:23 dat Timotheüs veelvuldige kwalen had en dat hij kleine hoeveelheden wijn moest drinken voor zijn zwakke maag. Brinkman (2010:2) geeft aan dat Paulus zeer veel van Timotheüs gehouden heeft en dat zij echte geestverwanten en zeer goede vrienden waren. In Efeze had Paulus een gemeente gesticht en kwamen er vele mensen tot geloof. Hij predikte daar ook in de synagoge. Maar toen sommigen zijn boodschap halsstarrig bleven afwijzen en de Weg bij iedereen belachelijk maakten, vertrok hij en nam de leerlingen met zich mee. Hij ging toen dagelijks in de school van Tyrannus prediken (Hn 19:1-12). Hier gebruikte Paulus een ruimte van die school om leerlingen dagelijks te onderwijzen. De gemeente daar bloeide enorm. Den Boer (z.j.:2) geeft aan dat voor zover uit Handelingen nagegaan kan worden Timotheüs niet in Efeze bij Paulus was. Hij was of in zijn nabijheid of elders. In de periode van de brief van 1Tm was Timotheüs wel in Efeze om daar de gemeente te dienen. De brief is een persoonlijke pastorale instructie van Paulus aan Timotheüs. Paulus hoefde niet uitgebreide theologische leerstellingen te onderwijzen aangezien Timotheüs reeds goed door hem opgeleid was. Wel komt in de 1Tm brief vele theologische waarheden voor zoals de bedoeling van de wet, redding, eigenschappen

van God, Christus als persoon, zondeval, uitverkiezing en de tweede wederkomst van Christus (MacArthur 2006:1827). Het Sleutelvers volgens Aebi (1978:165) van 1Tm is hoofdstuk 4 vs 16: 'Geef acht op uzelf en op de leer. Volhard daarin. Want wanneer u dat doet, zult u zowel uzelf behouden als hen die u horen'. Interessant is de taak die Paulus aan Timotheüs geeft. Timotheüs was een jonge, trouwe medewerker van Paulus met een ongeveer geloof die onderwezen is in de Christelijke leer en dienaar van God (Den Boer z.j.:5). Niemand van de medewerkers wordt door Paulus in zijn brieven zo vaak genoemd als Timotheüs. Wommack (2008:1) geeft zelfs aan dat Paulus hoger op gaf van Timotheüs dan van iemand anders die met hem diende. De beproefde Timotheüs doet het werk van de Heer zoals Paulus in gelijke gezindheid en oprechtheid (1Co 16:10, Fp 2:20,22). Paulus heeft als begeleider een grote rol gespeeld in Timotheüs leven. Den Boer (z.j.:1) geeft aan dat in 2Tm 3:10-17 Paulus aangeeft aan Timotheüs dat drie zaken een rol spelen in zijn leven. Deze zijn, Paulus als begeleider, het leren en de Bijbel. Daardoor is hij werkelijk een alleszins gerijpt en volwassen mens Gods geworden (:1). Paulus heeft hem dingen bijgebracht die werkelijk van levensbelang zijn. Het is echter niet zo dat Timotheüs zo maar blindelings volgde. In 2Tm 3:14 staat duidelijk dat Timotheüs verzekerd was van hetgeen hem geleerd is. Den Boer (z.j.:1) geeft aan dat dit iemand is die bewuste keuzes maakt en niet slaafs volgt. Wel is het belangrijk dat het onderwijs altijd getoetst wordt (1Th 5:21, 1Co 14:29). Verlaten van zijn leerlingen en vrienden verlangt Paulus in 2Tm naar zijn geliefde medewerker en geestelijke zoon Timotheüs (Aebi 1978:167).

De taak van Timotheüs was niet altijd makkelijk. Alexander (2002:734) geeft aan dat Timotheüs in de gemeente te maken kreeg met vragen, onenigheid en eindeloze discussies. Timotheüs moet zich vasthouden aan het ware evangelie, niet afdwalen naar leeg gepraat, onbeheerste speculaties of vruchteloze, tot verdeeldheid leidende, twisten. Paulus heeft tegen Timotheüs aangegeven om een voorbeeld voor de gelovigen te zijn in woord, wandel, liefde en reinheid (2Tm 4:12). Dit betekent dat hij een voorbeeld dient te zijn voor de gemeente in woord, gedrag en gezindheid (Van den Brink 2010:3). Volgens Paulus is een goed dienaar iemand die onderlinge liefde, regelmatig en behoorlijk leven, orde en gezonde leer onderwijst (1Tm 4:6-16, 6:3-21). Timotheüs hoeft zich niet te schamen voor het Evangelie en voor het gevangenschap

van Paulus (2Tm 1:8-18). Timotheüs moest beschikken over de vaardigheid om met andere culturen om te gaan (Steffen en Douglas 2008:109). Hij zou dienen in andere steden waar een andere cultuur heerste. Omgaan met andere culturen en het begrijpen van hoe culturen er voorheen (in de geschiedenis) uitzagen, blijft ongeacht de tijd waarin we leven een belangrijke zaak. Mattheüs, Lucas, Paulus en Timotheüs leefden in een radicaal andere cultuur dan de huidige Westerse cultuur. Zij kwamen ook andere problemen tegen. Onder andere daarom is het belangrijk om continue te testen of de uitleg omtrent Christus nog steeds correspondeert met de eerste getuigen uit de Bijbel (Küng 1987, Smit 1988 in Bosch 2012:22). Paulus geeft aan dat verdrukkingen als een goed soldaat van Jezus Christus gevoerd dient te worden. Want als wij geloven en volharden zullen wij met Christus leven en regeren (2Tm 2:3, 11-12). Timotheüs krijgt de opdracht mee van Paulus om te onderwijzen in de gemeente. Opvallend is dat hij in 2Tm 4:2 aangeeft dat Timotheüs gelegen of ongelegen onderricht dient te geven. Wel dient dit in alle geduld en liefde te gebeuren. In de NAS wordt voor gelegen of ongelegen de Engelse woorden 'in season and out of season' gebruikt. Het gaat daarom in deze tekst niet of het voor de toehoorders gelegen of ongelegen komt, maar het gaat om de verkondiger. Ongeacht of het gelegen of ongelegen komt voor de verkondiger dient het onderwijs verkondigd te worden (Brinkman 2010:8). Een trouwe prediker moet het woord verkondigen ook al is het wel of niet populair of gemakkelijk. Ondanks een populistische cultuur, traditie, reputatie, waardering en acceptatie in een samenleving of in de gemeente dient een onderwijzer het woord van God te verkondigen en daarin geen veranderingen aan te brengen of concessies te doen (MacArthur 2006:1850). Darby (1857-1862) geeft juist aan dat de apostel Paulus aandringt op de verantwoordelijkheid van Timotheüs om zich met meer energie te wijden aan de bediening. Hij dient op te passen voor de eigenzinnigheid van Christenen en ondanks hij gelukkig of ongelukkig is de ware leer te onderwijzen. De apostel heeft twee verschillende periodes in het oog, het verval van de gemeente, die al was begonnen, en de nog slechtere conditie die nog moest komen (Darby 1857-1862). De bijzondere toepassing van de vermaning hier is voor de eerste periode. "Volhard daarin" zegt hij, "in het seizoen en buiten het seizoen ... de tijd zal komen dat zij de gezonde leer niet zullen verdragen ... en zij zullen hun oren van de waarheid afwenden, en zullen

zich keren tot verzinsels". Er komt een tijd dat de gezonde leer over Christus niet gelegen komt in de gemeente. De gelovigen en aanwezigen in de gemeente zullen alleen zoeken wat zij willen horen en zullen zich afkeren van de waarheid. Timotheüs dient nuchter te blijven in alles, te volharden en zijn werk ten volle te vervullen (2Tm 4:1-5). Paulus geeft duidelijk aan: 'Veronachtzaam de genadegave niet die in u is en die u gegeven is Overdenk deze dingen, leef erin, opdat uw vorderingen op elk gebied openbaar worden' (1Tm 4:14-15). De genade van Christus, groeien, herkenbare vorderingen leiden samen tot gezond geestelijk gezag. Brinkman (2010:8) geeft aan dat hoe Paulus in de brieven aan Tm getoond wordt anders is dan alle andere brieven van hem. Hij is als een echte Geestelijke vader naar zijn kind in Christus. In de huidige samenleving is het belangrijk dat er Geestelijke Vaders en Moeders zijn die kinderen in Christus begeleiden en coachen om op die manier betrouwbare mensen op te leiden. Mensen die het werk van God doen denken soms dat ze weinig bekwaam zijn, niet opgewassen, onervaren of wellicht beneden de maat zijn. Den Boer (z.j.:6) geeft aan dat Timotheüs zich zelf wellicht ook zo gevoeld heeft. Daarom was het ook zo bijzonder dat Paulus Timotheüs in verschillende van zijn brieven (en die van Lucas in Handelingen) opgetild heeft om zo weer moed te krijgen en te geloven dat hij er om Gods wil mag zijn. Paulus bemoedigd Timotheüs op een positieve manier om het zware (Geestelijke) werk te doen. Timotheüs heeft het zwaar in Efeze en wordt omringd door mensen die hem tegenwerken in zijn bediening. De brief van Paulus met de ernstige vermaning om op zijn post te blijven was een bemoediging om door te gaan. En niet een gedachte te hebben dat weggaan wel eens beter zou kunnen zijn (:6). Timotheüs moest blijven waar hij was. Doorgaan met het werk om Godswil. Steffen en Douglas (2008:87) geven aan dat de betrokkenheid van Paulus niet stopte met de bediening van Timotheüs. Hij had ook een speciale interesse in hem als persoon. In de tabel 3 staan voorbeelden van Bijbelteksten die dit illustreren. Alexander (2012:735) geeft aan dat Paulus opdracht aan Timotheüs was om een ware dienstknecht te zijn van Christus. Dit is een Christen die vriendelijk is, niet naar ruzie zoekt, een goede leraar is en tolerant en geduldig is met mensen die een vorm van discipline nodig hebben.

Tabel 3 Illusterende teksten omtrent de speciale betrokkenheid van Paulus aan Timotheüs

Tekst	Inhoud
1Tm 1:18-19	Dit gebod leg ik u op, mijn zoon Timotheüs, in overeenstemming met de profetieën die voorheen over u uitgesproken zijn, opdat u in deze dingen de goede strijd strijdt
1Tm 4:12	En behoud het geloof en een goed geweten. Laat niemand u minachten vanwege uw jeugdige leeftijd, maar wees een voorbeeld voor de gelovigen in woord, in wandel, in liefde, in geest, in geloof en in reinheid
1Tm 6:11-12	U echter, o mens die God toebehoort, ontvlucht deze dingen. Jaag daarentegen gerechtigheid, godsvrucht, geloof, liefde, volharding en zachtmoedigheid na. Strijd de goede strijd van het geloof. Grijp naar het eeuwige leven, waartoe u ook geroepen bent en de goede belijdenis afgelegd hebt voor vele getuigen.
2Tm 2:1-3	U dan, mijn zoon, word gesterkt in de genade die in Christus Jezus is. En wat u van mij gehoord hebt onder vele getuigen, vertrouw dat toe aan trouwe mensen die bekwaam zijn om ook anderen te onderwijzen. Lijd verdrukkingen als een goed soldaat van Jezus Christus.
2Tm 2:22	Maar ontvlucht de begeerten van de jeugd. Jaag rechtvaardigheid, geloof, liefde en vrede na, samen met hen die de Here aanroepen uit een rein hart.

3.6 Conclusie van dit hoofdstuk

In dit hoofdstuk is de Bijbelse onderbouwing over missionaire vorming en onderwijs beschreven. Onderwijs wordt van groot belang gezien voor de toekomst van mensen. Dit geldt niet alleen voor kinderen, maar ook voor volwassenen. Een Engelse term die veel voorkomt is: 'Life long learning'. Dit betekent het hele leven lang leren. Steffen en Douglas (2008:111) geven aan dat dit principe een standaard gedachte moet zijn voor (toekomstige) zendelingen. Onderwijs en vorming stoppen niet na een schoolopleiding. John Nelson Darby schreef hierover het volgende: 'Wat mijzelf aangaat, ik onderwijs weliswaar, maar ik ben nog altijd aan het leren' (Weremchuck 1990:193). Dit schreef hij op oudere leeftijd. Ook hij was nog steeds aan het leren. Vrijwel over de hele wereld ziet men onderwijs als essentieel voor een succesvolle toekomst en persoonlijke vooruitgang. Onderwijs heeft een grote plaats en is diep geïntegreerd in onze cultuur (Van den Brink 2010:1). Door onderwijs en vorming staat iemand sterker in de maatschappij. De Bijbel spreekt hier ook over. De missionaire gedachte van God is zowel in het OT als het NT duidelijk aanwezig. Ook het OT beschrijft veel over Gods plan om mensen te redden. Gn 12:1-4 wordt ook wel de grote zendingsoopdracht van het OT genoemd. Dit in aanvulling op de grote zendingsoopdracht van het NT in Mt 28:18-20. Het onderwijs in de Bijbel ging voornamelijk om de wil van de toehoorders te

veranderen zodat zij een concrete beslissing zouden nemen om de Heer Jezus te volgen en meer op Hem te gaan lijken. Dit is ook de kern van het Bijbels onderwijs. Op de vraag of er Bijbelse voorbeelden zijn hoe toekomstige zendelingen qua onderwijs en training voorbereid worden, is vooral gekeken (naast het onderwijs van de Heer Jezus zelf) naar de Apostel Paulus. De begeleiding naar Timotheüs is daar een goed voorbeeld van. Paulus geeft aanwijzingen en instructies hoe Timotheüs om kan gaan met zijn bediening. Dit gebeurt op een hele persoonlijke en liefdevolle manier. Timotheüs is uitvoerig voorbereid en onderwezen door Paulus. Paulus bemoedigt Timotheüs om dichtbij de Heer Jezus en Zijn leer te blijven. Belangrijk is om te zien dat Timotheüs voor zijn zendingstaak voorbereid is, maar ook tijdens het zendingswerk door Paulus begeleid werd. De begeleiding hield niet op nadat Timotheüs uitgezonden was.

Hoofdstuk 4. Resultaten in de praktijk

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van het praktijkonderzoek. Door middel van een enquête en het bijwonen van een zendingsconferentie zijn gegevens verzameld die te maken hebben met de voorbereiding van zendingen op de zendingstaak. De vraag die centraal staat is in hoeverre de zendelingen zelf trainingen en onderwijs hebben gevolgd als voorbereiding op de zendingsopdracht. Het hoofdstuk begint met een beschrijving van de onderzoeksmethode en gebruikte strategie en de beschrijving van de case selectie. In paragraaf 4.3 wordt meer informatie gegeven over de zendelingen die mee hebben gedaan aan het praktijkonderzoek. In de paragrafen 4.4 en 4.5 worden de resultaten van de enquête en de zendelingenretraite gegeven. Het hoofdstuk sluit af met een algemene conclusie.

4.1 Onderzoeksmethode en strategie

Het onderzoek is een kwalitatief onderzoek en heeft tot doel om een positieve bijdrage te leveren aan een sociaal maatschappelijk probleem door het beschrijven van mogelijke oplossingen (Patton 1990:40). De kennis draagt bij om de situatie en het probleem beter te kunnen begrijpen en controleerbaar te maken. Yin (2009:4) geeft aan dat bij een kwalitatief onderzoek gedetailleerde informatie over mensen, programma's en gebeurtenissen vanuit de natuurlijke context verzameld dient te worden. In het literatuuronderzoek en de Bijbelse exegese over missionaire vorming en onderwijs werd duidelijk dat een goede voorbereiding door middel van training en onderwijs van toekomstige zendelingen erg belangrijk is. In de literatuur wordt het belang van een lerende houding van zendelingen onderstreept. Het algemene doel van het onderzoek is om na te gaan of onderwijs en training in de voorbereidingsfase van toekomstige zendelingen van invloed is op de zendingsopdracht. Tevens wordt gekeken hoe zendingsorganisatie daar een rol bij kunnen spelen. De te ondervragen zendelingen worden (financieel) ondersteund door de organisatie Nehemia. Echter verschillende zendelingen zijn, in meer of mindere mate, ook verbonden aan andere organisaties

zoals Wycliffe, stichting Filadelfia en Navigators. De zendelingen zijn uitgezonden over verschillende landen in de wereld en de achtergronden van hen zijn zeer verschillend. Daarnaast zijn, zoals hierboven beschreven, ook velen betrokken bij andere (zending)organisaties. Hierdoor kan gesteld worden dat de resultaten representatief zijn voor toekomstige zendelingen in het algemeen. Yin (2009:15) geeft aan dat casestudies goed generaliseerbaar zijn tot de theoretische stellingen die in het onderzoek gesteld zijn.

De eerste fase van het onderzoek betrof een vooronderzoek door middel van een context- en probleemanalyse en een literatuurstudie over de Vergadering van Gelovigen, missionair onderwijs, missiologie en zending. De tweede fase is een Bijbelse verantwoording en exegese over het missionaire plan van God in het OT en NT, het Christelijk onderwijs en Bijbelse manieren waarop toekomstige zendelingen begeleid werden. De derde fase betrof een praktijkonderzoek waarbij voornamelijk zendelingen via een enquête gevraagd werden om hun eigen situatie te beschrijven hoe zij voorbereid werden op hun zendingsopdracht. Tevens is gevraagd naar het belang van missionaire training en onderwijs en het geven van eventuele goede suggesties naar toekomstige zendelingen toe (good practices). Ook zijn er gegevens verzameld tijdens de zendelingenretraite Zendelingen voor Zendelingen in Frankrijk – Chamaloc van de Vergadering van Gelovigen. Het thema van de retraite van juli 2013 was verrijking door teamwork. De laatste fase betrof een analyse van de literatuurstudie en de praktijkresultaten in vergelijking tot de Bijbelse verantwoording over missionaire vorming en onderwijs. Dit resulteert in het geven van conclusies en aanbevelingen over de invloed van missionaire catechetiek en missionair onderwijs.

Voor het veldonderzoek is er gebruik gemaakt van de casestudie methode. Hierbij is een enquête ontworpen. Smith (2008:161) geeft aan dat een enquête geschreven vragen zijn omtrent bepaalde onderwerpen met het doel om door een selecte groep beantwoord te worden. De eerste versie van de enquête is getest door middel van een interview met twee zendelingen. Zij hebben alle vragen beantwoord en tevens feedback gegeven op de vragen in de enquête. Hierbij is gekeken hoe vragen overkomen qua duidelijkheid, volledigheid van gestelde vragen en type- en taalfouten. Door deze testfase is getracht de betrouwbaarheid van de uiteindelijke enquête te

verhogen. Naar aanleiding van de feedback is een definitieve enquête opgesteld. Een casestudie is de verzameling van gedetailleerde informatie over een participant of een (kleine) groep participanten waarbij conclusies getrokken worden over een specifieke context van die participant(en). Een casestudie is vooral waardevol om een unieke situatie of een specifiek probleem diepgaand te begrijpen (Patton 1990:275). In de literatuur zijn er verschillende typen casestudies (Smith 2008:255; Verschuren & Doorewaard 2002:172; Yin 2009:16). Vooral op het punt van de invloed van missionair onderwijs en training is diepgaand onderzocht. Bij dit onderzoek is er gebruik gemaakt van zowel de beschrijvende als de prescriptieve onderzoeksmethode. Het is prescriptief aangezien het voornaamste resultaat van het onderzoek het geven van aanbevelingen is. Het is beschrijvend aangezien de opvattingen van zendingen en de aanwezige literatuur en Bijbelse informatie over missionair onderwijs en voorbereiding zo realistisch als mogelijk beschreven wordt (Verschuren & Doorewaard 2002:78).

Zoals beschreven in paragraaf 1.6 is tijdens deze studie het LIM-model gebruikt. Dit model maakt gebruik van drie hoofdfasen: (1) de huidige situatie, (2) het gewenste scenario en (3) suggesties voor de praktijk. De huidige situatie bestaat uit een analyse van de context en de probleemanalyse en een overzicht van de relevante literatuur over missiologie, zending en onderwijs. Het missionair (vormings) onderwijs van de Vergadering van Gelovigen in Nederland is beschreven en specifiek de onderwijsachtergronden van zendingen die uitgezonden zijn. De tweede fase beschrijft het gewenste scenario. Dit deel van de studie beschrijft het onderwijs vanuit de literatuur zoals het zou moeten zijn. Een belangrijk onderdeel is de Bijbelse referentie over het missionair onderwijs en opleiden / vormen van gelovigen. Daarnaast zijn ook de (theologische) principes van de Vergadering beschreven. De laatste fase vergelijkt de dagelijkse praktijk met het gewenste scenario. Deze fase richt zich ook op een aantal fundamentele wetenschappelijke procesvaardigheden zoals het classificeren en vastleggen van de resultaten. Er heeft een gegevensanalyse plaatsgevonden wat heeft geresulteerd in conclusies, knelpunten en aanbevelingen.

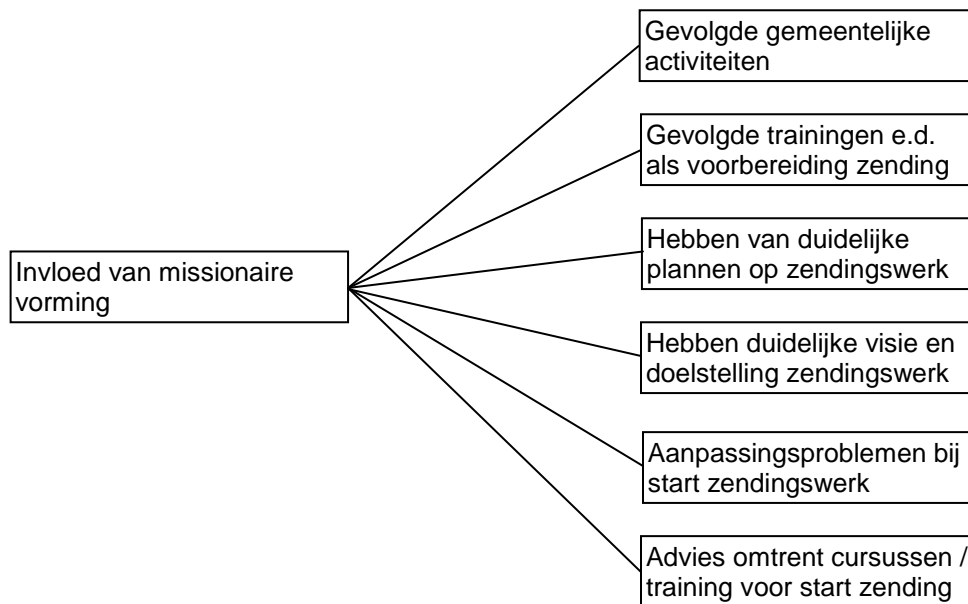
4.2 Case selectie

De centrale vraagstelling maakt duidelijk dat de selectie zich beperkt tot Nederlandse zendelingen, van de Vergadering van Gelovigen, die via de Stichting Nehemia (financieel) ondersteund worden. Daarbij wordt een verdere specificatie gegeven dat het alleen zendelingen betreft die buiten Nederland zijn uitgezonden. Wel kunnen het zendelingen betreffen die voor een bepaalde periode uitgezonden zijn geweest en nu weer terug in Nederland zijn of in een ander land wonen. Er zijn ook enkele zendelingen ondervraagd die op het punt stonden om uitgezonden te worden. Zij konden echter niet de vragen beantwoorden die over de ervaringen in het zendingsland gingen. De volgende selectiecriteria zijn gebruikt:

- De mensen dienen als (Christelijke) zendelingen uitgezonden te zijn;
- De zendelingen worden (financieel) ondersteund door de Stichting Nehemia;
- Zij zijn buiten Nederland uitgezonden (geweest).

De geselecteerde zendelingen zijn onderling vergeleken. Hierbij is vooral gekeken naar de overeenkomsten, (extreme) afwijkingen en aanbevelingen. De wijze van invloed van de missionaire catechetiek en het missionair onderwijs van zendelingen op de zendingsopdracht wordt meetbaar gemaakt door de ervaringen van ondervraagde zendelingen. Het kernbegrip, de invloed van missionaire catechetiek en onderwijs, kent verschillende indicatoren. Deze indicatoren zijn: de aanwezige gevolgde gemeenteactiviteiten, gevolgde trainingen - cursussen en of opleidingen als voorbereiding op het zendingswerk, het hebben van duidelijke plannen, doelstellingen en visie omtrent het zendingswerk, hebben van aanpassingsproblemen bij de start van het zendingswerk en het advies of onderwijs en training noodzakelijk is (en welke trainingsonderwerpen worden geadviseerd). Deze indicatoren worden in figuur 4 in modelvorm weergegeven.

Figuur 4 Indicatoren van het begrip de invloed van missionair onderwijs en training

4.3 Zendingen in het praktijkonderzoek

In totaal hebben 36 zendingen meegedaan aan het praktijkonderzoek. De informatie is vertrouwelijk behandeld waardoor in deze thesis gaan namen of landen van zendingen worden gebruikt. Tevens is de leeftijd en zendingservaring gegroepeerd weergegeven. Alle zendingen worden (financieel) ondersteund via de Nederlandse Stichting Nehemia. Er zijn in totaal 38 aanvragen via mail weggestuurd met het verzoek om de enquête in te vullen. Dit verzoek was gericht aan individuele en getrouwde zendingen. Wanneer de zendingen getrouwd zijn, werd gevraagd of zij, indien mogelijk, beiden de enquête wilden invullen. Van de 38 aanvragen waren er in totaal 30 echtparen. De maximale response voor de groepen individuen alsmede echtparen betreft 68. Het responsepercentage is dan 53%. Enkele mensen hebben afgemeld wegens een te hoge leeftijd, ziekte en anonimiteitsredenen.

Tabel 4 Zendingen in het praktijkonderzoek

	Geslacht	Leeftijd	HGO	Zendings- ervaring	MTG
Z01	V	40-50	HBO	5-10 jaar	Ja
Z02	M	20-30	MBO	10-15 jaar	Ja
Z03	V	40-50	UNI	10-15 jaar	Ja
Z04	M	50-60	UNI	20+ jaar	Ja
Z05	M	60-70	MBO	20+ jaar	Nee
Z06	V	30-40	HBO	10-15 jaar	Nee
Z07	M	50-60	UNI	10-15 jaar	Nee
Z08	M	60-70	MBO	20+ jaar	Nee
Z09	V	30-40	UNI	0-5 jaar	Nee
Z10	M	40-50	HBO	10-15 jaar	Nee
Z11	V	40-50	MBO	10-15 jaar	Nee
Z12	M	30-40	HBO	0-5 jaar	Ja
Z13	M	50-60	HBO	15-20 jaar	Ja
Z14	M	30-40	HBO	0-5 jaar	Ja
Z15	V	30-40	UNI	5-10 jaar	Ja
Z16	M	60-70	HBO	5-10 jaar	Ja
Z17	V	60-70	MBO	5-10 jaar	Ja
Z18	V	60-70	HBO	20+ jaar	Nee
Z19	V	50-60	HBO	20+ jaar	Ja
Z20	V	30-40	MBO	10-15 jaar	Ja
Z21	M	40-50	HBO	10-15 jaar	Ja
Z22	M	40-50	UNI	20+ jaar	Ja
Z23	V	50-60	UNI	20+ jaar	Ja
Z24	M	60-70	Mavo	20+ jaar	Nee
Z25	V	50-60	MBO	20+ jaar	Ja
Z26	M	50-60	HBO	20+ jaar	Ja
Z27	M	30-40	HBO	0-5 jaar	Nee
Z28	V	50-60	MBO	5-10 jaar	Ja
Z29	M	50-60	MBO	5-10 jaar	Nee
Z30	M	60-70	HBO	20+ jaar	Nee
Z31	V	50-60	MBO	20+ jaar	Ja
Z32	V	50-60	UNI	20+ jaar	Nee
Z33	M	50-60	HBO	20+ jaar	Ja
Z34	V	60-70	MBO	20+ jaar	Ja
Z35	V	40-50	UNI	15-20 jaar	Ja
Z36	V	40-50	HBO	15-20 jaar	Ja

Legenda: M Mannelijk
V Vrouwelijk
HGO Hoogst genoten opleiding
UNI Universitaire opleiding
MTG Missionaire trainingen / cursussen gevolgd

De meeste zendelingen die de enquête hebben ingevuld zitten in de leeftijdscategorie van 50 tot 60 jaar (33,3%). Tabel 5 geeft een verdeling van de leeftijdscategorieën aan. Tabel 6 geeft de groepering aan het aantal jaren zendingservaring. Hieruit blijkt dat de meeste zendelingen die gereageerd hebben langer dan 10 jaar zendingservaring hebben (72,3%). De meeste zendelingen (41,7%) hebben zelfs meer dan 20 jaar zendingservaring. Van de 36 zendelingen die de enquête hebben ingevuld is de man – vrouw ratio, 50% - 50%.

Tabel 5 Zendelingen gegroepeerd naar leeftijd

Leeftijdsgroep	Aantallen	Percentage
20-30	1	2,7%
30-40	7	19,4%
40-50	8	22,3%
50-60	12	33,3%
60-70	8	22,3%
Totaal	36	100,0%

Tabel 6 Zendelingen gegroepeerd naar zendingservaring

Zendingservaring	Aantallen	Percentage
0-5	4	11,1%
5-10	6	16,6%
10-15	8	22,3%
15-20	3	8,3%
20+	15	41,7%
Totaal	36	100,0%

Een percentage van 66,7% heeft het hoger onderwijs afgerond (zie tabel 7). Een vierde deel heeft een universitaire opleiding genoten. Van de 36 zendelingen die de enquête hebben ingevuld hebben 22 een missionaire training of cursus gevolgd. Dit is een percentage van 61%. Tabel 8 geeft een overzicht van het wel of niet gevolgd hebben van een missionaire training of cursus gegroepeerd naar leeftijdscategorie. Hieruit blijkt dat 64,3%, 50 jaar of ouder is die géén missionaire training of cursus hebben gevolgd. De mensen die wel een missionaire training en cursus hebben gevolgd zijn redelijk verdeeld over de diverse leeftijdscategorieën. De helft zit in de categorie 20 tot 50 jaar. Dit in vergelijking met de andere helft die in de categorie van 50 tot 70 jaar zit. Wel kan gezegd worden dat de meeste zendelingen die een missionaire

training en of cursus hebben gevolgd in de leeftijdsgroep van 50 tot 60 jaar zitten (36,4%).

Tabel 7 Zendingen gegroepeerd naar hoogst genoten opleiding

Hoogst genoten opleiding	Aantallen	Percentage
Mavo	1	2,8%
MBO	11	30,5%
HBO	15	41,7%
Universiteit	9	25,0%
Totaal	36	100,0%

Tabel 8 Zendingen gegroepeerd naar leeftijd en missionaire training

Leeftijdsgroep	Géén missionaire training		Wel missionaire training	
	Aantallen	Percentage	Aantallen	Percentage
20-30	1	7,1%	1	4,5%
30-40	2	14,3%	4	18,2%
40-50	2	14,3%	6	27,3%
50-60	4	28,6%	8	36,4%
60-70	5	35,7%	3	13,6%
Totaal	14	100,0%	22	100,0%

Er is een verschil tussen de roeping die zendingen ervaren en het moment dat zij daadwerkelijk uitgezonden worden. Er waren enkele zendingen die aangaven dat zij de roeping al als kind hebben ervaren. Eén gaf aan dat die roeping te moeilijk werd ervaren, maar dat God de persoon later weer geroepen heeft om te gaan. Het gemiddelde tussen de roeping en de uitzending van de respondenten is 7,5 jaar (zie tabel 9). De leeftijdsgroep van 20-30 en 30-40 doen respectievelijk 0 en 5 jaar voor de daadwerkelijke uitzending. Dit terwijl de groep 40-50, 50-60 en 60-70 en respectievelijk 8,8, 7,8 en 9,3 jaar over doen. In tabel 10 staan gevolgde gemeentelijke activiteiten van de respondenten. De kolom Bijbelstudies zijn de reguliere Bijbelstudies en besprekingen binnen de gemeente. Diverse mensen hebben ook aangegeven conferenties en Bijbel- en of kinderkampen te hebben gevolgd.

Tabel 9 Zendingen gegroepeerd naar leeftijd, roeping en uitzending

Leeftijdsgroep	Jaar Roeping	Jaar uitzending	Δ Jaar roeping - Uitzending	Gemiddelde vorige kolom
20-30	2004	2004	0	0
30-40	2003	2003	0	5
	2009	2011	2	
	2012	2014	2	
	2007	2011	4	
	2002	2006	4	
	2000	2003	3	
40-50	1991	2011	20	8,8
	1994	2008	14	
	1993	2004	11	
	1997	2001	4	
	1981	2001	20	
	2000	2003	3	
	1994	1994	0	
	1978	1999	11	
50-60	1978	1985	7	7,8
	1982	1986	4	
	1981	2000	19	
	1983	1995	12	
	1987	1991	4	
	1976	1992	16	
	1978	1986	8	
	1975	1986	11	
	2004	2009	5	
	2004	2009	5	
	1982	1983	1	
	1985	1988	3	
	1985	1990	5	
60-70	1970	1981	11	9,3
	1987	1987	0	
	2003	2006	3	
	2003	2006	3	
	1968	1978	10	
	1978	1986	8	
	1970	1992	22	
	1973	1990	17	
Gemiddeld totaal			7,5	

Tabel 10 Zendingen gegroepeerd naar leeftijd en gevolgde gemeentelijke activiteiten

Leeftijdsgroep	Zondag school	Kinder club	Tiener club	Jongeren club	Bijbel studies	Anders
20-30	1	1	1	1	1	
30-40	5	5	7	6	5	
40-50	6	3	7	7	5	catechisatie
50-60	5	5	6	9	11	kampen
60-70	4	4	5	5	6	kampen
Totaal	21	18	26	28	28	

Tabel 11 geeft de huidige bediening van de zendelingen aan. Bij de beantwoording konden de respondenten meerdere antwoorden aangeven. Bij de ondersteuning van lokale gemeenten valt ook het stichten van gemeenten. Onder sociaal werk valt al het werk welke sociale verandering bevordert, dat intermenselijk bezig is en tracht het welzijn van mensen te verhogen. Bij de kolom anders zijn enkele specifieke bedieningen aangegeven.

Tabel 11 Huidige bediening van de zendelingen

Leeftijdsgroep	Evangelisatie	Ondersteunen lokale gemeente	Sociaal werk	Anders
20-30	1	1	1	onderwijsverbetering
30-40	4	4	4	kinderwerk
40-50	4	6	4	hulpverlening (2) ontwikkelingswerk
50-60	4	10	5	Bijbelvertaalwerk hulpverlening
60-70	5	5	6	gevangeniswerk (2)
Totaal	18	26	20	

4.4 Resultaten enquête

Een groot deel van de vragen ging over de voorbereiding op het zendingswerk. Zoals in tabel 8 is aangegeven heeft 61% van de respondenten wel een training en of opleiding gevolgd als voorbereiding op het zendingswerk. De trainingen en organisaties die gevolgd zijn, zijn erg divers. In bijlage 3 staan de diverse opleidingen en organisatie gerangschikt op alfabetische volgorde. De diverse onderwerpen die tijdens de diverse missionaire trainingen aan de orde zijn gekomen zijn verwerkt in tabel 12. Er konden meerdere antwoorden gegeven worden. Het onderwerp waar de meeste zendelingen in getraind zijn, gaat over hoe om te gaan met andere culturen (in totaal 16 zendelingen van de 22 die een training hebben gevolgd). Het hebben van visie en werkwijze van het zendingswerk is het minst aanwezig (bij 10 wel), ook 12 zendelingen gaven aan dat deze niet aanwezig was.

Tabel 12 Onderwerpen van gevolgde trainingen / cursussen

Onderwerpen	Aanwezig	Niet aanwezig	Geen antwoord
Hoe om te gaan met andere culturen	16	6	
Hoe leren van een andere taal	14	8	
Hebben van visie en werkwijze zendingswerk	10	12	
Verwachtingen over het zendingswerk	12	10	
Leren van kennis om het zendingswerk te doen	14	8	
Leren van vaardigheden voor het zendingswerk	13	9	
Persoonlijke houding om werk van God te doen	15	6	1
Anders			
Bijbelvertaalwerk	1	-	-
Fundamentele Bijbelse kennis en opbouw	1	-	-
Opbouw/werkwijze organisaties en netwerken	1	-	-

Aan het eind van de enquête is gevraagd welk advies de zendingen, met de kennis van nu, zouden geven omtrent onderwerpen van mogelijke trainingen voor toekomstige zendingen. Hierbij konden zij meerdere antwoorden geven. Ook bestond de mogelijkheid om zelf onderwerpen toe te voegen (naast diverse antwoorden die ze konden aankruisen). In totaal zijn er een elftal andere onderwerpen genoemd. Diverse van deze onderwerpen werden meerdere keren genoemd waarbij hoe om te gaan met teleurstellingen, problemen en of crisissituaties vier keer is genoemd. Iemand maakte een opmerking dat zij veel hadden gelezen hoe om te gaan met andere culturen. Dit heeft echter niet gewerkt. Het zou beter zijn om hier praktisch in getraind te worden. Hoe om te gaan met andere culturen scoorde 34 van de 36. Daarnaast scoorden het leren van een andere taal, visie en werkwijze zendingswerk en persoonlijke houding om werk van God te doen allen 33. De antwoorden zijn weergegeven in tabel 13.

Tabel 13 Advies voor onderwerpen voor trainingen / cursussen toekomstige zendingen

Onderwerpen	Advies
Hoe om te gaan met andere culturen	34
Hoe leren van een andere taal	33
Hebben van visie en werkwijze zendingswerk	33
Verwachtingen over het zendingswerk	27
Leren van kennis om het zendingswerk te doen	25
Leren van vaardigheden voor het zendingswerk	25
Persoonlijke houding om werk van God te doen	33
Anders	
Vorbereiding om elders te gaan werken	1
Omgaan met teleurstellingen / problemen / crisis	4
Gods visie op zendingswerk	1
Omgaan met eenzaamheid op het veld	1
Het huwelijk en gezin (en ook samen werken/dienen)	2
Eigen kinderen en zendingswerk	1
Hoe Geestelijk fit te blijven en in balans	3
Verlof en re-entry	1
Bijbelschool	1
Werken in een team van of met zendingswerkers	3
Open staan voor verandering en wil om te leren	1

4.4.1 Redenen waarom géén missionaire training gevolgd

Op de vraag waarom iemand geen missionaire training en of opleiding heeft gevolgd hebben de respondenten diverse antwoorden gegeven. Hieronder worden alle antwoorden puntsgewijs beschreven. Achter de diverse antwoorden wordt ook de leeftijdscategorie genoemd van de respondent.

- Het is niet precies het Bijbelse model en het was niet de gewoonte in de Vergadering (50-60);
- Door de reeds aanwezige praktijkervaring geen opleiding en of training gevolgd (60-70);
- Een zuster (en echtgenoot) is zonder organisatie gegaan en moest toen alles zelf uitzoeken. Dat hebben zij niet gedaan. Haar echtgenoot had wel voldoende Bijbelkennis. Zelf was ze wel graag naar een Bijbelschool gegaan alvorens uitgezonden te worden. Haar echtgenoot wilde daar geen tijd instoppen (30-40);
- Als iemand een hechte relatie met de Heer heeft en ervaring in eigen land heeft met evangeliseren en het discipelen van gelovigen, dit een duidelijke roeping is en

herkent wordt door de eigen gemeente. De gemeente dient dan bereidt te zijn om die persoon uit te zenden. Als er een team op het veld is die de persoon verder kan begeleiden, zal dat voldoende basis zijn om te gaan (40-50);

- Het was niet vereist of gevraagd door de uitzendorganisatie (40-50);
- Terugkijkend zie ik dat het hele leven een voorbereiding was (60-70);
- Iemand gaf aan dat hij theologie wilde studeren maar dat God anders beschikte en dat Hij zijn Opleider was (60-70);
- Dat is niet voorgesteld en daar was toen ook geen geld en tijd voor (50-60)
- Hoewel geen specifieke training, toch wel gevormd door persoonlijke levenservaring, opvoeding, gemeente, Bijbelstudies, lectuur, scholing en werk (50-60);
- Had eerst veel in het zendingsland gewerkt en zendingsreizen georganiseerd en veel gelezen over het zendingswerk (30-40);
- De levenservaring en werkervaring is voldoende voor uitzending (50-60);
- Het was in die tijd in de Vergaderingen niet gebruikelijk (60-70);
- Altijd graag een Bijbelschool willen doen, maar dat was geen optie in de Vergadering (50-60);
- Het was binnen de gemeente geen vereiste, wel boeken gelezen over verschillende onderwerpen van het zendingswerk (50-60)
- Het werd mij niet aangeboden en had ook de juiste opleiding voor het sociale werk (30-40)
- Ik ontving een directe persoonlijke roeping, dit was ook gelijk een grote schok voor mij.

4.4.2 Plannen, verwachtingen en aanpassingsproblemen

Op de vraag of voordat iemand uitgezonden is duidelijke doelstellingen en visie omtrent het toekomstige zendingswerk aanwezig was, gaven 29 aan van wel en 6 van niet (zie tabel 14). Er werd door iemand aangegeven dat zij op aanvraag van de lokale gemeente ging om te helpen bij gemeenteopbouw en evangelisatie. De praktische uitwerking daarvan leerde zij al gaande weg. Wel werd aangegeven dat zij na 19 jaar in het veld nog steeds lerende is. Iemand anders gaf aan dat de plannen van het zendingswerk gezamenlijk overlegd waren met reeds aanwezige zendelingen in het

land. Omtrent de verwachtingen van het zendingswerk gaf een zending aan dat het wel overeen kwam met de praktijk doordat zij eerst een oriëntatiebezoek hadden afgelegd. Hierdoor wist het zendingsechtpaar een beetje wat hen te wachten stond.

Tabel 14 Doelstellingen, plannen, verwachtingen en aanpassingsproblemen

Vragen	Ja	Ja	Nee	Nee	Geen antwoord	Geen antwoord
		%		%		%
Had u voor u uitgezonden werd duidelijke doelstellingen en visie omtrent zendingswerk?	29	81	6	17	1	2
Had u voor vertrek naar zendingsgebied uitgewerkte plannen over de inhoud?	17	47	19	53	-	-
Zo, ja heeft u die plannen in gezamenlijk overleg gemaakt met de mensen in het land?	16	94	1	6	-	-
Kwamen de verwachtingen omtrent het zendingswerk overeen met de praktijk?	14	39	22	61	-	-
Had u in het begin aanpassingsproblemen bij het zendingswerk?	18	50	16	45	2	5

4.4.3 Verschillen tussen verwachtingen en de ervaring in de praktijk

In de enquête is een open vraag gesteld in hoeverre er verschillen waren tussen de verwachtingen en de praktijk. Hieronder wordt puntsgewijs alle antwoorden van de respondenten weergegeven:

- De situatie in het zendingsland was instabiel en ook het zendingswerk was niet helemaal duidelijk. Er waren weinig werkers en daardoor was het moeilijk om concrete plannen te maken;
- Een zuster ging mee naar het zendingsland als moeder en vrouw van haar man. Daarnaast stond zij open voor wat de Heer voor plannen had. Dit was meer dan zij verwacht had. Zo deed zij werk onder kinderen, schoolwerk, werk onder vrouwen en verplegend werk;
- Het was echt een leerproces. Hoe mensen in eerste instantie reageren is niet zoals verwacht was. Er is veel geduld en gebed nodig bij het doen van zendingswerk;
- Het was veel moeilijker dan ik dacht. Voorbeelden zijn de taal, cultuur, man-vrouw verhouding, relaties met andere zendingen en ook eenzaamheid. De relaties met andere zendingen was veel ingewikkelder dan verwacht doordat een ieder van

verschillende landen afkomstig waren. Een andere teleurstelling was het grote verschil tussen Afrikanen en blanken;

- De verwachtingen omtrent de werkplek waren anders dan voorgesteld. De werkplek werd binnen een jaar door allerlei omstandigheden gesloten. De Heer voorzag in andere werkvelden;
- In vele opzichten moesten wij zelf onze weg vinden;
- Het was veel zwaarder en eenzamer dan we verwacht hadden. Ook de financiën waren niet goed doorgesproken en realistisch;
- Mijn intentie was om samen met de mensen in het zendingsland plannen te maken en om samen verantwoordelijkheden te dragen. Echter in de praktijk wilden de mensen dit niet. Ik moest kennelijk eerst bewijzen dat ik in staat was te doen waar ik voor gekomen was. De hiërarchie is in een klein dorp ook veel belangrijker dan in Nederland. Toen ik een meerjarenplan wilde maken kreeg ik de reactie dat dat niet hoeft: dan zijn we allang dood. Dus werd er geen plan gemaakt. Deze personen leven allemaal nu nog;
- Samenwerken met anderen in het werk van de Heer was niet altijd in overeenstemming met de verwachtingen. Ook de gerealiseerde resultaten kwamen niet altijd overeen met de verwachtingen;
- De cultuurverschillen tussen zendingswerkers op het veld kwamen niet overeen met mijn verwachtingen. Dit levert vaak onbewust problemen op;
- Het grootste verschil was het omgaan met cultuurverschillen tussen andere zendingswerkers. Een zelfde visie kan hele verschillende manieren van uitwerking hebben;
- God leidde het zendingswerk anders dan ik verwacht had. Later zag ik dat het was wat ik al 20 jaar daarvoor zelf gewild had;
- Het was lastig samenwerken met het aanwezige team van zendelingen;
- Ik merkte dat zendelingen ook mensen waren met fouten en gebreken. Alles wat van tevoren gezegd was kwam niet van terecht. De aanwezige mensen waren met andere zaken bezig dan met de mensen en kinderen in arme wijken;

- Er waren problemen onder het zendingsteam. Zelf zo dat er twee van de drie gezinnen vertrokken. Ook was het in het zendingsland lastig om te evangeliseren en relaties op te bouwen;
- De cultuur waar je in terecht komt is zo anders en dat kost veel tijd, energie en advies;
- De eenzaamheid in het werk;
- Ik wilde juist part-time werk ter ondersteuning doen. Echter God leidde het anders waardoor ik juist de leiding kreeg;
- Het omgaan met teleurstellingen die je meemaakt als zendeling. Ook de moeilijke positie als buitenstaander tussen een lokale cultuur was iets dat ik anders verwacht had
- Vooral de cultuurverschillen waren lastig.

4.4.4 Aanpassingsproblemen bij het begin van de zendingsopdracht

Ook werd er gevraagd of de respondenten aanpassingsproblemen hadden bij het begin van de zendingsopdracht. Hier konden zij ook vrij op antwoorden. Hieronder staan de antwoorden in willekeurige volgorde vermeldt:

- In het begin was het vallen en opstaan, er was sprake van een leerproces;
- De aanpassingsproblemen betroffen het wennen aan de andere cultuur. Hoe zijn de mensen het daar allemaal gewend. Bijvoorbeeld de namen van de mensen zijn al lastig om uit te spreken en ook iemand die broer genoemd wordt, is in het echt misschien een neef;
- Omgang met een andere cultuur en omgang met mensen die geld hebben;
- Het leren van discipline was in het begin lastig. Ook hoe mensen op een juiste manier benaderd kunnen worden die op mijn weg kwamen en ook in gesprekken met hen op een goede manier te wijzen op de Heer. Leren luisteren naar mensen en niet alvast klaar staan met een antwoord;
- De hoofdzakelijke aanpassingsproblemen bevonden zich op het gebied van cross-cultuurverschillen;
- In het begin moet ik wennen aan de manier van spreken van de mensen, de kledinggewoonten, het niet weten hoe je je moet gedragen waardoor je het gevoel

had dat je alles fout deed, onzekerheid of de juiste keuzes zijn gemaakt. De mensen waar ik was wilde ik helpen, echter zij moesten mij juist helpen;

- In het begin werd erg gezocht naar onze bediening. Wat moeten we gaan doen, kinderwerk, gemeenteopbouw? Later kwam door Gods leiding veel, heel veel werk op ons pad;
- De begeleiding van de zending die ons moest opvangen was ver onder de maat. Het eerste half jaar werden we aan ons lot overgelaten. Wel gaf het een hechte band binnen onze relatie en met de relatie met God;
- In het begin moest ik erg wennen dat ik in een stenen huis met stromend water woonde terwijl de dorpingen in lemen huizen woonden en water bij de bron moesten halen. Ook waren er verschillen in het patroon van uitgaven doen en het stellen van prioriteiten en in de manier van leven/verschil in luxe met de dorpingen. In mijn cultuur, zowel in werk als privé, is het laten merken dat je geïrriteerd bent heel normaal. Er kan ook sterk gecommuniceerd worden. In het zendingsland is je stem verheffen één van de ergste zonden. Ik heb hiermee, zonder het te beseffen, veel mensen bezeerd. Het is erg moeilijk om van die cultuur die je als kind en jong volwassene normaal vindt los te komen.
- De Nederlandse gewoonte om te zeggen waar het op staat, valt veelal slecht in andere culturen. Dit geeft spanningen ook binnen een team van buitenlandse werkers. Het is belangrijk om eventuele persoonlijke fouten niet in een groep te bespreken, maar juist één op één. In een door mannen gedomineerde cultuur is het erg lastig om als 'hooggeplaatste' vrouw je plaats te vinden. Wanneer het hard regende in het zendingsland ging ik gewoon naar mijn werk. Daar echter aangekomen bleek juist dat anderen niet gekomen zijn. Zij bleven bij regen gewoon thuis. Door het werk met lagere standaarden in het zendingsland kan het gevaar aanwezig zijn dat je dit normaal gaat vinden. Het is goed om te proberen om de standaarden omhoog te trekken, eventueel door begeleiding;
- In het gebied waar ik werk is een heel andere cultuur in het ja of nee zeggen. Het beleefd zijn is veel belangrijker dan de waarheid vertellen. Nee zeggen kan eigenlijk niet, waardoor ja zeggen eigenlijk niets meer betekent. In die aanpassing heb ik

grote moeite aangezien je ook geen vertrouwen kunt hebben in gemaakte afspraken;

- Doordat taal en cultuur geleerd moesten worden, is het moeilijk om altijd goed op situaties in te spelen;
- Het indelen van eigen tijd en het vinden van een zekere vorm van regelmaat bleek een grote uitdaging;
- In het begin was het erg lastig dat er geen begeleiding was en geen goede samenwerking met anderen. We waren erg op onszelf aangewezen. Ook was het lastig dat veel mensen in het zendingsland naar de blanke toekwamen met de verwachting om rijk te worden;
- In de praktijk moet je altijd een strategie ontwikkelen en dat was lastig. Ook het leren van de taal en cultuurverschillen was moeilijk;
- De communicatie en vooral de taal en gebruiken bezorgden aanpassingsproblemen. Ook het eten en letten op de gezondheid. Ook was er een andere rolverdeling in het huwelijk en het team;
- Het aanpassen omtrent de cultuur is erg lastig. Een voorbeeld is dat je sommige mensen ontmoet die best westers zijn. Wanneer je ze dan zo behandeld blijkt wel eens dat ze aangeven dat je geen respect voor ze toont;
- Het karakter van de mensen op het veld is heel anders dan verwacht. Niet alle gelovigen op het veld wilden de hulp van een zendingswerker. Er was weinig ondersteuning en veel kritiek op het werk;
- De problemen waren vooral op het gebied van de communicatie en sociale omgang met de mensen in het zendingsland.

4.4.5 Eens of oneens van diverse stellingen

De zendingen konden aangeven op een achttal stellingen of zij het eens of oneens hiermee waren. Er waren diverse respondenten die zowel eens als oneens hebben aangekruist. Ook waren er enkelen die één of meerdere vragen niet hebben beantwoord. Zowel die beiden hebben aangekruist als die het leeg hebben gelaten zijn in de kolom geen antwoord weergegeven. Sommige mensen hebben enkele opmerkingen bij de stellingen geschreven. Dit was niet verplicht. Een respondent schreef dat alleen

bij jonge zendelingen het belangrijk is dat zij gerichte training en onderwijs over het zendingswerk ontvangen alvorens uitgezonden te worden. Iemand maakte onderscheid tussen wanneer zendelingen onafhankelijk weggaan of als zij via een organisatie worden uitgezonden. Wanneer iemand onafhankelijk weggaat is er vaak geen visie over het zendingswerk en geen begeleiding. Daar zou het goed zijn als zij wel begeleidt en getraind worden voor ze weggaan. Ook gaf een respondent aan dat de zendelingen binnen de Vergadering goed worden ondersteund, echter niet erg worden gestimuleerd. Omtrent dat binnen de Vergadering mensen goed worden opgeleid in Bijbels onderwijs gaf een respondent aan dat dit voorheen wel zo was, maar nu minder is. Verder werd een antwoord gegeven dat de voorbereiding op het zendingswerk vaak wordt overgelaten aan de mensen zelf. Als laatste gaf iemand aan dat bij zendelingen vaak de persoonlijke doelstellingen niet duidelijk zijn. De antwoorden zijn verwerkt in tabel 15.

Tabel 15 Antwoorden op diverse stellingen

Stelling	Eens	Oneens	Geen antwoord
Het is belangrijk dat zendelingen gerichte training en onderwijs over het zendingswerk genieten voordat zij uitgezonden worden.	33	0	3
Binnen de Vergadering van Gelovigen worden mensen goed opgeleid in Bijbels onderwijs.	20	11	5
Binnen de Vergadering van Gelovigen worden mensen NIET goed voorbereid op het zendingswerk.	25	6	5
Vaak gaan zendelingen ZONDER een duidelijke visie naar een zendingsland.	20	6	11
In het zendingsland wordt vaak GEEN begeleiding gegeven omtrent de verwachtingen en werkwijzen van het werk.	25	6	5
Het zou GOED zijn dat de stichting Nehemia of een andere instantie ook een rol gaat spelen in het voorbereidingstraject van toekomstige zendelingen.	28	2	6
Binnen de Vergadering van Gelovigen wordt zending actief gestimuleerd en ondersteund.	24	9	3
Training en onderwijs houdt nooit op, dit duurt voor een ieder hun hele leven lang.	36	0	0

4.4.6 Rol van Nehemia of andere (zending)instantie

De enquête behandelde een vraag over de rol van Stichting Nehemia of een eventuele andere zendingsorganisatie. Hierbij is vooral nagedacht over de rol met de voorbereiding van toekomstige zendelingen. Diverse respondenten hebben ook andere adviezen gegeven. Hieronder zijn de diverse adviezen van zendelingen gerangschikt in willekeurige volgorde:

- Nehemia zou mee kunnen helpen met de rekrutering, begeleiding en het geven van praktische en Geestelijke ondersteuning van zendelingen;
- Nehemia zou kunnen gaan werken aan briefing en de-briefing. Hierbij wordt bedoeld dat als een aspirant-zending contact heeft met de organisatie, zij zouden kunnen nagaan of de werkers goed voorbereidt zijn op het werk. Daarnaast kunnen zij wijzen op mogelijk trainingen. Dit hoeven zij niet zelf te organiseren, er is voldoende aanbod daarin. Een onafhankelijke de-briefing zou goed zijn wanneer werkers terugkomen van het veld;
- Zij zouden zendingssavonden kunnen organiseren waarbij zendelingen worden uitgenodigd om hun eigen ervaringen te vertellen aan geïnteresseerden en aspirant-zendingen;
- Een eigen voorbereidingsprogramma van 1 of 2 weken opzetten door ervaren zendelingen voor mogelijk toekomstige zendelingen;
- Mee kunnen helpen waar aspirant-zendingen mogelijke trainingen kunnen ontvangen;
- Gesprekken voeren met aspirant-zendingen om na te gaan wat het betekent om zending te zijn in een vreemd land, hoe te werken met mensen in het zendingland, open te staan voor verbeteringen en erop wijzen dat het Gods werk is en om ook God op de eerste plaats te zetten;
- Nehemia zou kunnen faciliteren om zendelingen die in Nederland zijn trainingen te laten geven. Hierbij dient opgepast te worden dat er niet dubbel werk wordt gedaan doordat er al bestaande trainingen zijn. Nehemia zou zich kunnen onderscheiden door onderwijs te geven over typische Vergaderingsproblematieken op het zendingsveld;

- Mogelijke zendelingen die geïnteresseerd zijn in het werk aanbevelen en helpen bij het mogelijke trainingen, instanties en zendingsonderwerpen als verzekeringen en AOW;
- Nehemia zou een autoriteitsfunctie kunnen hebben om aspirant-zendelingen te verplichten om een arts/adviseur te benaderen en of voorbereidingsgesprekken te hebben;
- Er zou een nieuwe landelijke stichting opgezet kunnen worden waarbij training en begeleiding van zendelingen centraal staat, maar ook begeleiding van lokale gemeenten / zendelingen op het gebied van begeleiding, voorbereiding, arbeidsvoorwaarden, financiële planning en dergelijke. Hierbij is het niet de bedoeling om de visie of het verstaan van de stem van de Heer over te nemen. Dit blijft iets tussen de zending en de Heer;
- Het trainen, begeleiden, helpen bij fondsen werven en voeren van persoonlijke gesprekken voor ze gaan. Belangrijk hierbij is om stappen te maken in de voorbereiding, zoals waarom ga je, wat is je visie, wat wil je doen etc. Daarin zou Nehemia kunnen helpen met de begeleiding, maar niet mensen zomaar laten gaan. Daarnaast zouden zij ook de zendelingen kunnen bezoeken in het zendingsland en conferenties aanbieden om met andere werkers te kunnen praten en delen;
- Het organiseren van trainings-, ontmoetingsdagen met oud zendelingen waarbij veel praktijkvoorbeelden van cultuurverschillen gegeven worden en hoe daarmee omgegaan kan worden;
- Nehemia zou kunnen faciliteren in de communicatie tussen de zending en de zendende gemeente en of thuisfrontcommissie;
- Begeleiding voordat mensen uitgezonden worden en daarbij eventuele ervaringsdeskundigen inschakelen;
- In het coachen van zendelingen;
- Informatie verstrekken over waar mensen nodig zijn en voor welk soort werk. Daarnaast kunnen er opties aangeboden worden over hoe iemand zich goed kan voorbereiden op het zendingswerk;
- Informatie verstrekken over noden in het zendingsveld en waar mensen nodig zijn;

- Het geven van workshops waarbij zendelingen uitgenodigd worden om gerichte presentaties te geven;
- Nehemia zou aspirant-zendelingen die niet via een uitzendende organisatie vertrekken kunnen helpen en stimuleren om zendingsgerichte trainingen en of taalcursussen te volgen;
- Nehemia zou langs kunnen komen in het zendingsland, kunnen meedenken, contacten en organisaties aanreiken, persoonlijke mentoring en advies over financiën etc.;
- Het geven van een oriëntatiecursus omtrent het zendingswerk (een paar maanden);
- Een algemene basis leggen voor het weten om te gaan met andere culturen en talen, het meegeven van principes omtrent juiste houding, motivatie, visie en verwachtingen van zendelingen;
- Het rekruteren, screenen, adviseren voor trainingen en werken in teams. Daarnaast het coachen naar en op het veld, aanspreekpunt voor adviezen voor belasting, verzekering, pensioen etc. Ook kan geholpen worden met een zendingsstrategie;
- Nehemia zou kunnen functioneren als een stimulator en partij die diverse onderwerpen aan de orde stelt;
- Het is niet goed om opnieuw het wiel uit te vinden aangezien er namelijk genoeg kennis bij andere Christelijke organisaties is op dit gebied. Wel kan het belangrijk zijn dat Nehemia een coördinatierol heeft in het uitzenden van kandidaten en advies geeft en stimuleert om praktische ervaring op te doen;
- Nehemia dient geen cursussen en of trainingen te geven aangezien er voldoende gespecialiseerde zendingsinstanties zijn die dat kunnen. Wel zouden zij een rol kunnen spelen in het screenen, doorverwijzen, bewust maken en adviseren bij het voorbereidingstraject en op visies zoals gemeentestichting;
- Het hebben van informatie waar diverse trainingen gevolgd kunnen worden;
- Promotie en ondersteuning van trainingen voor mensen die geïnteresseerd zijn in zendingswerk, opzetten van een thuisfrontcommissie en over mogelijke zendingswerk;
- Adviseren van toekomstige zendelingen om een goede opleiding te volgen en ervaring op te doen alvorens zij vertrekken;

- Coachen en verwijzen naar bestaande trainingsinstituten;
- Het aanbieden en organiseren van voorbereidende bijeenkomsten;
- Nehemia zou een duidelijke visie kunnen ontwikkelen op zending;
- Er zijn voldoende trainingsmogelijkheden in Nederland en daarbuiten. Wel zou Nehemia een rol kunnen hebben bij het stimuleren van training en goede voorbereiding. Daarbij kunnen zij kritische vragen stellen over verwachtingen, Geestelijke volwassenheid en mogelijke geschiktheid.

4.5 Resultaten van de zendelingenretraite

De 'Missionaries for Missionaries' retraite is ontstaan door een initiatief van Pierre-Etienne en Anne-Clause Pfister in 2001 (Walraven e.a. 2014:1). Zij voelden de noodzaak om een bijeenkomst te organiseren voor (ex)zendelingen met als doel elkaar wederzijds te bemoedigen. Dit heeft geleid tot de eerste retraite in Zwitserland. Door de deelnemers is hier de wens uitgesproken om zo'n bijeenkomst ieder drie jaar te organiseren. Dit is ook gebeurd in 2004, 2007, 2010 en in 2013. De retraite wordt georganiseerd door mensen met missionaire ervaringen en is gericht op mensen die op een bepaalde manier aangesloten zijn op het netwerk van de Vergadering. Het is speciaal bedoeld om de gemeenschap met elkaar te stimuleren en elkaar dus wederzijds te bemoedigen. Er is weinig contact tussen zendelingen onderling (:1). Dit is begrijpelijk aangezien een ieder druk bezig is met de eigen zendingsopdracht in het betreffende land. De diverse Christelijke activiteiten die onder andere centraal staan tijdens een retraite zijn aanbidding, het samen zingen en bidden, delen van ervaringen en het leren door middel van presentaties van (Bijbelse) onderwerpen en workshops. Daarnaast is er tijd voor ontspanning en om elkaar te leren kennen. De gemeenschappelijke liefde voor de Heer en zending en de gedeelde interculturele ervaringen hebben ertoe bijgedragen dat de afgelopen jaren de banden tussen de diverse zendelingen vriendschappelijk zijn gegroeid (Walraven e.a. 2014:1). Sommige voelen deze retraites als een ervaring van thuiskomen. Bij de vorige retraites is ook een dag uitgetrokken in het leggen van contacten met vertegenwoordigers van zendingsorganisaties van verschillende landen.

De retraite van 2013 werd georganiseerd van 30 juni tot en met 6 juli in het Franse plaatsje Chamaloc. Het thema was 'Verrijking door middel van teamwerk' en de doelgroep waren zendelingen en tentenmakers die betrokken zijn bij het interculturele zendingswerk. Bij deze retraite was ik (samen met mijn vrouw) tevens aanwezig. Er waren ongeveer 50 mensen van diverse landen zoals: Canada, Nederland, België, Zuid Afrika, Suriname, Zwitserland, Frankrijk, Albanië, Amerika, India, Engeland, Peru, Burkina Faso en Togo. Op de dag voor het contact met diverse zendingsorganisaties waren er in totaal ongeveer 30 vertegenwoordigers vanuit Nederland, België, Zwitserland en Frankrijk gekomen. Tijdens de retraite is nagedacht over een terugkerende vraag van zendelingen hoe elkaars gedeelde en toch verschillende missionaire ervaring een ander kan helpen en bemoedigen. Vooral in tijden van uitdagingen en of moeilijkheden is bemoediging van elkaar erg belangrijk. Daarom is er een commissie vastgesteld van vijf broeders die een voorstel op papier zullen zetten die een bijdrage kan leveren op bovenstaand verzoek. Het definitieve voorstel is in november 2014 naar alle betrokkenen gestuurd. Hiervoor hebben diverse zendelingen, vertegenwoordigers van zendingsorganisaties en andere betrokkenen feedback kunnen geven op eerder gestuurde voorstellen (zie bijlage 5 voor het definitieve voorstel). Walraven e.a. (2014:2) geven aan dat het definitieve voorstel is verspreid in harmonie en tevredenheid met alle betrokkenen. De essentie van het voorstel is dat er een lijst komt van broeders en zusters met zendingservaring en of expertise, die bereid zijn om samen te werken met zendelingen, lokale Vergaderingen of zendingsorganisaties. Hierbij is ook specifiek aangegeven dat er hulp en begeleiding gegeven kan worden bij aspirant-zendelingen. De mensen op de Missionary for Missionary lijst (MfM lijst) kunnen een bijdrage leveren in het organiseren van de driejaarlijkse retraite, het ontwikkelen van een website met informatie, internetkoppelingen en aanbevolen literatuur omtrent zendingsonderwerpen, en het bemoedigen en helpen door middel van veldbezoeken in het zendingsland. De doelgroep van de website zijn zowel bestaande zendelingen als aspirant-zendelingen.

Bij één van de workshops (chat room session) is het onderwerp gekozen, de vorming en training van zendelingen (voor het volledige programma zie bijlage 4). In totaal waren er acht zendelingen bij dit onderwerp aanwezig. De zendelingen kwamen

vanuit verschillende landen. De bedoeling was om over het onderwerp gezamenlijk van gedachten te wisselen en om eventuele aanbevelingen te geven. In totaal waren er maar een paar (twee) mensen die een voorbereidende training hadden gevolgd. De mensen die geen training hadden gevolgd gaven aan dat dit niet vanuit de Vergadering gebruikelijk was. Men ging er meer vanuit dat de Geest / God leidt. En als God de zending leidt zal Hij ook zorgen dat die goed voorbereid is. Onderwerpen die als wenselijk gezien werden waren omgaan met een andere cultuur en hoe om te gaan met geld in arme gebieden. Vooral in arme gebieden is het als zending lastig wanneer je zelf geld ontvangt voor het dagelijks onderhoud in de wetenschap dat anderen geen geld hebben om eten te kopen. Daarnaast zien veel mensen in het zendingsland de zendingen als rijke mensen die geld komen brengen. Tijdens de eerste en tweede retraite kwam men er ook achter dat er weinig kennis was op het gebied van de missiologie. Dit werd als een gemis ervaren. De aanbeveling die gedaan werd was dat training voor aspirant-zendingen nodig is om goed voorbereid uitgezonden te worden. Daarnaast werd ook aanbevolen om eerst korte zendingsreizen te maken zodat men een beeld krijgt van het zendingswerk. Bij een andere workshop werd aangegeven dat de visie over zending weer terug gebracht moest worden bij de lokale Vergaderingen. De gedachte hierachter is dat zending vaak wel wordt ondersteund door bijvoorbeeld financiën, maar niet actief. Juist om jonge mensen te bemoedigen om een actieve bijdrage te leveren aan zending. Daarnaast ook om Gods wil te ervaren of Hij een bepaalde zendingsopdracht heeft. Hierbij kwam ook aan bod om mensen aan te moedigen om deel te nemen aan korte zendingsreizen en om een netwerk op te richten waar informatie gegeven kan worden over die korte zendingsreizen, zendingservaringen gedeeld kunnen worden en overige zendingsinformatie gegeven kan worden.

4.6 Conclusie van dit hoofdstuk

In dit hoofdstuk zijn de resultaten beschreven van het praktijkonderzoek van de afgenomen enquête en het bijwonen van de retraite in Frankrijk. In paragraaf 4.1 is de onderzoeksmethode en de gebruikte onderzoeksstrategie beschreven. Het is een kwalitatief onderzoek waarbij 36 zendelingen de enquête hebben beantwoord. De belangrijkste vraag was in hoeverre zendelingen voldoende voorbereid waren voor hun zendingsopdracht. Daarbij is tevens gevraagd of zij problemen hebben ondervonden bij het begin van het zendingswerk en welke adviezen zij hebben voor toekomstige zendingswerkers. In het Franse plaatsje Chamaloc is in 2013 een internationale retraite georganiseerd voor zendingswerkers. Het thema was 'Verrijking door middel van teamwerk'. Vanuit de retraite zijn een vijftal broeders bezig geweest om na te denken over de vraag hoe zendelingen begeleidt en bemoedigd kunnen worden. Zij hebben een document opgesteld waarbij zendelingen op de Missionary for Missionary lijst (MfM lijst) een bijdrage kunnen leveren in het organiseren van de driejaarlijkse retraite voor zendelingen die in verband staan met het netwerk van de Vergadering, het ontwikkelen van een website met informatie, internetkoppelingen en aanbevolen literatuur omtrent zendingsonderwerpen, en het bemoedigen en helpen door middel van veldbezoeken in het zendingsland. Hierbij is ook specifiek aangegeven dat er hulp en begeleiding gegeven kan worden bij aspirant-zendelingen. De resultaten van dit hoofdstuk worden geanalyseerd in hoofdstuk 5.

Hoofdstuk 5. Analyse

Dit hoofdstuk geeft een analyse waarbij een vergelijking gemaakt wordt tussen de literatuurstudie en de Bijbelse verantwoording in respectievelijk hoofdstuk 2 en 3 met de resultaten in de praktijk van hoofdstuk 4. Allereerst zal aan korte analyse gegeven worden omtrent de Vergadering van Gelovigen waar voornamelijk wordt stilgestaan bij het verschil tussen een beweging en een gemeente. Vervolgens wordt in paragraaf 5.2 een beschrijving gegeven van de respondenten vanuit het praktijkonderzoek. Paragraaf 5.3 beschrijft de missionaire vorming door onderwijs en training. Hier wordt het belang van een gedegen missionaire voorbereiding uitgebreid weergegeven. Er is een verschil in roeping die zendingen ervaren en het moment dat zij daadwerkelijk worden uitgezonden. Wat die roeping inhoudt wordt in paragraaf 5.4 beschreven. Paragraaf 5.5 beschrijft de verschillen tussen verwachtingen en de zendingspraktijk en aanpassingsproblemen. Hier wordt duidelijk dat het omgaan met cultuurverschillen als het moeilijkste wordt ervaren. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een conclusie van het hoofdstuk.

5.1 De Vergadering van Gelovigen

De Vergadering wilde vanaf het bestaan géén gemeente zijn, maar een beweging. Vanaf een zeer vroeg begin van het Christelijke geloof waren gelovigen zich bewust omtrent zaken waarin zij zich onderscheiden van anderen (Bosch 2012:51). Het doel moet niet zijn om een onderscheiden groep te zijn, maar meer om dicht bij God te leven en steeds meer op Hem te gaan lijken. Vrijwel iedere nieuwe Christelijke beweging leidt echter tot een gemeente waar procedures, culturen en regels komen. Loisy gaf dat als volgt aan: Jezus voorspelde het koninkrijk maar het was de gemeente die kwam (in Bosch 2012:51). Het is een verschuiving van een Christelijke beweging naar een institutie. Hier zijn grote verschillen in. De een is conservatief, de ander progressief. De een in meer of mindere mate passief. De andere juist actief. De een kijkt maar naar de geschiedenis, terwijl de andere juist meer kijkt naar de toekomst. De een is meer

afwachtend, terwijl de andere juist meer risico's wil nemen. De een bewaakt de grenzen, terwijl de andere grenzen wil oversteken. Een voorbeeld in de Bijbel is het verschil tussen de Christelijke gemeenschap in Jeruzalem met de gemeenschap in Antiochië rond de jaren veertig NC. Volgens Lucas (Hn 15) en Paulus (Gl 2) leidde dit tot spanningen. De gemeente in Jeruzalem wilden een doctrine en institutie maken van de beweging in Antiochi (Bosch 2012:51). Er kwamen twee soorten typen in gemeenteontwikkeling: 1. de gevestigde bisschoppen, oudsten en diakenen en 2. de apostelen, profeten en evangelisten. Het eerste type wilde juist een institutie oprichten terwijl het tweede type een dynamische beweging wilde blijven. Het is daarom een sociologische wet dat een beweging of desintegreert of juist een instituut wordt (Bosch 2012:53). Iedere religieuze groep die begon als een beweging is uiteindelijk een instituut geworden. De oude gedachte dat de Vergadering niet als gemeente getypeerd moet worden is door de geschiedenis eigenlijk al achterhaald. Het blijkt onmogelijk te zijn om beide te hebben: een puur en exclusieve religieuze beweging en tegelijkertijd iets wat eeuwen kan blijven in een dynamische sfeer. Waar het om gaat is niet of een beweging een instituut wordt, maar meer of de grondbeginselen aanwezig blijven. Of ook wel of de basis van de beweging, het vuur voor Christus, verloren gaat.

Een vaak gehoorde stelling is dat de Vergadering teveel naar binnen gericht is en te weinig naar buiten. Binnen de Vergadering worden gelovigen nog steeds goed opgeleid in het Bijbels onderwijs (zie tabel 15). Echter een enkeling gaf wel aan dat dit vroeger beter was dan nu. Opvallend was dat 70% van de ondervraagden vond dat zendingen binnen de Vergadering niet goed voorbereid werd op het zendingswerk. Het onderwijzen in Bijbels onderwijs en het voorbereiden op zendingswerk zijn twee verschillende zaken. Beiden zijn nodig om het werk goed aan te kunnen. Echter blijkt het dat binnen de Vergaderingen weinig tot geen voorbereiding voor aspirant-zendingen wordt gegeven. Er is wel sprake van (financiële) ondersteuning en stimulering.

Het is belangrijk dat Vergaderingen weer missionaire Vergaderingen worden. Hierbij staat de roeping om zich radicaal toe te wenden naar de wereld centraal. Vanuit de enquête is aangegeven dat de Vergadering wel zending (financieel) ondersteund, maar niet door middel van daden. In totaal hebben 24 respondenten (67%) aangegeven

dat in het algemeen de zending bij de Vergadering van Gelovigen wel actief wordt gestimuleerd en ondersteund. Echter een missionaire Vergadering ondersteund en stimuleert niet alleen, maar is ook actief ermee bezig. Een missionaire Vergadering is juist bezig om de boodschap van de redding in Christus zowel in woord als in daad te verkondigen. Hierbij is het belangrijk om een visie te hebben omtrent zending. Juist zo'n visie dient gedragen te worden door de lokale Vergaderingen. In bijlage 1 staat een identiteitsdocument die de identiteit van de Vergaderingen kenmerken of behoren te kenmerken (zie ook paragraaf 2.1.2). Het zevende punt is hierbij van belang. Hier staat dat iedere gemeente verantwoordelijk is om te midden van de wereld de werkelijkheid van het Evangelie en de regering van Jezus Christus uit te stralen. Dit komt ook overeen met de zendingopdracht die beschreven is in paragraaf 3.2. Maak alle volken tot Mijn discipelen. Het zendingsbevel bevat de opdracht om in alle groepen van de volken mensen te onderwijzen over de redding in Christus. Zolang er nog mensen zijn die zonder het evangelie zitten en waar nog geen Christelijke gemeenten zijn, is het nodig dat zendelingen uitgezonden worden. Het is dan wel belangrijk dat gemeenten een Missionaire visie hieromtrent hebben.

5.2 Zendelingen in het praktijkonderzoek

In totaal hebben 36 zendelingen meegedaan aan de enquête (zie paragraaf 4.3). Het responsepercentage is 53%. De Universiteit Gent (z.j.) geeft aan dat in de jaren 60 de respons op een vragenlijst per post gemiddeld 60% was. Tegenwoordig is dat percentage gezakt tot 21%. Zij geven verder aan dat de response per e-mail rond de 10% ligt. Cox (2011) geeft aan dat bij enquêtes waarbij naar verbetermogelijkheden gezocht wordt géén minimum aantal respondenten is. Hierbij geldt dan het principe van hoe meer respondenten, hoe beter het beeld. Een responspercentage van 53% kan daarom gezien worden als een hoge response. Tabel 5 geeft de leeftijd van de zendelingen die de enquête hebben ingevuld weer. De meeste zendelingen zitten in de leeftijdscategorie tussen de 50 en 60 jaar (33,3%). Opvallend is dat meer dan driekwart (77,8%) in de leeftijdscategorie van 40 jaar of ouder zit en meer dan de helft 50 jaar of ouder is (55,5%). Een percentage van 72,3 heeft langer dan 10 jaar zendingservaring.

Zelfs 41,7% heeft langer dan 20 jaar zendingservaring. Voor het geven van good practices en adviezen aan aspirant-zendelingen is het prettig dat ervaren zendelingen hebben gereageerd. Zij hebben door de jaren heen het een en ander meegemaakt en kunnen met die levenswijsheid tot voorbeeld zijn voor anderen. Qua opleiding zijn de meeste zendelingen hoog opgeleid. Tabel 7 geeft aan dat 66,7% het hoger onderwijs heeft afgerond. Een vierde deel heeft een universitaire studie afgerond. Steffen & Douglas (2008:113) geven aan dat in het algemeen veel zendelingen een opleiding aan het hoger onderwijs hebben afgerond. Dit is bij dit praktijkonderzoek dus ook het geval. Alhoewel een hoge opleiding niet vereist is voor de zending (God roept een ieder die Hem wil dienen), kan dat wel een positieve bijdrage leveren aan het zendingswerk. In het hoger onderwijs leert men op een wetenschappelijke wijze naar problemen te kijken. Hierdoor worden er oplossingsmodellen gebruikt die een probleem systematisch benaderen. Echter een hoge opleiding geeft geen garantie voor een succesvol zendingswerk. Hierbij is vooral goede afstemming met de Opdrachtgever van belang. Zolang je dichtbij Hem blijft en luistert naar Zijn stem, zal zendingswerk succesvol zijn. De man – vrouw ratio is erg mooi verdeeld, deze is namelijk 50% - 50%. Door deze goede verdeling hoeft er geen rekening gehouden te worden met het gendervraagstuk.

De bediening van de zendelingen zijn erg divers (zie tabel 11). In totaal zijn 26 zendelingen betrokken bij het ondersteunen van de lokale gemeente, waaronder ook het stichten van nieuwe gemeenten valt. Bij het doen van sociaal werk (het werk welke sociale verandering bevordert en of het welzijn van mensen tracht te verhogen) zijn 20 zendelingen betrokken. Bij evangelisatie zijn dat 18 mensen. Andere bedieningen die onder andere genoemd waren zijn meewerken aan onderwijsverbetering, doen van interkerkelijk kinderwerk, bieden van hulpverlening, doen aan ontwikkelingswerk, meewerken aan het Bijbelvertaalwerk en helpen met het gevangeniswerk.

5.3 Missionaire vorming door onderwijs en training

Het Christelijk onderwijs dient te gaan conform Mt 28:19-20: dat mensen zich gaan onderwerpen aan de wil van de God zoals geopenbaard in de bediening en het onderwijs van Christus. Hierbij gaat het vooral om die persoonlijke relatie met Hem.

Veel zendelingen gaven aan dat juist die relatie op de eerste plaats moet staan. Uiteraard duurt die vorming het hele leven lang. Alle respondenten gaven ook aan dat het onderwijs en het leren het hele leven lang duurt (tabel 15). Dit geeft in ieder geval aan dat de ondervraagde zendelingen ervaren dat zij nog lerende zijn, ondanks dat verschillende mensen meer dan vijftien jaar in het zendingswerk actief zijn. Deze houding is volgens Steffen & Douglas (2008:111) ook noodzakelijk als zending. Zending vindt ook de basis in de Bijbel (paragraaf 3.1). De missionaire gedachte is zowel in het OT als in het NT aanwezig. In het OT is de zendingsopdracht te lezen in Gn 12:1-3. De roeping van Abraham is wellicht het meest missionaire gedeelte van het OT.

In totaal hebben 61% van de respondenten een missionaire training of cursus gevolgd (zie tabel 8). Dit percentage valt erg mee. Bij de workshop bij de zendelingenretraite was dit percentage 25% (zie paragraaf 4.5). Van de 36 mensen van de enquête hebben 22 personen zich door middel van trainingen voorbereid op de zendingsopdracht. Van de 22 personen zit de helft in de leeftijdsgroep 50-70 jaar. Dit is opvallend aangezien tientallen jaren geleden het, binnen Vergaderingen, geen gewoonte was om een training te volgen. De zendelingen die geen training hebben gevolgd gaven velen dit ook als reden aan. Dit was het geval bij zowel de enquête als de zendelingenretraite. Men moet juist geleid worden door de Heilige Geest. Een tekst die hierbij gebruikt wordt is dat de Heilige Geest ons zelf zal onderwijzen. Echter de definitie van trainen door Van Rheenen (1996:164) laat een andere kant zien: 'Training is het uitrusten van Gods mensen voor het werk in Zijn dienst, zodat het lichaam van Christus kan worden opgebouwd'. Training bouwt juist de persoon op om het werk van de Heer op een adequate manier te kunnen doen. Wel is het zo dat het toerusten een proces van geestelijke groei is. Zodat christenen meer gaan lijken op wie Christus is. Zorg dragen dat er een mate van geestelijke volwassenheid is. Zodat zij geen jonge kinderen meer zijn, heen en weer geslingerd door de golven en meegesleurd door iedere wind van leer (Ef 4:14). De vorming van aspirant-zendelingen door middel van trainingen staat niet los van het werk van de Geest. Die Christelijke trainingen worden door de kracht en het werk van de Heilige Geest gegeven. Dus het Christelijk onderwijs, het Geestelijk onderwijs, staat niet los van het werk en de kracht van de Heilige Geest.

In Dn 1 staat de geschiedenis beschreven over de profeet Daniel. Hij werd getraind voordat Daniel in het hof van de koning aangesteld werd. Er was een vorm van selectie, onderwijs en fysieke kwalificaties. Deze voorbereiding en training duurde in totaal drie jaar (Dn 1:5). De selectie-eisen stelden als voorwaarde dat het jongemannen moesten zijn uit het koninklijk geslacht en uit de edelen, zonder enig gebrek, knap van uiterlijk, bedreven in alle wijsheid, ervaren in de wetenschap en helder van verstand (Dn 1:4). De opleidingseisen waren dat ze onderwezen zouden worden in de geschriften en de taal van de Chaldeeën. De fysieke eisen waren dat de koning een dagelijkse hoeveelheid van zijn gerechten en wijn vaststelde (Dn 1:5). Exegetisch gezien zijn de hiervoor genoemde teksten een voorbeeld van een getuigenis van de profeet Daniel. Daniel en de jongemannen werden niet voorbereid op een missionaire opdracht of een evangelisatiecampagne bij de Chaldeeën. Wel kunnen de teksten dienen als een bemoediging voor zendelingen die in contact komen met een andere cultuur en taal. In de originele culturele context van Dn 1 leerden de jongemannen (en Daniel) de cultuur, gebruiken, literatuur en taal van de Chaldeeën om een heidense koning te gaan dienen. De eisen van de koning kunnen teruggebracht worden tot drie hoofdonderwerpen die ook voor de training van toekomstige zendelingen van belang zijn: selectie of het werk geschikt is, ontvangen van praktische en Geestelijk onderwijs en kijken naar de fysieke geschiktheid van het werk. Steffen en Douglas (2008:104) geven aan dat de teksten uit Daniel ook gaan over het belang van onderwijs aan toekomstige zendelingen. Het helpt voor alle partijen om realistische verwachtingen te krijgen. Tevens wordt er gekeken of het principe van de juiste persoon op de juiste plek geldt. Een bekend Bijbels voorbeeld van een zending die uitvoerig voorbereid en onderwezen is, is Timotheüs. Paulus heeft hem een lange tijd bemoedigd om het zendingswerk aan te kunnen en om dichtbij de Heer Jezus en Zijn leer te blijven. Timotheüs is uitvoerig voorbereid en onderwezen door Paulus. Ook tijdens het zendingswerk geeft Paulus aanwijzingen en instructies hoe Timotheüs om kan gaan met zijn bediening. Belangrijk is om te zien dat Timotheüs voor zijn zendingstaak voorbereid is, maar ook tijdens het zendingswerk door Paulus begeleid werd. De begeleiding van zendelingen houdt niet op als zij worden uitgezonden.

Jongeneel (1991:172) geeft aan dat de voorbereiding van een zendeling veel breder dient te zijn dan vaak algemeen beseft wordt. Ook voor aspirant-zendingen die hoog opgeleid zijn is het noodzakelijk om een gedegen missionaire training te volgen. Steffen & Douglas (2008:103) geven aan dat wanneer iemand over de grenzen van hun eigen land uitgezonden wordt, zij ook in het land van bestemming opgeleid dienen te worden. Vanuit de vele reacties van de respondenten bleek dat dit niet het geval was bij hen. Er kwamen juist veel antwoorden dat zij veelal zaken alleen moesten uitzoeken toen zij arriveerden op het zendingsveld (zie paragraaf 4.4.3). Ook bleken veel mensen in het zendingsland juist een passieve en afwachtende houding te hebben. Wellicht heeft dit ook te maken met de manier waarom mensen in het zendingsland kijken naar zendingen. Mensen kunnen zendingen als superieur ervaren. Redenen kunnen zijn omdat zij zendingen zien als gezonden door God, rijker in financiën dan zij vaak zijn (vooral in ontwikkelingslanden) en het hebben van een hogere opleiding. Juist het trainen in het zendingsland waarbij onderwerpen als de aanwezige missionaire spiritualiteit, visies, verwachtingspatronen en werkwijzen worden behandeld blijkt noodzakelijk (Jongeneel 1991:172). In het zendingsveld is het juist belangrijk om lokale begeleiders te krijgen die helpen om de verschillende culturele aspecten en gebruiken te begrijpen. De realiteit is echter dat 70% van de zendingen aangeeft dat in het zendingsland vaak geen begeleiding wordt gegeven omtrent verwachtingen en werkwijzen van het werk (tabel 15). Van de zendingen uit het praktijkonderzoek hebben 10 van de 22 zendingen aangegeven getraind te zijn in het hebben van visie en werkwijze van het zendingswerk. Toch hebben 33 van de 36 zendingen geadviseerd dat toekomstige zendingen wel getraind worden in het hebben van visie en een werkwijze over het zendingswerk (tabel 13) en heeft 56% aangegeven dat zendingen vaak zonder een duidelijke visie naar het zendingsland gaan (tabel 15). In de enquête was een soortgelijke vraag waar mensen ja of nee op konden antwoorden. De vraag was of ze voor ze uitgezonden werden duidelijke doelstellingen en visie hadden omtrent het zendingswerk en of zij uitgewerkte plannen hadden over de inhoud voor vertrek. Totaal hadden 29 respondenten (van de 36) aangegeven dat wel duidelijke doelstellingen en visie hadden over het toekomstige zendingswerk. Echter maar 17 hadden ook daadwerkelijke uitgewerkte plannen over de inhoud. Toch kan

gezegd worden dat een zeer hoog percentage (81%) duidelijke doelstellingen en visie over het werk hebben. Dit wordt als zeer noodzakelijk gezien.

De 36 zendelingen vanuit het praktijkonderzoek adviseerden het meest om getraind te worden in onderwerpen als hoe om te gaan met andere culturen (34), het leren van een andere taal (33), het hebben van visie en verwachtingen van zendingswerk (33) en de persoonlijke houding om het werk van God te doen (33). Zie tabel 13 voor een volledig overzicht. Toch werd het leren van kennis en vaardigheden over het zendingswerk en verwachtingen over het zendingswerk ook respectievelijk 25 en 27 keer genoemd. Onderwerpen die zelf toegevoegd konden worden en welke meerdere keren genoemd waren zijn: omgaan met teleurstellingen, problemen en crisissen (4), werken in een team met andere zendingswerkers (3), hoe Geestelijk fit en in balans te blijven (3) en huwelijk, gezin en kinderen (3). Andere onderwerpen die onder andere genoemd zijn, waren hoe om te gaan met eenzaamheid op het zendingsveld, verlof en het opnieuw terugkeren (re-entry).

Er dient onderscheid gemaakt te worden tussen een algemeen voorbereidende zendingstraining en een specifieke zendingstraining (Van Rheenen 1996:50). De algemene training is om zendelingen in algemene zin voor te bereiden op het zendingswerk door het bestuderen en verkennen van zendingswerk. Hierbij kan gedacht worden in Bijbels onderwijs over zending, omgaan met situaties in een andere cultuur, onderzoeken van mogelijke bedieningen en omgaan met gezondheid, gezin en voeding in het zendingsland. De specifieke training richt zich meer op de specifieke situatie in het zendingsland. Hierbij kan gedacht worden aan taalstudies, gerichte cultuurtraining over het zendingsland en mogelijke situaties die meegemaakt en ervaren kunnen worden. Gezien het belang van crossculturele training komt dit onderwerp in beide trainingen voor. Deze trainingen zullen helpen om een goede houding aan te nemen in het zendingsland. Dat beginnende zendelingen in meer of mindere mate een cultuurschok ervaren werd ook duidelijk uit de reacties van de zendelingen. Van Rheenen (1996:49) praat zelfs over een trauma. Dit trauma kenmerkt zich in een identiteitscrisis en een stukje onzekerheid. Deze worsteling is normaal en vrijwel iedereen die een andere cultuur ervaart heeft hier last van. Van de 36 zendelingen hebben 34 geadviseerd om getraind te worden in hoe om te gaan met andere culturen

(tabel 13). Dit onderwerp wordt het meest geadviseerd. Daaruit wordt dit onderwerp door de zendelingen als zeer belangrijk ervaren.

Toekomstige zendelingen ervaren vaak de noodzaak om snel te beginnen met hun zendingstaak (Van Rheenen 1996:51). Regelmatig gebeurt het dat zij de voorbereiding door middel van trainingen willen overslaan om op die manier antwoord te geven op het dringende karakter om snel te beginnen. De essentie wordt vaak ook gedeeltelijk begrepen. In het praktijkonderzoek wordt duidelijk dat een gedegen voorbereiding op het zendingswerk als essentieel wordt ervaren (zie tabel 15). Diverse zendelingen gaven aan dat zij ook veel gelezen hebben over verschillende onderwerpen. Lezen over zendingsonderwerpen kan een positieve bijdrage hebben voor de praktijk, echter het kan niet in de plaats komen van een praktische training.

5.4 Roeping en uitzending van zendelingen

Er is een verschil tussen de roeping die zendelingen ervaren en het moment dat zij daadwerkelijk uitgezonden worden. Het gemiddelde tussen de roeping en de uitzending van de respondenten is 7,5 jaar (tabel 9). Een roeping kan gezien worden als een religieuze ervaring waarbij God iemand roept en aandringt op gehoorzaamheid (Theologie, Onderwijs en Multimedia z.j.:1). Deze roeping wordt ervaren als een gegrepen zijn door God. De Bijbel spreekt ook over een roeping in bijvoorbeeld Ef 4:1 (NBV); *'Ik, die gevangenzit omwille van de Heer, vraag u dan ook dringend de weg te gaan die past bij de roeping die u hebt ontvangen'*. Roeping gebeurt niet zomaar, alsof God, of iemand anders, gewoon even meedeelt wat de roeping is. Roeping gebeurt steeds via een appèl, via bemiddeling door andere mensen, via een voorbeeld dat aanspreekt, via een specifieke situatie, via een boek of via een Bijbeltekst die aanspreekt. Een roeping betekent het zeggen tegen God: hier ben ik, ik luister. In volledige overgave en niet wetende wat er allemaal gaat gebeuren. Maar juist het vertrouwen hebben in God, dat Hij dat wel weet en dat Hij het beste met je voor heeft. Opvallend bij het verschil in jaren tussen roeping en uitzending van de geënquêteerden is dat het gemiddelde bij de leeftijdsgroep 40-70 het 8,6 jaar is. Bij de leeftijdscategorie 20-40 is dit 2,5 jaar. Bij de zendelingen in het praktijkonderzoek blijkt dat jongere

zendelingen eerder uitgezonden zijn na hun roeping dan de ouderen. Van Rheenen (1996:164) geeft wel aan dat zendelingen eerst een mate van geestelijke volwassenheid dienen te hebben alvorens zij in de bediening komen te staan.

5.5 Verschillen tussen verwachtingen en de praktijk

Meer dan de helft (61%) van de respondenten gaf aan dat de verwachtingen omtrent het zendingswerk niet overeen kwam met de praktijk (zie tabel 14). Daarbij gaf de helft aan dat zij in het begin aanpassingsproblemen hadden. Vanuit paragraaf 2.8 wordt duidelijk dat dit heel normaal is onder zendelingen. De satan probeert ook het werk op allerlei manieren tegen te werken. Opvallend was dat meerdere zendelingen aangaven dat het contact met andere aanwezige zendelingen en of zendingsorganisaties/teams niet altijd makkelijk verloopt (of zoals iemand het verwoorde: het was lastig). Iemand verwoorde dit als volgt: 'Er is veel geduld en gebed nodig bij het doen van zendingswerk'. Dit komt onder andere door aanwezige cultuurverschillen onder de verschillende zendingswerkers. Iemand die in Nederland geboren en opgegroeid is zal andere normen en waarden hebben dan iemand die in Frankrijk, Amerika of Zuid Afrika is opgegroeid. Toch kan het zijn dat mensen uit deze landen geroepen zijn om in hetzelfde zendingsland te werken waar God de betreffende aspirant zending heeft geroepen. Er moet dan niet alleen afgestemd en gewend worden aan de oorspronkelijke bewoners in het zendingsland, maar ook aan de andere zendingswerkers. Dit zorgt ervoor dat cultuurverschillen nog groter kunnen zijn dan gedacht. Ook het hebben van een zelfde visie kan verschillende manieren van uitwerking hebben. Al die cultuurverschillen kosten veel tijd en energie. Ook dient men veel adviezen te krijgen van ervaren mensen om hiermee om te gaan. Het is een vallen en opstaan, zoals iemand het leerproces van het omgaan met cultuurverschillen noemde. Het omgaan met cultuurverschillen betekent ook dat de eigen geleerde / gewende (culturele) gewoontes en gebruiken aangepast en of herzien dienen te worden. Cultuurverschillen zoals het leren van lokale gebruiken, gewoonten, sociale omgang, gebruik van tijd, ja zeggen en nee bedoelen, het niet op een directe wijze mogen reageren, manier van spreken van de mensen en manier van anderen

benaderen waren de meest genoemde aanpassingsproblemen (paragraaf 4.4.3 en 4.4.4).

Sommige mensen gaven aan dat de Heer hen in het zendingsland op andere manieren geleidt heeft dan verwacht. Zij kregen ander of meer werk te doen. Meerdere mensen gaven aan dat het zendingswerk best eenzaam kan zijn. Vaak hebben mensen in Nederland een heel romantisch idee bij het doen van zendingswerk. Men denkt dan dat zendelingen de hele dag bezig zijn met het doen van goed werk, dichtbij en samen met God en met mensen om zich heen die heel dankbaar zijn voor het werk wat zij doen. Dit is geen realistisch beeld. Het is juist zo dat zendelingen aangeven dat het veel zwaarder is dan verwacht en dat zij ook mensen zijn met fouten en gebreken (paragraaf 4.4.3).

5.6 Conclusie van dit hoofdstuk

Dit hoofdstuk heeft een analyse gegeven van het praktijkonderzoek in vergelijking met de literatuurstudie en Bijbelse verantwoording. Omtrent de Vergadering kan gezegd worden dat het belangrijk is dat zij weer een Missionaire Vergadering worden. Dit is niet een stukje van een paar mensen of een werkgroep. Centraal dient te staan dat de gemeente de boodschap van Christus buiten de gemeente wil uitdragen. Daarnaast is het van belang om een gemeente te zijn waarbij het vuur van Christus niet verloren gaat, maar juist anderen inspireert om meer voor Hem te willen gaan doen. Voorbereiding op het zendingswerk dient niet alleen gedaan te worden via Bijbels onderwijs. Juist de combinatie is erg belangrijk om ook praktische training omtrent zendingswerk te krijgen. De meeste zendelingen gaven aan dat het aanpassen aan cultuurverschillen als het moeilijkst wordt ervaren. Hier valt ook het ervaren van cultuurverschillen met andere zendingswerkers in het betreffende zendingsland onder. Deze verschillen zorgen voor spanningen en vragen om veel geduld en gebed. Diverse zendelingen hebben aangegeven dat zij wel eens eenzaam zijn. Zorg voor zendelingen door middel van coaching en begeleiding tijdens het zendingswerk is geen overbodige luxe. Zowel voorbereidende trainingen als begeleiding op het veld kunnen aspirant-zendelingen helpen om sneller om te kunnen gaan met alle ervaren verschillen.

Hoofdstuk 6. Conclusies, discussie, aanbevelingen en good practices

Dit hoofdstuk begint met het trekken van conclusies omtrent de eventuele noodzaak van missionair onderwijs en training voor aspirant-zendingen. Vervolgens worden in paragraaf 6.2 punten ter discussie beschreven. De getrokken conclusies resulteren in het geven van aanbevelingen. In de laatste paragraaf worden good practices en adviezen gegeven van zendingen.

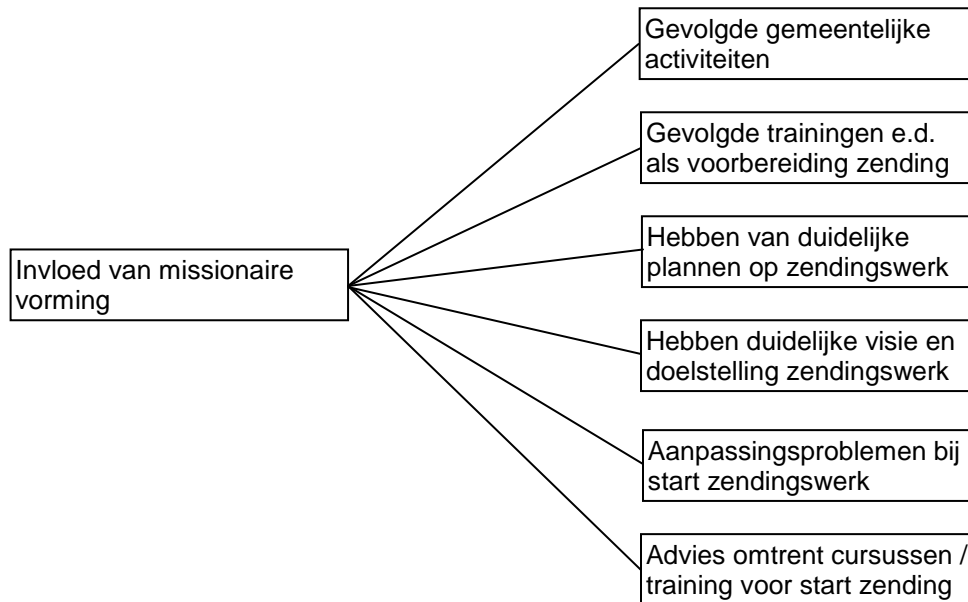
6.1 Conclusies

Het doel van het onderzoek was om duidelijkheid te krijgen omtrent de wijze waarop zendingen (qua onderwijs en training) voorbereid zijn op het zendingswerk. Hierbij is de achterliggende gedachte in hoeverre zendingen voldoende opgeleid zijn om het zendingswerk adequaat te kunnen uitvoeren. Een goede deskundigheid van zendingen is belangrijk om een bijdrage te kunnen leveren in de groei van de wereldwijde Christelijke groep van mensen. Over hoe de voorbereiding van zendingen binnen de Vergadering geregeld is, is nog niet veel geschreven. Het onderzoek hoopt een positieve bijdrage te leveren aan de voorbereiding van toekomstige zendingen in het algemeen, en voor zendingen van de Vergadering van Gelovigen in het bijzonder. De onderzoeksvraag was:

In hoeverre heeft missionaire vorming door onderwijs en of training van Nederlandse zendingen van de Vergadering van Gelovigen, uitgezonden buiten Nederland en die via de stichting Nehemia (financieel) ondersteund worden, invloed op de zendingsopdracht in het zendingsland?

Om deze vraag te beantwoorden zijn de volgende indicatoren vastgesteld die naar aanleiding van het literatuuronderzoek naar voren kwamen (zie figuur 4).

Figuur 4 Indicatoren van het begrip de invloed van missionair onderwijs en training

Deze indicatoren laten zien dat er verschillende factoren meespelen op hoe de invloed van missionaire vorming door middel van onderwijs en training gemeten kan worden. Hierbij wordt gekeken naar gevolgde gemeentelijke activiteiten en missionaire trainingen, het hebben van plannen, doelstellingen en visie op het zendingswerk, het hebben van aanpassingsproblemen en eventuele adviezen voor aspirant-zendelingen.

De algemene conclusie is dat een gedegen training voor het uitzenden en begeleiding op het werkveld als zeer essentieel wordt ervaren om mogelijke aanpassingsproblemen en andere problemen te verminderen. Training speelt daarbij zeker een grote rol. Wel moet gezegd worden dat niet alles afhangt van missionaire trainingen en onderwijs. Het belangrijkste aspect blijft het contact met de Opdrachtgever om op die manier in gehoorzaamheid een (kleine) bijdrage te mogen leveren aan Zijn zendingswerk. Hieronder worden de diverse conclusies verder beschreven, waarbij ook de deelvragen beantwoord worden.

6.1.1 De Vergadering van Gelovigen

De Vergadering van Gelovigen is in de negentiende eeuw in Engeland ontstaan (zie paragraaf 2.1). Zij typeert zich als een groep gelovigen die samenkomen om de dood

en opstanding van de Heer Jezus Christus te gedenken. In het algemeen wordt zij erkend als een groep mensen met een goede Bijbelkennis en eerbied voor God. Die goede Bijbelkennis is nog steeds wel aanwezig (tabel 15), echter wordt vaak aangegeven dat die Bijbelkennis vroeger beter was. Er is géén dominee of voorganger aangesteld en zaken voor een samenkomst zijn in grote lijnen niet van te voren geregeld. Iedere Vergadering heeft een autonoom karakter waardoor de gemeenten onderling in meer of mindere mate kunnen verschillen. Zo kunnen Vergaderingen wel oudsten hebben benoemd, een lijst maken van sprekers voor de zondagse diensten, zusters liederen of gebeden laten uitspreken en/of vastgestelde liederen (eventueel in combinatie met vrije liederenopgave) hebben. In de laatste honderd jaar zijn er allerlei stilzwijgende regels en tradities ontstaan die de openheid en vrijheid van de bediening van de Geest tegenhouden (Medema 2007:1). Juist die vrijheid van de Geest is belangrijk voor waar de Vergadering voor staat. De Vergadering wilde vanaf het bestaan géén gemeente zijn, maar een beweging. Vrijwel iedere nieuwe Christelijke beweging leidt tot een gemeente waar procedures, culturen en regels komen (zie paragraaf 5.1). Waar het om gaat, is niet of een beweging een gemeente wordt, maar meer of de grondbeginselen aanwezig blijven. Dit is het samenkomen om de dood en opstanding van de Heer Jezus Christus te gedenken onder leiding van en uit gehoorzaamheid aan de Heilige Geest. Daarom kan een Vergadering gewoon als een (plaatselijke) gemeente worden gezien. Anno nu zijn er veel veranderingen gekomen bij diverse Vergaderingen waarbij verschillende Vergaderingen de idealen en praktijken van de beginperiode van de beweging proberen vast te houden. Verder blijkt er ook een toename te zijn van gelovigen die zich aansluiten bij een Vergadering die andere principes en gedachten hebben ten opzichte van het gedachtegoed van de Vergadering vanuit het verleden. In Handelingen 2:42 worden vier hoofdzaken genoemd van het gemeente zijn en die ook vanaf het begin kenmerkend zijn voor Vergaderingen:

1. Het volharden in de leer van de apostelen (het onderwijs);
2. De onderlinge gemeenschap;
3. Het breken van het brood (Avondmaal);
4. De gebeden (bidden tijdens de dienst en houden van bidstonden).

De bovengenoemde gemeenschap wordt niet alleen beleefd en uitgedrukt tijdens de viering van het Avondmaal. Juist voor de onderlinge gemeenschap, zorg en acceptatie voor elkaar dient veel aandacht te zijn. Eerlijkheid, echtheid, onderlinge acceptatie en inlevingsvermogen zijn houdingsaspecten waar meer aan gewerkt dient te worden. Vaak maakt de onderlinge gemeenschap plaats voor uitwisseling van Bijbelkennis wat ongewild een hoge drempel voor velen veroorzaakt. De onderlinge verhouding tussen broeders en zusters is essentieel (Ouweneel 1978:449). Groeien in Bijbelkennis is belangrijk, maar echte onderlinge liefde voor elkaar is nog belangrijker. De christelijke psycholoog De Vries (in Fijnvandraat JP:11) geeft aan dat er ook factoren zoals hoe mensen omgaan met gezag en autoriteit meespelen bij een scheuring. Vooral mensen met veel Bijbelkennis kunnen mogelijk nogal dogmatisch ingesteld zijn. Juist de persoonlijke omgang met God waarin Christus en de genade van God nagevolgd wordt met hart, mond en daad dient weer centraal te staan in deze tijd. Alexander (2002:718) geeft aan dat ondanks dat christenen zijn vergaderd door een zelfde geloof, een zelfde leven, dezelfde trouw, hetzelfde doel, ze niet allemaal gelijk zijn in temperament, persoonlijkheid of gaven. De band moet voortdurend verstrekt worden door een liefhebbende, tolerante houding tegenover elkaar en door de verschillende gaven te gebruiken voor het nut van het algemeen, totdat wij allen komen tot de eenheid van het geloof tot een volwassen man (Ef 4:13).

Vanuit een geschiedenis waar diverse scheuringen hebben plaatsgevonden, werd er gesproken over Vergaderingen die open of gesloten zijn. Deze benaming is niet erg opbouwend en positief en zegt ook niet veel meer over de positie waar een Vergadering op dit moment staat. Dit omdat het steeds moeilijker wordt om het verschil tussen de Vergaderingen te maken. Sommige gesloten Vergaderingen zijn vrijer dan bepaalde open Vergaderingen. Het is beter om te spreken over Vergaderingen die traditioneel, gematigd of meer evangelisch zijn. Qua stromingen zijn deze onder te verdelen in respectievelijk de rechterstroming (traditioneel), middenstroming (gematigden) en een linkerstroming (meer Evangelisch).

De Vergadering is een doorwerking van het piëtisme (Fijnvandraat, Medema en Ouweneel 1991:10). Het piëtisme is een Protestantse beweging uit de 17^e en 18^e eeuw waarbij Christenen zich hebben ingezet om het persoonlijke, kerkelijke en

maatschappelijke leven te vernieuwen en te heiligen (Karels 2004:1). De persoonlijke bekeringservaring, de afwending van het vorige zondige leven en de navolging van Christus met hart, mond en daad staat daarbij centraal. Het is een godvruchtige beweging die de nadruk legt op het persoonlijke leven met de Heer (Fijnvandraat e.a. 1991:10). Het godvruchtig leven kenmerkt zich als uitvloeisel van een geestelijke ommekeer in het streven naar preciesheid in woord en daad en hart en leven. De aanhangers waren ontevreden geworden omtrent de geestelijke situatie binnen de eigen kerken. Er was een kerkelijke structuur opgebouwd met een vaste leer en allerlei gewoonten en gebruiken. Zij misten daarin echter dat de kerkgangers daadwerkelijk hun geloof onderstreepten, een persoonlijk geloof met een levend getuigend karakter. Er is echter ook kritiek op het piëtisme. Ouweneel (1980:25) omschrijft de piëtisten als mensen die zich onthielden van wereldse dingen en werden gekenmerkt door eenvoud en door een veel sterkere nadruk op ervaringen en vroomheid dan op de zuiverheid van de leer. Aanhangers van het piëtisme zouden zich te zeer terugtrekken in zichzelf om zich op hun persoonlijk geestelijk leven en heil te concentreren. Daardoor is men te weinig bezig naar buiten en is er vrijwel geen maatschappelijke verantwoordelijkheid. Karels (2004:2) geeft aan dat piëtisten de omringende wereld zien als secundair, iets wat voorbijgaat en daarom de wereld begrenst (zie paragraaf 2.3).

De eerste mensen van de Vergadering waren geen strikte piëtisten. Zij legden niet alleen de nadruk op de persoonlijke godsvrucht en bevindingen, maar ook op krachtige handhaving van zuiverheid in de leer (Fijnvandraat e.a. 1991:11). Die zuiverheid in de leer kan als een meer orthodox element gezien worden. Ondanks de verschillen zijn er toch uit de bestudeerde literatuur enkele opvallende overeenkomsten tussen de Vergadering en de piëtisten:

1. Zowel de Vergadering van Gelovigen als de piëtisten wilden een hervorming, een geestelijke opleving, aangezien er een geestelijke armoede en een oppervlakkige geloofspraktijk bestond binnen de eigen gemeenten;
2. Het geloof dient een levend persoonlijk geloof te zijn waarbij het streven is naar preciesheid in woord en daad, hart en leven. Het leven van een gelovige dient een geestelijke ommekeer te zijn met een consequente christelijke levenswandel waarbij zij daadwerkelijk hun geloof onderstrepen en het in de praktijk toepassen;

3. Gelovigen kwamen, onder leiding van de Heilige Geest, bij elkaar in (huis)samenkomsten waar met elkaar uit de Bijbel gelezen werd, christelijke liederen ter lofprijzing gezongen werden en gebeden werd;
4. Ongeacht de denominatie kon iedere gelovige met een godvruchtig leven een inbreng hebben tijdens deze samenkomsten. Broeders en zusters uit verschillende gemeenten kwamen bij elkaar om als gelijkgestemden onderwezen, opgebouwd en vermaand te worden door het Woord van God;
5. Het begin van beide bewegingen kenmerkt zich door het ontmoeten van gelovigen waarbij de lekenbediening centraal staat. Hierbij kan iedere gelovige een ambt, een taak of een gave inzetten in de gemeente. Deze van de Heer ontvangen gaven dienen gebruikt te worden tot opbouw en welzijn van de gelovigen;
6. Hoewel in het begin de samenkomsten naast de eigen reguliere gemeentendiensten werden gehouden, leidden die samenkomsten zowel bij de Vergadering van Gelovigen als bij de piëtisten tot nieuwe gemeenten. In deze nieuwe gemeenten ontstonden weer allerlei stilzwijgende regels en tradities en kwamen er mensen bij die in meer of mindere mate een lauwe en of oppervlakkige geloofspraktijk erop nahielden.
7. Zowel een kenmerk van het piëtisme als de Vergadering is dat er het ideaal nagestreefd wordt uitdrukking te geven aan de eenheid van alle gelovigen, maar ook in het afzonderen van gelovigen van de zondige praktijk.

Er zijn geen uitgaven bekend waarbij het theologisch onderwijs van de Vergadering is beschreven. De Vergadering zelf verwijst naar de Bijbel. In het algemeen kunnen zij getypeerd worden als Christocentrisch. Hierbij staat Christus centraal. Er zijn wel enkele theologische onderwerpen die het (onderwijs) kenmerken. Deze zijn de eindtijdverwachting en de typologische uitleg van de Bijbel. Deze zijn beschreven in de paragrafen 2.2.1 en 2.2.2.

Het zou voor Vergaderingen goed zijn om beleid te bepalen naar de toekomst hoe de identiteit en kenmerken van de Vergadering eruit zouden kunnen zien. Belangrijk hierbij is dat er een nieuwe generatie leiders getraind en toegerust wordt voor het werk van de Heer. Uit het praktijkonderzoek blijkt dat 70% van de geënquêteerde zendelingen vindt dat aspirant-zendelingen niet goed voorbereid worden op het

zendingswerk (tabel 15). Wel stimuleert en ondersteunt de Vergadering zending in het algemeen en specifiek zendingswerkers. Zowel het Bijbels onderwijs als voorbereiding op het zendingswerk zijn nodig om het werk aan te kunnen. Daarom is het belangrijk dat Vergaderingen weer missionaire Vergaderingen worden. Dit zijn Vergaderingen waar de roeping dat mensen in de wereld zich bekeren door en in Christus centraal staan. We moeten niet alleen de zending financieel ondersteunen, maar ook een actieve bijdrage hierin leveren. Een missionaire Vergadering is bezig om de boodschap van de redding in Christus zowel in woord als in daad te verkondigen. In het bepalen van het beleid en de identiteit is het goed om daarbij ook een visie te ontwikkelen op het gebied van zending. Zending en evangelisatie dienen een prioriteit te blijven van iedere plaatselijke Vergadering.

Vanuit de Missionaries for Missionaries (MfM) retraite (zie paragraaf 4.5 en bijlage 5) is een initiatief opgezet om aspirant- en bestaande zendelingen te begeleiden en te coachen. Deze retraite is speciaal bedoeld voor zendelingen die op een bepaalde manier aangesloten zijn bij het (internationale) netwerk van de Vergadering. Tijdens de retraite is nagedacht over een terugkerende vraag van zendelingen hoe elkaars gedeelde en toch verschillende missionaire ervaring een ander kan helpen en bemoedigen. Er is een commissie vastgesteld die een voorstel heeft verspreid dat in harmonie en tevredenheid van alle betrokkenen is geaccepteerd (Walraven e.a. 2014:2). Dit vergte veel geduld en gebed aangezien het niet makkelijk is om een voorstel naar ieders volledige tevredenheid te maken. Vergaderingen zijn het in het algemeen ook niet gewend om te werken met vaste structuren en/of organisatie. Zij hechten veel waarde aan hun autonomie. De essentie van het voorstel is dat er een lijst komt van broeders en zusters met zendingservaring en of expertise, die bereid zijn om samen te werken met zendelingen, lokale Vergaderingen of zendingsorganisaties. Hierbij is ook specifiek aangegeven dat er hulp en begeleiding gegeven kan worden bij aspirant-zendelingen. De mensen op de Missionary for Missionary lijst (MfM-lijst) kunnen een bijdrage leveren in het organiseren van de driejaarlijkse retraite, het ontwikkelen van een website met informatie, internetkoppelingen en aanbevolen literatuur omtrent zendingsonderwerpen, en het bemoedigen en helpen door middel van veldbezoeken in het zendingland. De doelgroep van de website zijn zowel bestaande

zendelingen als aspirant-zendelingen. Alhoewel het moet uitwijzen of het voorstel in de praktijk gaat werken, kan de intentie van het voorstel een goede bijdrage leveren aan de begeleiding en coaching van zendelingen.

6.1.2 Missiologie

Missiologie wordt gebruikt voor de formele wetenschappelijke bestudering van de zending. Bosch (2012:9) geeft aan dat het Christelijke geloof intrinsiek missionair is. Ten minste een halve eeuw wordt geprobeerd om de zending als de kerngedachte van de gemeente terug te brengen en om missiologie en de studie van zending te zien als een respectabele academische discipline (Roxborough 2009:3). Algera (zj:4) geeft aan dat missiologie in vereenvoudigde vorm de studie van de zending is. Hierbij worden de volgende vijf kenmerken van zending gegeven: 1. uitzenden van mensen; 2. overschrijding van geografische, linguïstische en of culturele grenzen; 3. verkondiging van het evangelie van Christus; 4. vorming van gemeenten en 5. overeenkomstig het plan van God. Bij zending is het van belang dat mensen uitgezonden worden met een bepaald doel. Het overschrijden van grenzen kan gezien worden dat de uitgezonden persoon buiten de directe invloedssfeer van de eigen gemeente treedt. Het gaat daarbij om het communiceren met mensen die een andere taal spreken en/of een andere culturele achtergrond hebben en/of verblijf houden in een ander deel van de wereld. De missiologie is de bezinning op de opdracht van God aan alle gemeenten om in afhankelijkheid van de Heilige Geest dienstbaar te zijn om het evangelie van Christus te verkondigen in woord en in daad. Tijdens de Willingen-conferentie (1952) wordt de term 'een getuige' geïntroduceerd om het begrip van zending te verduidelijken (Pachua 1999:6-7). Hiermee wordt met getuige 'martyria' bedoeld. Dit is een krachtig Bijbels kernwoord waarmee aangegeven wordt wat het betekent om een Christen te zijn. Het gaat daarbij om de christelijke wandel die een Christen aan anderen laat zien. Een getuige wordt gekenmerkt door proclamatie, fellowship en dienstbaarheid. De term getuige werd gebruikt als definitie voor wat zending zou moeten zijn. Proclamatie en een getuige zijn, worden nog steeds als belangrijke aspecten gezien in het verspreiden van het evangelie (Pachua 1999:7).

Een definitie van missiologie blijkt uiteindelijk niet goed mogelijk te zijn. Hooguit kunnen er enkele vooronderstellingen gegeven worden. Er is veel geschreven over de betekenis van zending en missiologie. Het gevaar bestaat dat missiologie en zending door elkaar gebruikt worden. Om in ieder geval het verschil tussen missiologie en zending te verduidelijken tracht ik toch een definitie te geven van beiden zoals die in deze thesis gebruikt wordt:

- Zending: *dit is het uitzenden van mensen volgens het plan van God om het evangelie van Christus (dat Jezus Christus stierf ter vergeving van onze zonden waardoor allen die zich bekeren en in Hem gaan geloven gered zijn en daardoor het eeuwige leven ontvangen), direct of indirect, te verkondigen aan een crossculturele gemeenschap waarbij de uitgezondende als een getuige (martyria) buiten de directe invloedssfeer van de eigen gemeente treedt.*
- Missiologie: *missiologie is de theologische discipline welke de studie van de zending, in de breedste zin van het woord, wetenschappelijke kritisch analyseert, verantwoordt, beschrijft en beoordeelt binnen diverse (oude en actuele) contexten in de wereld. Deze contexten kunnen onder andere sociaal, economisch, cultureel, politiek en religieus van aard zijn.*

6.1.3 Missionaire vorming door onderwijs en training

Missionair onderwijs is die vorm van Christelijke educatie die missionair bewust is. Hierbij kan gedacht worden aan het uitrusten van Gods mensen voor het werk in Zijn dienst, zodat het lichaam van Christus kan worden opgebouwd. Dit is de vorming en onderwijzing die buiten de directe verantwoordelijkheid van een plaatselijke gemeente gegeven wordt. Deze onderwijzing roept mensen op om een getuige te zijn tot aan het uiterste van de aarde en om te gaan en overal discipelen te maken (Hn 1:8, Mt 28:19). Het praktijkonderzoek wijst uit dat opleiding en vorming van een missionair kader een vereiste is voor de zending. Toekomstige zendelingen dienen goed voorbereid te worden op hun zendingstaak. Het Bijbels Onderwijs dient te gaan conform Mt 28:19-20: dat mensen zich gaan onderwerpen aan de wil van de God zoals geopenbaard in de bediening en het onderwijs van Christus. Hierbij gaat het vooral om die persoonlijke

relatie met Hem. Veel zendelingen gaven aan dat juist die relatie op de eerste plaats moet staan. In totaal hebben de meeste zendelingen (61%) die mee hebben gedaan aan het praktijkonderzoek wel een missionaire training of cursus gevolgd (tabel 8). De helft daarvan zit in de leeftijdsgroep tussen 50 en 70 jaar. De leeftijd wanneer iemand wel of geen missionaire training dient te volgen is daarbij niet van belang. Training bouwt juist de persoon op om het werk van de Heer op een adequate manier te kunnen doen. Wel is het zo dat het toerusten een proces van geestelijke groei is, zodat christenen meer gaan lijken op wie Christus is. Een bekend Bijbels voorbeeld van een zending die uitvoerig voorbereid en onderwezen is, is Timotheüs. Paulus heeft hem een lange tijd bemoedigd om het zendingswerk aan te kunnen en om dichtbij de Heer Jezus en Zijn leer te blijven. Ook tijdens het zendingswerk geeft Paulus aanwijzingen en instructies hoe Timotheüs om kan gaan met zijn bediening. Belangrijk is om te zien dat Timotheüs voor zijn zendingstaak voorbereid is, maar ook tijdens het zendingswerk door Paulus begeleid wordt. De begeleiding van zendelingen houdt niet op als zij worden uitgezonden. Ook voor aspirant-zendelingen die hoog opgeleid zijn is het noodzakelijk om een gedegen missionaire training te volgen. Steffen & Douglas (2008:103) geven aan dat wanneer mensen over de grenzen van hun eigen land uitgezonden worden, zij ook in het land van bestemming opgeleid dienen te worden. Juist het trainen in het zendingsland waarbij onderwerpen als de aanwezige missionaire spiritualiteit, visies, verwachtingspatronen en werkwijzen worden behandeld, blijkt noodzakelijk (Jongeneel 1991:172). In het zendingsveld is het belangrijk om lokale begeleiders te krijgen die helpen om de verschillende culturele aspecten en gebruiken te begrijpen. De realiteit is echter dat 70% van de zendelingen aangeeft dat in het zendingsland vaak geen begeleiding wordt gegeven omtrent verwachtingen en werkwijzen van het werk (tabel 15). In totaal heeft 92% van de zendelingen geadviseerd dat toekomstige zendelingen getraind dienen te worden in het hebben van visie en een werkwijze over het zendingswerk.

Er dient onderscheid gemaakt te worden tussen een algemeen voorbereidende zendingstraining en een specifieke zendingstraining (Van Rheenen 1996:50). De algemene training is om zendelingen in algemene zin voor te bereiden op het zendingswerk door het bestuderen en verkennen van zendingswerk. Hierbij kan

gedacht worden aan Bijbels onderwijs over zending, omgaan met situaties in een andere cultuur, onderzoeken van mogelijke bedieningen en omgaan met gezondheid, gezin en voeding in het zendingsland. De specifieke training richt zich meer op de specifieke situatie in het zendingsland. Hierbij kan gedacht worden aan taalstudies, gerichte cultuurtraining over het zendingsland en mogelijke situaties die meegemaakt en ervaren kunnen worden. Gezien het belang van crossculturele training komt dit onderwerp in beide trainingen voor. De zendelingen vanuit het praktijkonderzoek adviseerden vrijwel allemaal dat aspirant-zendelingen getraind dienen te worden in hoe om te gaan met andere culturen. Daaruit blijkt dat dit onderwerp door de zendelingen als zeer belangrijk ervaren wordt.

Deze trainingen zullen helpen om een goede houding aan te nemen in het zendingsland. Van Rheenen (1996:59) beschrijft verschillende gebieden omtrent de houding van zendelingen naar andere mensen. Een van de gebieden is om als zending een lerende houding aan te nemen. Juist omdat zendelingen een eigen ontwikkelde cultuur en kennis hebben, is het belangrijk om het zendingsgebied in nederigheid te verkennen. De eigen opleiding en cultuur kan belemmerend werken. Een ander gebied is het perspectief hoe met andere mensen om te gaan. Een gelijkwaardige houding is daarbij van belang. De relatie met de mensen in het zendingsgebied dient een wederzijdse relatie te zijn. Ook de relatie met andere zendingswerkers in het zendingsland kan voor de nodige spanningen opleveren. Enerzijds heeft dit te maken met cultuurverschillen onderling, maar anderzijds heeft dit ook te maken met de houding van zendelingen. Uit het praktijkonderzoek blijkt dat dit veel geduld en gebed kost. In het praktijkonderzoek wordt duidelijk dat een gedegen voorbereiding op het zendingswerk als essentieel wordt ervaren en invloed heeft op het zendingswerk in het algemeen. Toch blijft afstemming op de Opdrachtgever op de eerste plaats staan. Een goede relatie en contact met Hem is de belangrijkste training.

6.1.4 Antwoorden op gestelde hypotheses

In paragraaf 1.3 zijn hypotheses gesteld omtrent het onderwerp van de thesis. Hypothesen zijn veronderstellingen die de onderzoeker had voor aanvang van het

onderzoek. Deze paragraaf geeft antwoorden op de gestelde hypothesen. Hieronder worden eerst de veronderstellingen bij het begin van het onderzoek aangegeven:

- a. Zendingen hebben intensieve vorming in missionair onderwijs nodig om voldoende voorbereid te zijn op het zendingswerk.
- b. De verschillende gemeenten van de Vergadering van Gelovigen trainen gelovigen voldoende op het gebied van Christelijk en Bijbels onderwijs in theorie maar onvoldoende omtrent praktisch zendingswerk.
- c. Er is veelal onvoldoende visie of er zijn geen uitgewerkte plannen aanwezig omtrent het zendingswerk bij de zendingen van de Vergadering van Gelovigen.
- d. De meeste zendingen van de Vergadering van Gelovigen hebben geen training en of onderwijs ontvangen in het zendingsland omtrent aanwezige visies, verwachtingspatronen en werkwijzen van de zendingsopdracht.
- e. Er zijn diverse good practices van missionaire vorming door middel van training en of onderwijs aanwezig bij de zendingen van de Vergadering van Gelovigen.

De eerste hypothese dat zendingen een intensieve vorming in missionair onderwijs nodig hebben blijkt juist te zijn. In de vorige paragraaf werd uitvoerig hierop in gegaan. In het praktijkonderzoek wordt duidelijk dat een gedegen voorbereiding door missionaire training en onderwijs op het zendingswerk als essentieel wordt ervaren. De tweede hypothese blijkt ook juist te zijn. Vanuit het onderzoek blijkt dat 56% van de zendingen die meegedaan hebben aan het onderzoek aangaf dat de mensen binnen de Vergadering goed opgeleid worden in Bijbels onderwijs en 69% van hen gaf aan dat aspirant-zendingen binnen de Vergadering niet goed worden voorbereid op het zendingswerk (tabel 15). Hier ligt nog een uitdaging voor de Vergadering. In paragraaf 6.1.1 wordt uitvoerig hierop ingegaan. Wel is binnen het onderzoek een opmerking gemaakt dat het Bijbels onderwijs vroeger beter was dan nu het geval is. De veronderstelling dat er veelal onvoldoende visie of geen uitgewerkte plannen aanwezig zijn omtrent het zendingswerk bij zendingen van de Vergadering van Gelovigen blijkt onjuist te zijn. Vanuit de zendingen die meegedaan hebben aan het onderzoek blijkt dat 81% wel duidelijke doelstellingen en visie hadden over het toekomstige zendingswerk. Echter 47% blijkt ook daadwerkelijk uitgewerkte plannen over de inhoud

aanwezig te hebben. Er blijkt bij de onderzochte zendelingen dat een groot deel juist wel een visie had over het zendingswerk. Bijna de helft had ook daadwerkelijke plannen beschreven. De hypothese dat de meeste zendelingen van de Vergadering geen training hebben ontvangen in het zendingsland omtrent aanwezige visies, verwachtingspatronen en werkwijzen blijkt juist te zijn. In totaal gaf 69% in het praktijkonderzoek aan dat er geen begeleiding werd gegeven. De laatste hypothese blijkt te kloppen. Veel zendelingen hebben verschillende adviezen en good practices gegeven omtrent het zendingswerk. Deze zijn in bijlage 6 beschreven en in paragraaf 6.4 gerubriceerd en samengevat weergegeven.

6.2 Discussie

In deze paragraaf wordt het onderzoek geëvalueerd. Daarnaast worden er enkele beperkingen gepresenteerd en worden suggesties voor vervolgonderzoek gedaan.

6.2.1 Interpretatie van de resultaten en beperkingen van het onderzoek

Het doel van het onderzoek was het identificeren van remmende en ondersteunende factoren die uitgezonden zendelingen buiten Nederland ervaren tijdens hun zendingsopdracht. De uitkomst zijn aanbevelingen en good practices waardoor aspirant-zendelingen beter voorbereid aan hun zendingsopdracht beginnen. De voorbereiding voor zendelingen kan per persoon erg verschillend zijn. Dit heeft ook te maken met levenservaring, de Geestelijke rijpheid (hoe dicht leeft iemand bij God), de intelligentie en de wijze waarop iemand open staat voor veranderingen. Deze factoren kunnen ook een rol spelen bij de wijze waarop zendelingen nieuwe culturen ervaren. Aangezien dit per persoon verschillend werkt, is het niet altijd makkelijk om generaliseerbare aanbevelingen en conclusies te geven. Toch wordt aangegeven dat missionaire trainingen een positieve bijdrage leveren aan de zendingsopdracht. Dat komt ook doordat ondanks mensen verschillend zijn, een ieder bepaalde zaken over bijvoorbeeld cultuurverschillen kan leren die te gebruiken zijn in de praktijk. Een missionaire training zal daarom niet een nadelige invloed hebben, eerder een positieve.

In totaal hebben 36 zendelingen de enquête ingevuld en zijn er acht mensen betrokken geweest bij de workshop in de retraite. Dit onderzoek kan daarom getypeerd worden als een onderzoek waarbij een klein aantal cases zijn onderzocht. Daarbij is het een kwalitatief onderzoek waarbij geen statistische instrumenten en data zijn gebruikt. Binnen het tijdsbestek van dit onderzoek was een onderzoek op grote schaal niet mogelijk. Er is wel veel informatie gevonden uit internationale literatuur en uiteraard de Bijbel. Daarom zijn de antwoorden in ieder geval een representatie van zendelingen van Vergaderingen die (financieel) ondersteund worden bij Nehemia. Echter verschillende zendelingen zijn, in meer of mindere mate, ook verbonden aan andere zendingsorganisaties. De zendelingen zijn uitgezonden over verschillende landen in de wereld en de achtergronden van hen zijn zeer verschillend. Hierdoor kan gesteld worden dat de resultaten representatief zijn voor toekomstige zendelingen in het algemeen. Dit geldt ook voor andere Vergaderingen in de wereld. Hierbij kan het onderzoek van dienst zijn om aspirant-zendelingen te ondersteunen.

De wetenschappelijke wereld is de laatste jaren opgeschrikt door het bericht van wetenschappelijke fraude. Enkele bekende hoogleraren hebben data vervalst waardoor onderzoeken géén relatie meer hebben met de realiteit. Daardoor is de betrouwbaarheid van de dataverzameling erg belangrijk. Alle ingevulde enquêtes in het praktijkonderzoek zijn opgeslagen. Deze zullen tot vijf jaar na publicatie van dit onderzoek bewaard blijven. Wanneer mensen twijfel hebben over de betrouwbaarheid van de dataverzameling kunnen deze de stukken bij de onderzoeker onder bepaalde voorwaarden (zoals het afleggen van een verklaring dat de anonimiteit van de zendelingen gegarandeerd blijft) inzien.

Een van de hypothesen was dat zendelingen onvoldoende visie hebben op het zendingswerk. Uit het onderzoek bleek dat dit niet juist was. Zij hebben juist wel visie op het zendingswerk. Uit het onderzoek wordt ook duidelijk dat aspirant-zendelingen wel degelijk goed nadenken alvorens zij vertrekken. Vaak moeten ze zelf veel zaken uitzoeken, maar dat doen zij wel. Vaak blijkt de visie die zij hadden niet overeen te komen met de praktijk. Maar er was wel een duidelijke visie. De hypothese was wellicht te negatief voorgesteld en is gedurende het onderzoek bijgesteld.

De zendelingen die via Nehemia (financieel) ondersteund worden, zijn over verschillende landen van de wereld uitgezonden. De antwoorden van de enquête gaven een goed beeld van wat zendelingen in het zendingsgebied meemaken. Verschillende antwoorden waren echter erg interessant dat het goed geweest zou zijn om diepte interviews af te nemen. Hieruit zou een schat aan informatie komen die verder geanalyseerd kan worden en daardoor een voorbeeld kan zijn voor aspirant- en bestaande zendelingen. Gezien belemmerende factoren zoals kosten en tijd was dit niet mogelijk.

Het laatste punt betreft de unieke situatie van iedere Vergadering. De gemeenten van de Vergadering van Gelovigen zijn allemaal autonoom. Hierdoor kunnen in meer of mindere mate verschillen zijn tussen de Vergaderingen onderling. Wanneer in een betreffende Vergadering een teruggekeerde zending aanwezig is, zal dat zeker van invloed zijn op het missionaire karakter van die Vergadering. Het is daarom niet makkelijk om over Vergaderingen generaliseerbare resultaten te presenteren. Door bestaande literatuur is hier zoveel als mogelijk rekening mee gehouden.

6.2.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

In deze paragraaf worden suggesties gedaan voor eventueel vervolgonderzoek. Andere onderzoekers kunnen eventueel voortbouwen op dit onderzoek. Dit zijn suggesties voor een losstaande vervolgstudie. Hieronder wordt een viertal suggesties gedaan:

1. Het onderzoek is beperkt tot zendelingen van Vergaderingen van Gelovigen. Deze zijn in de praktijk geënquêteerd. Een vergelijkbaar onderzoek zou ook gedaan kunnen worden bij zendelingen van andere denominaties. Het zou interessant zijn om te weten of er verschillen en overeenkomsten zijn;
2. Aansluitend hierop zijn zendelingen ondervraagd die vanuit Nederland zijn uitgezonden. Er kunnen (grote) verschillen in resultaten bestaan als je kijkt naar zendelingen die vanuit andere landen uitgezonden zijn. Hierbij kan ook gedacht worden aan zendelingen die buiten Europa zijn uitgezonden. In het onderzoek kwam naar voren dat er grote interculturele verschillen zijn tussen andere zendelingen in het zendingsland;

3. Binnen de Vergadering wordt weleens gezegd dat het Bijbels onderwijs (binnen Vergaderingen) vroeger beter was dan nu. De vraag die daarbij gesteld kan worden is of dit ook echt zo is. Welke verschillen zijn er? Onderwijs verandert ook als een maatschappij verandert. We weten dat de maatschappij veranderd is ten opzichte van vroeger. Hierbij kan alleen al gedacht worden aan de snelle opkomst van sociale media. Naar het Bijbels onderwijs en de invloed van sociale media zou nader onderzoek gedaan kunnen worden;
4. De laatste aanbeveling voor nader onderzoek is om een vergelijkbaar onderzoek te doen tussen twee verschillende groepen zendelingen. Namelijk een groep die wel training heeft gevolgd en een andere groep die geen training heeft gevolgd. Via kwantitatieve data-analyse kan nagegaan worden in hoeverre de ene groep een voordeel heeft en opzichte van de andere groep.

6.3 Aanbevelingen

Naar aanleiding van het onderzoek en de gegeven conclusies worden aanbevelingen gegeven. Deze aanbevelingen zijn bedoeld voor diverse doelgroepen. Hierbij kan gedacht worden aan broeders en zusters van de Vergadering, (aspirant) zendelingen in het algemeen en of zendingsorganisaties zoals Nehemia. Hieronder worden ze puntsgewijs en in willekeurige volgorde genoemd:

Vergadering van Gelovigen

1. Het grote kenmerk van de Vergadering vanaf het ontstaan in de 18^e eeuw is de openheid voor de leiding van de Heilige Geest tijdens gemeentelijke samenkomsten. Door het ontstaan van (stilzwijgende) regels en tradities kan deze openheid en vrijheid van de bediening van de Geest tegengehouden worden. Om als gemeente in de huidige samenleving, op een gezonde manier, te kunnen voortbestaan dient men weer te gaan luisteren naar die leiding van de Geest. Dit dient in alle liefde en geduld met elkaar te gebeuren. Het zou goed zijn om veel aandacht te geven aan de onderlinge gemeenschap en zorg, liefde en acceptatie voor elkaar. Hierbij kan

gedacht worden aan eerlijkheid, echtheid, onderlinge acceptatie en inlevingsvermogen;

2. Het zou voor Vergaderingen daarbij goed zijn om gezamenlijk visie te ontwikkelen omtrent de identiteit en kenmerken van de lokale Vergadering. Daarbij dienen Vergaderingen weer een missionaire gemeente te worden. Een Missionaire Vergadering is bezig om de boodschap van de redding in Christus zowel in woord als in daad te verkondigen. In het bepalen van het beleid en de identiteit is het goed om daarbij ook een visie te ontwikkelen op het gebied van zending. Zending en evangelisatie dient een prioriteit te blijven van iedere plaatselijke Vergadering.

(Aspirant) zendelingen

3. Het aannemen van een goede houding van zendelingen is erg belangrijk om het zendingswerk adequaat uit te kunnen voeren. Een van de aspecten is om als zending een lerende houding aan te nemen. Vaak werkt de eigen ontwikkelde kennis, opleiding en cultuur belemmerend en daarom is het belangrijk om het zendingsgebied in nederigheid en in alle openheid te verkennen. Een ander aspect is om een gelijkwaardige houding aan te nemen naar andere mensen toe. Dit is niet altijd makkelijk. Toch is het goed om veel tijd te steken in relaties met andere mensen. Hierbij kan ook gedacht worden aan het omgaan met andere zendelingen in het zendingsland. Het is verstandig om vanaf het begin hier goede relaties mee op te bouwen ondanks dat er (grote) cultuurverschillen kunnen zijn. Dit kost veel geduld en gebed. Als er in een zendingsteamverband samengewerkt wordt, is die houding van nederigheid erg belangrijk. Die houding kan er alleen zijn als er een bepaalde Geestelijke volwassenheid aanwezig is;
4. Ondanks dat het vaak voor toekomstige zendelingen belangrijk lijkt om snel naar het zendingsveld te gaan, is het toch essentieel om in eigen land door middel van missionair onderwijs en training voorbereid te worden. Hierbij dient een onderscheid gemaakt te worden tussen een algemeen voorbereidende zendingstraining en een specifieke zendingstraining. Een algemene training is om zendelingen in algemene zin voor te bereiden op het zendingswerk door het bestuderen en verkennen van

zendingswerk in de praktijk. Hierbij kan gedacht worden aan Bijbels onderwijs over zending, omgaan met situaties in een andere cultuur, onderzoeken van mogelijke bedieningen en omgaan met gezondheid, gezin en voeding in het zendingsland. De specifieke training richt zich meer op de specifieke situatie in het zendingsland. Hierbij kan gedacht worden aan taalstudies, gerichte cultuurtraining over het zendingsland en mogelijke situaties die meegemaakt en ervaren kunnen worden. Gezien het belang van crossculturele training komt dit onderwerp in beide trainingen voor. Er dient vooral getraind te worden in het omgaan met cultuurverschillen. Dit levert voor veel zendelingen de nodige uitdagingen op;

5. In het zendingsveld is het belangrijk om lokale begeleiders te krijgen die helpen om de verschillen in cultuur en gebruiken te begrijpen. Daarom is het naast de voorbereidende training ook belangrijk om in het veld getraind en gecoacht te worden. Dit past ook binnen het Bijbels model hoe Paulus Timotheüs heeft begeleid tijdens het zendingswerk. Juist het trainen in het zendingsland waarbij onderwerpen als de aanwezige missionaire visies, verwachtingspatronen en werkwijzen worden behandeld, blijkt noodzakelijk. In het zendingsveld is het belangrijk om lokale begeleiders te krijgen die helpen om de verschillende culturele aspecten en gebruiken te begrijpen;
6. Deze aanbeveling is de meest belangrijke, dit ook gezien in het kader van de Missio Dei. God is de grote Opdrachtgever van de zending. Hij zendt mensen uit en regelt dit alles in Zijn wijsheid. Het is daarom van essentieel belang dat zendelingen op hun Opdrachtgever afgestemd zijn. Zij moeten zich dus op de eerste plaats richten op God. Vaak zijn zendelingen zo druk dat zij meer met het werk bezig zijn dan met de relatie met God. Tijd en energie te steken in het Geestelijk welzijn is daarom erg belangrijk. Daarbij is het goed om rust te nemen en ook de eigen familie, vrouw en eventuele kinderen, niet te vergeten. Hierbij dient het principe uit Micha 6:8 toegepast te worden (NBV): *'Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de Heer van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God'.*

Stichting Nehemia en de zendelingenretraite MfM

7. Over de rol van begeleiding van aspirant-zendelingen van Stichting Nehemia zijn in het onderzoek veel suggesties gedaan. In het algemeen kan gezegd worden dat Nehemia een belangrijke rol kan vervullen naar toekomstige zendelingen toe. De initiatieven die ontplooid zijn bij de zendelingenretraite MfM sluiten daar goed bij aan. Echter is de aanbeveling om dit niet allemaal bij het MfM neer te leggen. Het is goed als Nehemia zelf ook actief beleid ontwikkelt omtrent zending in het algemeen en aspirant-zendelingen. Er zijn verschillende aanbieders van missionaire trainingen en cursussen. Deze zijn van diverse Christelijke organisaties en denominaties. Hierin hoeft het wiel niet opnieuw uitgevonden te worden. Er kan aansluiting gevonden worden bij organisaties waar zendelingen positieve ervaringen mee hebben. Een rol van Nehemia kan wel zijn om een coördinatierol te vervullen en adviesgesprekken te voeren met zendelingen die van plan zijn om het zendingsveld in te gaan. In dit gesprek kunnen mensen ook doorverwezen worden (naar MfM, missionaire trainingsorganisaties en dergelijke). Daarbij zou nog een belangrijke rol kunnen zijn om jaarlijks trainings- en ontmoetingsdagen te organiseren waarbij geïnteresseerden omtrent zending kunnen komen. Hierbij kunnen dan ervaren zendelingen vanuit binnen en of buitenland uitgenodigd worden om te vertellen over hun ervaringen en om zendingsinformatie te verschaffen. Deze ontmoetingen kunnen aspirant-zendelingen inspireren om ook het werk van de Heer te gaan doen. Over de wijze waarop de coördinatierol vervuld kan worden dient verder nagedacht te worden;
8. Het initiatief van de Missionaries for Missionaries (MfM) retraite (zie paragraaf 4.5 en bijlage 5) om aspirant- en bestaande zendelingen te begeleiden en te coachen kan alleen maar toegejuicht worden. De essentie van het voorstel is dat er een lijst komt van broeders en zusters met zendingservaring en of expertise, die bereid zijn om samen te werken met zendelingen, lokale Vergaderingen of zendingsorganisaties. Hierbij is ook specifiek aangegeven dat er hulp en begeleiding gegeven kan worden bij aspirant-zendelingen. Naast het leveren van een bijdrage in het organiseren van de driejaarlijkse retraite, het ontwikkelen van een website met informatie, internetkoppelingen en aanbevolen literatuur omtrent zendingsonderwerpen en het

bemoedigen en helpen door middel van veldbezoeken in het zendingsland zou het ook goed zijn om na te denken over begeleiding en intervisie via het online leren. Hierin zijn al enkele organisaties actief zoals LearningPoint4Mission (www.learningpoint4mission.com) en Member Care (www.membercare.nl). Er is veel kennis binnen de Vergadering aanwezig om daar zelf een invulling aan te geven en het zou wenselijk zijn om die vorm van begeleiding wel zelf aan te bieden. Als laatste punt zouden ook korte zendingsreizen voor jongeren aangeboden kunnen worden. Hierbij kunnen mensen een kijkje nemen in een zendingsveld en wellicht daardoor ook zelf geïnteresseerd raken.

6.4 Good practices en adviezen

De laatste vraag van de enquête was de vraag naar good practices van de zendelingen. Hier konden de zendelingen vrij op antwoorden. De vaak jarenlange ervaringen van zendelingen leveren een bron op van 'goede' voorbeelden en adviezen. Uiteraard hebben deze voorbeelden en adviezen voor de desbetreffende zendelingen in hun zendingsgebied goed gewerkt. Dit wil niet zeggen dat het overal werkt. Wel kan er een wijze les uit getrokken worden. De ervaringen moeten wel serieus genomen worden en kunnen een hulp zijn voor toekomstige zendelingen. In bijlage 6 staan de diverse antwoorden in willekeurige volgorde genoemd. Hieronder zijn enkele antwoorden gerubriceerd en samengevat weergegeven:

- *Wees actief in de vergadering waar je bent*

Als aankomend zending is het goed om actief te zijn in evangelisatie, discipelschap en gemeentestichting in eigen land. Dit is deels een goede voorbereiding van het latere werk op zendingsgebied;

- *Neem contact op met ervaren zendelingen*

Op het veld is veel praktische kennis aanwezig, veel ervaren zendelingen delen deze kennis graag met aankomende zendelingen en met elkaar. Een mogelijkheid hiertoe is de Missionary Retreat. Ook kan er persoonlijk met zendelingen contact

opgenomen worden voor vragen of advies. Leer van de fouten van anderen; wees een voorbeeld zoals Christus was;

- *Bezoek het zendingsgebied*

Het bezoeken van het zendingsgebied ter voorbereiding wordt geadviseerd. Het helpt om een reëler beeld te vormen van de andere cultuur en het geeft de mogelijkheid om met de plaatselijke zendingen van gedachten te wisselen en voor korte tijd mee te werken op het veld. Dit kan op persoonlijk initiatief, maar ook het organiseren van een oriënterende periode of stage voor aankomend zendingen zou wenselijk zijn;

- *Doe voorbereidende training op gebied van taal en cultuur*

Ter voorbereiding op het werk in het zendingsveld zijn twee aspecten belangrijk. Dit is het ontwikkelen van kennis van de lokale taal en cultuur. Dit kan door het bezoeken van seminars, trainingen en het doen van cursussen. Het is daarbij ook belangrijk om te weten wat zich allemaal afspeelt in het mogelijke zendingsland. Dit vergemakkelijkt het aanpassen aan de andere cultuur en bevordert de mogelijkheden om contact te maken en te evangeliseren;

- *Werk samen met zendingswerkers en lokale mensen op het zendingsveld*

Het is heel belangrijk in het werk om samen met de mensen in dat land waar naartoe gegaan wordt en aanwezige zendingswerkers een team te vormen. Bij het omgaan met lokale mensen werkt vaak het hebben van een nederige opstelling erg goed. Tevens is het goed om zich te verdiepen in welke initiatieven er al zijn en welke noden er actueel zijn. De zending moet zich daarbij niet onmisbaar maken. Laat het werk ingebed zijn in de plaatselijke cultuur en worden ondersteund door plaatselijke gemeenten. Naast nederig zijn wordt een open en sociale houding ook als belangrijk ervaren. Men is ook verantwoording schuldig voor elkaar en men moet voor elkaar bidden.

Literatuurlijst

- Aebi E 1978. *Korte inleiding tot de Bijbelboeken*. Culemborg: Internationale Bijbelbond.
- Alexander P Alexander D 2002. *Handboek bij de Bijbel*. Kampen: Uitgeverij Kok.
- Algera AS zj. *Missiologie*. Zwijndrecht: Stichting Evangelisch College.
- Arentsen H, Brouwer J e.a. 2010. De 'identiteitsverklaring' van de Vergaderingen van gelovigen. Online artikel. Gevonden op <http://www.vergadering.nu/vergadering.htm>, januari 2010.
- Bevans S zj. Themes and questions in missiologie today. In Jabini, *MIS2122 Reader: Contemporary Issues in Missions*. Compiled by the South African Theological Seminary. Johannesburg: SATS.
- Boer den C zj. Exegetica van diverse Bijbelboeken. Online artikel. Gevonden op <http://www.dsdenboer.refoweb.nl/exegetica.asp?bk=14>
- Bosch DJ 2012. *Transforming Mission: paradigm shifts in theology of mission, with a new concluding chapter by Darrel L. Guder & Martin Reppenhagen*. Maryknoll: Orbis Books.
- Bree de D 2009. *De predikant als missionair veranderaar*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Brink van den G 2010. Het onderwijs van de apostelen. Online artikel. Gevonden op: <http://www.elim.nl/nl/theologiehet-onderwijs-van-de-apostelen.html>.
- Brinkman DT 2010. Timoteus. Online artikel. Gevonden op: <http://www.bijbelcollege.nl>.
- Camps A, Verstraelen FJ (ed.) e.a. 1988. *Oecumenische inleiding in de missiologie: teksten en konteksten van het wereldchristendom*. Kampen: Kok.
- Cox J 2011. Welke response op een tevredenheidsonderzoek is hoog genoeg?. Online artikel. Gevonden op <http://www.tevredenheidsonderzoek.org/2011/01/24/respons-tevredenheidsonderzoek/>
- Darby JN 1857-1862. John Darby's Synopsis of the Bible. Gevonden via het digitaal programma E-Sword op: <http://www.e-sword.net>.
- Emans B 1990. *Interviewen: Theorie, techniek en training*. Groningen: Wolters-Noordhoff BV.

- Fijnvandraat JG, Ouweneel WJ en Medema HP 1991. *Eén in de naam van Jezus: Bijbelse beginselen waar de 'Broeders' voor staan*. Vaasen: Uitgeverij Medema.
- Fijnvandraat JG z.j. Typologie. Online artikel. Gevonden op <http://www.jaapfijnvandraat.nl>
- Fijnvandraat JG 1983. De gevaren van typologische Schriftverklaring. Online artikel. Gevonden op <http://www.jaapfijnvandraat.nl>
- Fijnvandraat JP 2008. Beschrijving van Vergadering van Gelovigen of Broederbeweging. Online artikel. Gevonden op <http://www.vergadering.nu>.
- Fullan MG 1999. *The new meaning of educational change*. London: Cassel Educational Limited.
- Graham B 2000. *The mission of an evangelist: Amsterdam 2000, a conference of preaching evangelists*. Minneapolis: World Wide Publications.
- Haak CJ 2005. *Gereformeerde missiologie en oecumenica*. Zwolle: De Verre Naasten.
- Harinck G en Neven G (ed.) 2006. *AD Chartas-Reeks 9: Ontmoetingen met Herman Bavinck*. Barneveld: Uitgeverij De Vuurbaak BV.
- Jabini FS 2013. *De Broeders in Suriname: een beknopt overzicht*. Paramaribo: Stichting De Christen.
- Jongeneel JAB 1986. *Missiologie: I Zendingswetenschap*. Den Haag: Uitgeverij Boekencentrum BV.
- Jongeneel JAB 1991. *Missiologie: II Missionaire theologie*. Den Haag: Uitgeverij Boekencentrum BV.
- Kallenberg AJ, Van der Grijspaarde L e.a. 2000. *Leren (en) doceren in het hoger onderwijs*. Utrecht: Uitgeverij Lemma BV.
- Karels JK 2004. De smalle en brede weg van het piëtisme. *Wapenveld* 54 (5): 4-14.
- Karels JK 2005. Piëtisme. Gevonden op: <http://www.protestant.nu/Encyclopedie/tabid/359/Default.aspx?Page=pi%C3%ABtisme>.
- Lotz D 2008. Paradigm Shifts in Missiology. *Evangelical Review of Theology*. Volume 32 number 1. pp. 4-21. In Jabini, *MIS2122 Reader: Contemporary Issues in Missions*. Compiled by the South African Theological Seminary. Johannesburg: SATS.

- Lowijck J en Verloop N (ed.) 1995. *Onderwijskunde: een kennisbasis voor professionals*. Groningen: Wolters-Noordhoff
- MacArthur J. 2006. *The MacArthur Study Bible*. Dallas: Thomas Nelson.
- Moreau AS, Corwin GR en McGee GB (Encountering mission) 2004. *Introducing world missions: a biblical, historical, and practical survey*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Medema HP 1997. *Water, wijn & waarheid: de uitdaging van het evangelie in een postmoderne eeuw*. Vaassen: Uitgeverij Medema.
- Medema HP 2007. Wat is de Vergadering van Gelovigen? Online artikel. Gevonden op <http://vergadering.nu/leermap20070616-wat-is-de-vergadering.htm>, 16 juni 2007.
- Nederlands Bijbelgenootschap 2011. Bijbel in straattaal: Maria is pregno en krijgt een baby boy. Gevonden op <http://www.bijbelgenootschap.nl/nieuws/art/bijbel-in-spraaktaal-maria-is-pregno-en-krijgt-een-baby-boy>, 8 november 2011.
- Newton K & Chan A 2011. *The Brethren movement worldwide: key information 3rd edition*. Bodmin: MPG Books Group.
- Ott C, Strauss SJ and Tennent TC (Encountering mission) 2010. *Encountering Theology of mission: biblical foundations, historical developments, and contemporary issues*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Ouweneel WJ 1975. *Wat is gezonde Bijbelstudie? Deel 7 van de serie: 'Wat is...'*. Winschoten: uit het Woord der Waarheid.
- Ouweneel WJ 1977. *Het verhaal van de 'Broeders': 150 jaar falen en genade, deel 1826-1889*. Winschoten: uit het Woord der Waarheid.
- Ouweneel WJ 1978. *Het verhaal van de 'Broeders': 150 jaar falen en genade, deel II 1890-1978*. Winschoten: uit het Woord der Waarheid.
- Ouweneel WJ 1980. *Gij zijt allen broeders: het Nederlands reveil en de vergadering van 'de Broeders'*. Apeldoorn: Uitgeverij Medema.
- Ouweneel WJ 2007. *De Geest van God: ontwerp van een pneumatologie*. Vaassen: Uitgeverij Medema.
- Ouweneel WJ 2008. *Het plan van God: ontwerp van een voorbeschikkingsleer*. Vaassen: Uitgeverij Medema.

- Ouweneel WJ 2012. *De toekomst van God: ontwerp van een eschatologie*. Heerenveen: Uitgeverij Medema.
- Pachau L 2000. Missiology in a Pluralistic World: The Place of Mission Study in Theological Education. Gevonden op <http://www.religion-online.org/showarticle.asp?title=1177>.
- Patton MQ 1990. *Qualitative evaluation and research methods*. London: Sage.
- Peschar J en Wesselingh A 1995. *Onderwijsociologie*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Petter FA 2002. Profanum et Promissio : het begrip wereld in de missionaire ecclesiologieën van Hans Hoekendijk, Hans Jochen Margull en Ernst Lange. Online dissertatie. Gevonden op <http://irs.ub.rug.nl/ppn/239712951>.
- Pocock M, Rheenen van G and McConnell D (Encountering mission) 2005. *The changing face of world missions: engaging contemporary issues and trends*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Powell C 1988. Paul's Concept of Teaching and 1 Timothy 2:12. Online artikel. Gevonden op <https://bible.org/article/paul%E2%80%99s-concept-teaching-and-1-timothy-212>
- Powers BP 1996. *Christian education handbook: a revised and completely updated edition*. Nashville, Tennessee: Broadman & Holman Publishers.
- RES5150 Research Methodology Reader*. 2010. Compiled by the South African Theological Seminary. Johannesburg: SATS.
- Theologie, Onderwijs en Multimedia: Actieve Samenwerking z.j.. Niet jij koos de weg, de weg koos jou. Online artikel. Gevonden op <http://www.kuleuven.be/thomas/page/niet-jij-koos-de-weg-de-weg-koos-jou/>
- Rheenen van G 1996. *Missions: biblical foundations and contemporary strategies*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House.
- Roxborough J 2009. Missiology after Mission?. Online artikel. Gevonden op <http://roxborough.com/Articles/Missiology%20after%20Mission%2012%20Dec%2009.pdf>, 2009-10-31.
- Sande van de JP 1986. *Gedragsobservatie: Een inleiding tot systematisch observeren*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Schaaf Y (ed.) 1994. Missiologie gewogen. *Wereld en Zending* 23 (4): 1-108.

- Smith KG 2008. *Academic writing and theological research: A Guide for Students*. Johannesburg: SATS Press.
- Steffen T and McKinney Douglas L (Encountering mission) 2008. *Encountering missionary life and work: preparing for intercultural ministry*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Stichting Nehemia (2007). *Beleidsplan 2008 tot 2013*. Ommen: Stichting Nehemia.
- Stichting Nehemia (2007). *Statutenwijziging Stichting Nehemia*. Ommen: Stichting Nehemia.
- Stichting Nehemia (2008). *Stichting Nehemia echt ANBI - een kijkje in onze spiegel*. Ommen: Stichting Nehemia.
- Stichting Nehemia (2009). *Anoniem doorsturen*. Ommen: Stichting Nehemia.
- Stichting Nehemia (z.j.). *Brochure Stichting Nehemia*. Ommen: Stichting Nehemia.
- Universiteit Gent (z.j.). *Praktische handleiding bij de standaardvragenlijsten*. Gent: Universiteit Gent.
- Verhoeven N 2008. *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Purmerend: Boom onderwijs.
- Verkuyl J 1985. *Inleiding in de nieuwere zendingswetenschap*. Kampen: Kok.
- Verschuren P & Doorewaard H 2002. *Het ontwerpen van een onderzoek*. Utrecht: Lemma BV.
- Voorhoeve JN z.j. Eenheid en gemeenschap. Online uitgave. Gevonden op: <http://www.oudesporen.nl/Download/OS0587.pdf>
- Walraven F e.a. 2014. The Missionaries for Missionaries Proposal and Invitation for (ex)missionaries to form part of the Missionaries for Missionaries listing. Werkdocument samengesteld door een commissie van de Missionary Retrait van de Vergadering van Gelovigen.
- Weremchuk MS 1990. *John Nelson Darby en het begin van de beweging van de 'Broeders'*. Vaassen: Uitgeverij Medema.
- Wiersbe W 1991. *Elk hoofdstuk apart: door de Bijbel van koft tot koft*. Vaassen: Uitgeverij Medema.

Wigboldus EHM 2002. Opvoedend handelen in een justitiële jeugdinstelling. Online dissertatie. Gevonden op:

<http://dissertations.ub.rug.nl/faculties/gmw/2002/e.h.m.wigboldus>.

Wommack A 2008. Bijbelcommentaar bij Handelingen – hoofdstuk 16. Online artikel.

Gevonden op: www.vergadering.nu

Yin RK 2009. *Case study research – design and methods 4th edition*. Thousand Oaks: Sage.

Bijlagen

Bijlage 1: Identiteitsverklaring van Vergaderingen van Gelovigen

De Werkgroep Gemeentevisie heeft in januari 2010 een identiteitsverklaring van Vergaderingen van Gelovigen opgesteld (Arentsen H, Brouwer J e.a. 2010). Zij zijn het erover eens dat de onderstaande bijbelse beginselen de identiteit van de 'Vergaderingen' kenmerken of behoren te kenmerken.

1. Het is wenselijk dat plaatselijke gemeenten minimaal eens per week, bij voorkeur op zondag, een eredienst (of aanbiddingssamenkomst) houden, waarin zij het avondmaal vieren. Wij geloven niet dat andere tijden of frequenties van deze vieringen principieel verkeerd zijn. Wij geloven niet dat avondmaalsvieringen slechts zouden mogen plaatshebben onder leiding van verordende ambtsdragers of in het kader van officieel geïstitutionaliseerde gemeenten.
2. Tijdens gemeentelijke samenkomsten moet er, binnen bijbelse grenzen en onder de leiding van de Heilige Geest, de vrijheid zijn om vrijuit te spreken tot God, door middel van lofprijzingen en gebeden. Een dergelijke vrijheid hoeft een zekere mate van organisatie, structurering en menselijke leiding overigens niet uit te sluiten.
3. Elke gelovige heeft genadegaven van de Heer ontvangen en heeft zijn/haar gaven te gebruiken tot opbouw en welzijn van allen. Het gebruik van gaven moet niet (mede) afhankelijk gesteld worden van opleidingen, behaalde diploma's en/of menselijke aanstelling, al erkennen wij een zeker nut van goede opleidingen wel. Bij de uitoefening van gaven in de gemeente dienen deze door de gemeente(n) herkend en erkend te worden.
4. Elke gemeente dient opzieners te hebben die, zowel in geestelijk als moreel opzicht, in staat zijn haar te besturen en te leiden. Zulke oudsten worden door de Heilige Geest aangesteld, maar moeten bij de gemeente met name bekend zijn. Oudsten kunnen alleen goed functioneren als zij het vertrouwen c.q. de erkenning van de gemeente genieten.
5. Alle christenen dienen, mits zij een goed getuigenis hebben van persoonlijk geloof en een consequente christelijke levenswandel, tot de avondmaalsviering te worden toegelaten, ongeacht tot welke geloofsgemeenschap zij behoren. Gelovigen echter die verkeerde leer of praktijken aanhangen of verdedigen, behoren van het avondmaal te worden geweerd. In de toelating draagt zowel de betrokken gelovige als de gemeente die toelaat, verantwoordelijkheid. Een gemeente die op bonafide wijze iemand tot het avondmaal heeft toegelaten, terwijl achteraf blijkt dat deze persoon in de zonde leefde, is daardoor niet verontreinigd. Dit zou namelijk pas het

geval zijn als deze gemeente nadien in gebreke blijft om met de boze op passende wijze te handelen.

6. Elke gemeente is gehouden intern tucht uit te oefenen. Eveneens is elke gemeente verplicht met de toelatings- en tuchtbesluiten van andere (bijbelse) gemeenten rekening te houden, tenzij er grond is voor ernstige twijfel. Een gemeente kan nooit gehouden worden besluiten van andere gemeenten te aanvaarden wanneer zij zelf overtuigd is van de onjuistheid ervan. Een dergelijk handelen tast de eigen verantwoordelijkheid van zo'n gemeente aan en kan ertoe leiden dat zij deel moet nemen aan de zonden van anderen. De praktische gemeenschap tussen gemeenten hoeft ook niet verbroken te worden als die gemeenten in een bepaalde zaak een verschillend standpunt innemen of een verschillende praktijk erop nahouden. Een dergelijke handhaving van de gemeenschap achten wij niet in strijd met de 'eenheid van de Geest'. Integendeel, wij zien het alternatief veeleer als een 'eenvormigheid van het vlees', die in de praktijk slechts door interlokale broederbijeekkomsten en interlokaal opererende broeders afgedwongen kan worden. Tucht mag derhalve nooit een middel worden ter bewaring van de eigenheid; dit is principieel niets anders dan sektarisme.
7. Elke gemeente is verantwoordelijk om te midden van de wereld de werkelijkheid van het Evangelie en de regering van Jezus Christus, onze Heer, uit te stralen. Dit wordt gedaan met woorden en daden, niet alleen in samenkomsten, maar ook door het openbaren van een christelijke levensstijl in alle onderlinge relaties en op alle levensterreinen. Elke gemeente dient dan ook te streven naar een zo breed mogelijke praktische gemeenschap en samenwerking met alle ware gelovigen en gemeenten en naar het slechten van bolwerken tegen de kennis van God in maatschappij en cultuur.

Bijlage 2: Enquête onderwijs

Verzoek om medewerking

Beste broeder / zuster,

Zoals u wellicht weet zijn wij als gezin actief in Suriname. In het kader van mijn studie theologie ben ik voor mijn afstuderen bezig met een onderzoek naar de wijze waarop zendingen (qua onderwijs en training) voorbereid zijn op het zendingswerk. Ondanks ik weet dat een ieder het erg druk heeft, verzoek ik om uw medewerking aan deze enquête.

Het invullen van de enquête duurt ongeveer 10 minuten. Wanneer u als echtpaar bent uitgezonden zou u dan beiden de enquête willen invullen? Na het invullen van de enquête kunt u deze per e-mail versturen. In verband met de verwerking van de gegevens wordt u verzocht de enquête voor 30 maart 2014 naar mij te mailen.

Uw informatie wordt vertrouwelijk en anoniem behandeld. Uw naam zal niet in de thesis vermeldt worden.

Voor vragen kunt u altijd contact met mij opnemen. Alvast bedankt voor het invullen van deze enquête en Gods rijkste zegen toegewenst in uw werk!

Instructie bij het invullen van de vragen

- Vervang het vierkantje voor het gewenste antwoord door een X.
- De vragenlijst bestaat uit drie categorieën vragen: algemene vragen, vragen over hoe u bent voorbereid op uw zendingsopdracht en vragen over eventuele good practices.
- Bij een aantal vragen kunt u meerdere keuzes aangeven door de gewenste antwoorden aan te kruisen.
- Wanneer u als echtpaar bent uitgezonden is het verzoek of u beiden de enquête wilt invullen. Wilt u deze onafhankelijk van elkaar dan maken?

Algemene vragen

1. Geslacht
 - Man
 - Vrouw
2. Leeftijd

-
3. Gevolgde algemene opleiding
- LBO / VMBO
 - MBO
 - HBO
 - Universiteit
4. Heeft u uw opleiding afgerond?
- Ja, met diploma
 - Nee, ik volg momenteel nog een opleiding
 - Nee
5. Uw leeftijd bij
- bekering of christelijk opgevoed
 - doop
6. a. Ongeveer in welk jaar bent u ertoe gekomen om zendingswerk te gaan doen?
-
- b. In welk jaar bent u daadwerkelijk uitgezonden?
-
7. Kruist u hieronder aan welke activiteiten u zelf binnen de gemeente gevolgd heeft?
(meerdere antwoorden mogelijk, namen van de clubs en leeftijden kunnen verschillen)
- Zondagsschool
 - Kinderclub (tm +-12 jaar)
 - Tienerclub (+-12 tot 16 jaar)
 - Jongerenclub (vanaf +-17 jaar)
 - Reguliere Bijbelstudies / besprekingen
 - Anders nl:.....
8. Kruist u hieronder aan wat uw huidige bediening is?
(meerdere antwoorden mogelijk)
- Evangelie verkondiging
 - Ondersteunen van de lokale gemeente (Vergadering)
 - Het doen van sociaal werk
 - Anders nl:.....

Vorbereitung op uw zendingswerk

De volgende vragen hebben betrekking op de manier waarop u bent voorbereid op uw zendingsopdracht.

9. a. Heeft u specifieke trainingen, cursussen en of opleidingen gevolgd als voorbereiding op uw zendingswerk?

- Ja
- Nee

b. Indien ja, welke trainingen / opleidingen waren dat en via welke organisatie werd dat georganiseerd?

	Training / opleiding	Organisatie
☐
☐
☐
☐
☐

c. Indien ja, welke onderwerpen werden daar behandeld?

Onderwerpen	Aanwezig	Niet aanwezig
Hoe om te gaan met andere culturen		
Het leren van een andere taal		
Hebben van visie en werkwijze van het zendingswerk		
Uw verwachtingen over het zendingswerk		
Leren van kennis (vakspecifiek) om het zendingswerk te doen		
Leren van vaardigheden om het zendingswerk te doen		
Uw persoonlijke houding om werk van God te doen		
Anders:	X	
Anders:	X	
Anders:	X	

d. Indien nee, waarom heeft u geen trainingen / opleiding gevolgd?

-
-
-

10. a. Had u voor u uitgezonden werd duidelijke doelstellingen en visie omtrent uw toekomstig zendingswerk?

- Ja
- Nee

b. Had u voor uw vertrok naar het zendingsgebied uitgewerkte plannen over de inhoud van het zendingswerk?

- Ja
- Nee => ga door naar vraag 11

c. Zo ja, heeft u die plannen in gezamenlijk overleg gemaakt met de mensen in het zendingsland?

- Ja
- Nee

11. a. Kwamen uw verwachtingen omtrent het zendingswerk overeen met de praktijk?

- Ja => ga door naar vraag 12
- Nee

b. Indien nee, wat waren de grote verschillen?

-

.....

12. a. Had u in het begin van uw uitzending aanpassingsproblemen om het werk van God op een juiste manier te doen?

- Ja
- Nee => ga door naar vraag 13

b. Indien ja, welke problemen heeft u ondervonden?

-
-
-

13. Geeft u aan of u het eens of oneens bent met de beschreven stelling?

	Stelling	Eens	Oneens
a	Het is belangrijk dat zendelingen gerichte training en onderwijs over het zendingswerk genieten voordat zij uitgezonden worden.		
b	Binnen de Vergadering van Gelovigen worden mensen goed opgeleid in Bijbels onderwijs.		
c	Binnen de Vergadering van Gelovigen worden mensen NIET goed voorbereid op het zendingswerk.		
d	Vaak gaan zendelingen ZONDER een duidelijke visie naar een zendingsland.		
e	In het zendingsland wordt vaak GEEN begeleiding gegeven omtrent de verwachtingen en werkwijzen van het werk.		
f	Het zou GOED zijn dat de stichting Nehemia of een andere instantie ook een rol gaat spelen in het voorbereidingstraject van toekomstige zendelingen.		
g	Binnen de Vergadering van Gelovigen wordt zending actief gestimuleerd en ondersteund.		
h	Training en onderwijs houdt nooit op, dit duurt voor een ieder hun hele leven lang.		

14. Met uw kennis van nu, welke onderwerpen zou u belangrijk vinden en adviseren om voor vertrek in te laten trainen / onderwijzen?

(kruist u aan welke onderwerpen u zou willen adviseren, meerdere antwoorden mogelijk)

Mogelijke onderwerpen	Advies
Hoe om te gaan met andere culturen	
Het leren van een andere taal	
Hebben van visie en werkwijze van het zendingswerk	
Uw verwachtingen over het zendingswerk	
Leren van (vakspecifieke) kennis om het zendingswerk te doen	
Leren van vaardigheden om het zendingswerk te doen	
Uw persoonlijke houding om werk van God te doen	
Anders:	X
Anders:	X
Anders:	X

15. Welke rol zou de Stichting Nehemia of een andere instantie kunnen vervullen in de voorbereiding van toekomstige zendelingen?

-
-
-

Vragen omtrent good practices

16. Heeft u goede voorbeelden en of adviezen omtrent het zendingswerk in het algemeen of voor het trainen en opleiden van toekomstige zendelingen?

-
-
-

Algemene opmerkingen / toelichting:

.....
.....
.....
.....
.....

Einde enquête

Sla na het invullen het document op uw computer op en mail het ingevulde document als bijlage.

Nogmaals hartelijk dank voor het invullen van deze enquête!

Bijlage 3: Missionaire trainingen / cursussen en organisaties

<i>Naam organisatie</i>	<i>Training / opleiding</i>
Alliance Française	Taalcursus Frans
All Nations Christian College	Biblical & Cross Cultural Studies, Bijbelschool
ANCC	Bijbelschool
Bible league	Zending en culturen in de wereld
Bulstrode	Taalstudie
Campus for Christ	Christus verkondigen in alle talen
Cornerstone	Taalstudie en cursus dienen
De Hoop	Verslavingshulpverlening
ETS	Bijbelcursus: verantwoord Bijbelgebruik
Feracpa, TCI en LiSa	Pastorale cursussen
Heverlee	Bijbelschool
Jeugd met een Opdracht (YWAM)	TakeOff, Discipelschapstraining (DTS), Children at Risk
Navigators	Zending en discipelschap
New Tribes Mission	Biblical Studies en Cross Cultural Communications
Ontario Theological Seminary	studie Biblical studies
PI	Vorbereiding op uitzending door organisatie zelf
SIL	General- en Field Methods Course, Methode Houis en Hebreeuws, Taalkundige opleiding
Taalschool Neuchatel	Studie Frans
Tropenziekenhuis	Tropencursus
Tyndale	Theologie modules
WEC	Bijbelschool Cornerstone, orientatiecursus,
Wycliffe	Vertaal en alfabetiseringswerk en Crosscultural training, basistraining voor medewerkers

Bijlage 4: Programma Missionary Retreat 2013

Missionary Retreat 2013 - Chamaloc (F)

June 30th - July 6th 2013

THEME: "Enriched through team work"

	Sunday	Monday	Tuesday	Wednesday	Thursday	Friday	Saturday
7.30 - 8.00		Prayer	Singing	Exercise	Prayer	Singing	Prayer
8.00 - 9.00		Breakfast	Breakfast	Breakfast	Breakfast	Breakfast	Breakfast
9.00 - 9.30		Welcome, Worship & prayer	Worship	Worship	Worship	Worship	Closure + Goodbye
9.30 - 10.30		Short intro of all missionaries	Value of team work	Hindrances of team work	Conditions for team work	Make team work happen	
10.30 - 11.00		Break	Break	Break	Break	Break	
11.00 - 12.00		3x 20 min visit of a missionary	Discussion Groups	Discussion Groups	Discussion Groups	Discussion Groups	
12.30 - 13.30		Lunch	Lunch	Lunch	Lunch	Lunch	
14.00 - 16.00		3x 20 min visit of a missionary	Free	Free afternoon	Free	Free	
16.00 - 16.30		Break	Break		Hike / Canoe	Break	Break
16.30 - 18.00	ARRIVAL	The challenge of team work (PhN/AN)	Chat room 2 discussion slots around topics			Keeping marriage fun	Chat room 2 discussion slots around topics
18.30 - 19.30		Dinner	Dinner	Dinner	Dinner	Dinner	
20.00 - 21.30	Introduction Kick-off	RELAX + GAMES	Evening WALK	TESTIMONIES and PRAYER	TESTIMONIES and PRAYER	FUN TIME	

Bijlage 5: Definitieve Missionaries for Missionaries voorstel

Date: 19 November 2014

Subject: The MfM **Proposal** and **Invitation** for (ex)missionaries to form part of the MfM listing

Background

Back in 2001, Pierre-Etienne & Anne-Claude Pfister sensed the need missionaries have to come together for mutual encouragement – so they shared their vision and were instrumental in organizing the first Missionary Retreat [MR] in Switzerland. At that Retreat it was agreed that it would be beneficial to repeat such an encounter every 3 years. We have now enjoyed such encounters in 2004, 2007, 2010 and in 2013. In time others have been happy to join the organizing team, so that in 2013 those responsible were Cédric & Odile Chambron, Hanneke van Kampen, Jean & Liliane Lacombe, Philip & Anneke Nunn and Frederic & Siglinda Walraven. From the beginning these MR's have been organized *by* those with missionary experience *for* missionaries – a retreat particularly focused on missionaries who are connected in some way to the network of assemblies we are involved with. Our common love for the Lord and mission, our shared inter-cultural experiences, have helped that over the years the friendship bonds between missionaries have grown. Some now sense these Retreats as a 'coming home' experience. At every MR, a day has been set aside to interact with Missionary Fund Board [MFB] trustees from different countries. This is much appreciated by all.

Looking at the future

Contact between missionaries outside of the MRs is nearly non-existent. This is understandable since each missionary unit is busy in its own area of service. And yet, a recurring desire expressed in these Retreats has been: how can we use our shared and yet diverse missionary experience to help and encourage each other, especially in times of difficulties and/or transition. The theme at the MR in Chamaloc in July 2013 was "Enriched through teamwork". It encouraged the missionaries present to discuss these concerns again. At the end of the Retreat we felt that a decision was necessary to avoid that our discussion would remain as 'nice words in the air'. We agreed the following motion:

Motion agreed at MR2013

- To ask the following 5 brothers to prepare a proposal on setting up a Missionaries for Missionaries
- The proposed MfM will only come into effect with the agreement of missionaries who attend Missionary Retreats and the blessing of our brothers and sisters who have served the missionary community over many years as trustees of Missionary Fund Boards.
- These 5 brothers are: Frederic Walraven, Jean Lacombe, Cédric Chambron, Philip Nunn and Jacob Vergouwe. They agreed to take on this mandate

Developments since MR2013

These 5 brothers prepared a proposal which has been adjusted substantially with the constructive feedback from some fellow missionaries and from the different MFBs. At the MFB meeting last April in Switzerland, the revised proposal was again discussed and we are happy to inform that the current Proposal is circulated in harmony with all concerned. Here follows the Proposal.

How MfM could fit into existing relationships

In essence, MfM would consist of a listing of brothers and sisters with past / present missionary experience or expertise, who are willing to work together with missionary units, local assemblies or Board trustees. Those on the **MfM listing** express their willingness to provide encouragement to missionaries in foreign countries, to provide some help to home assemblies and potential new missionaries, and if requested to provide assistance to MFBs. Any visit to a missionary on the field will normally be in response to an invitation from that missionary, and always in harmony with those concerned.

How those on the MfM listing could contribute to existing support efforts

- **Missionary Retreat:** Some of those on the MfM listing would be responsible to organize a retreat for missionaries every 3 years.
- **Website:** Some of those on the MfM listing would develop and maintain the existing website <http://missionaryretreat.fr/> to make available information and links that may be of interest to (a) this group of missionaries and (b) young and older brothers and sisters in our assemblies who have interest in engaging in mission activity. It may also be used to recommend mission related material, like books, conferences, films, YouTube messages, websites, etc.
- **Visitation/helping/encouraging/counseling:** Those on the MfM listing are in principle available to, occasionally, visit missionaries on the field. These visits could be done alone, or together with a fellow missionary or a Board trustee, or together with a member of the missionary's family or local assembly. Not every person in the MfM listing will necessarily be available for each of these tasks. Each one will contribute in line with his or her calling, experience and resources.

Profile for those on the MfM listing

The MfM listing would be made up of mature brothers and sisters with the following characteristics:

- Have a number of years of missionary expertise, be it through close follow-up and support to missionary units, a number of short term experiences on diverse mission fields or lived trans-cultural missionary experience. It would be ideal if the MfM listing would include some with experience or expertise in married life on the mission field, raising children on the mission field, single life on the mission field, church planting, training, handing over to local believers, cultural issues, etc.
- Feel the Lord is calling him or her to serve fellow missionaries in this way.
- Participate from time to time at the Missionary Retreats – showing thus some interest in fellow missionaries.
- Have time and energy and availability to support fellow missionaries in some way.
- Be responsible for financing his/her/their own visiting trips (MfM has no bank account).

Who form part of MfM listing?

At the 2013 Missionary Retreat, a number of missionaries expressed their willingness to serve their fellow missionaries in the way described in this document. If you feel that you have missionary experience that fits the profile described above and would like your name added to the MfM listing, please let us know by responding to the MfM coordinator.

MfM initial coordinator

Frederic Walraven has kindly agreed to be the MfM coordinator until the next Missionary Retreat. This means that he will (a) create and update the list of those missionaries that feel led by the Lord to serve their fellow missionaries by being part of the MfM listing, and (b) be a contact point for any communication about MfM.

How do we go on from here?

Here is the time line we are seeking to follow:

--- **2013 October:** Circulated Draft Proposal #1 to MR2013 missionaries and FBM trustees for comments – Done.

--- **2014 March:** Circulate Draft Proposal #2 to FBM trustees for comments - Done.

--- **2014 September:** Circulate Draft Proposal #3 which has been agreed with FBM trustees to MR2013 Missionaries for their comments - Done.

2014 November: Circulate the agreed Proposal to MR2013 Missionaries and FBM trustees, asking missionaries who feel called to be part of the MfM listing to express that desire within 30 days – THIS IS THIS LETTER - Dear fellow missionary, if you feel called to be part of the **MfM listing**, please get in touch. If you have already responded to the previous letter, you need not do so again.

--- **2014 December:** Make known to missionaries and FBM trustees the initial MfM listing.

--- **2016 Summer:** The next proposed Missionary Retreat, MR2016. Past developments can be discussed and any edifying ideas for the future explored.

Prepared by: Cédric Chambron, Jean Lacombe, Jacob Vergouwe, Philip Nunn and Frederic Walraven.

Bijlage 6: Adviezen en ‘good practices’ van zendelingen

Tijdens de enquête is aan zendelingen gevraagd om eventuele goede voorbeelden vanuit de zendingspraktijk te geven. Ook mochten eventuele adviezen aan aspirant-zendelingen gegeven worden. Hieronder is een overzicht van de diverse antwoorden hiervan:

- Iemand gaf het advies om het boek ‘Re-discovering the Kingdom’ te lezen. Dit boek is geschreven door Myles Munroe;
- Een training als voorbereiding op de zending dient afgestemd te zijn op de bestemming en het type zendingswerk. Zending in Europa is een ander verhaal dan op afgelegen plekken. Het vraagt deels een andere voorbereiding. Het actief zijn geweest in evangelisatie en dergelijke in Nederland is maar een gedeeltelijke voorbereiding. Het is beter om een specifieke toerusting te krijgen;
- Het is heel belangrijk in het zendingswerk om samen met de mensen in dat land waar je naartoe gaat een team te vormen;
- Mensen met interesse in zending dienen eerst ook actief te zijn in hun thuisgemeente in Nederland, met name in gemeenschappelijke activiteiten en evangelisatie;
- Ondanks voorbereidende trainingen waarbij veel onderwerpen uitgebreid besproken zijn, komen er alsnog pijnpunten. Soms zijn mensen van tevoren erg moeilijk van de roze wolk af te krijgen en komen er daardoor teleurstellingen;
- In zendingswerk is het in het algemeen enorm belangrijk om zo vroeg mogelijk lokale bekeerlingen/gelovigen te betrekken in het werk, zodat zij leren verantwoordelijkheid mee te dragen en niet te gaan leunen op de zendelingen. Om gelovigen zover te krijgen mee de verantwoordelijkheid te gaan dragen voor de gemeente kost wel veel tijd, maar is erg belangrijk;
- Het hebben van contact met andere zendelingen is fijn en goed voor de ontwikkeling;
- Het is belangrijk om te investeren in je relatie met God;
- Verdiep je in de nieuwe cultuur, voordat je in actie komt;

- Het is ontzettend belangrijk om samen te werken met lokale Christenen en om jezelf niet onmisbaar te maken;
- Zending moet vooral ingebed zijn in de plaatselijke cultuur, onder plaatselijke besturen vallen en gedragen worden door plaatselijke kerken;
- Je kunt huidige plaatselijke zendelingen vragen naar reële werkmogelijkheden in zijn/haar veld;
- De opleiding is géén plaatsvervanger voor Gods voorbereiding van Zijn zendelingen;
- Gebed is van cruciaal belang in het zendingswerk;
- Ga eerst kijken op het zendingsveld en werk mee alvorens te worden uitgezonden;
- Het is soms moeilijker dan gedacht om je aan een andere cultuur aan te passen, afhankelijk van je karakter. Daarom is het goed van tevoren te weten wat er op je afkomt en ook praktisch te oefenen;
- Je kunt erg moedeloos worden. Het is echt belangrijk om te weten dat God je op deze weg gestuurd heeft. En het is goed om met andere zendelingen in contact te zijn om over problemen te kunnen praten;
- Wees als aankomend zending actief in evangelisatie, discipelschap en gemeentestichting in eigen land. Als er geen bewijs is van de roeping, dan niet uitzenden;
- Ik heb het als zeer positief ervaren om op bezoek te gaan bij vrienden op het zendingsveld en daar, alhoewel wij dat niet zo gepland hadden, te zien hoe het (een beetje) is;
- Ik heb het als zeer positief ervaren om een ervaren zending te kennen die ons heeft geholpen en vragen aan ons heeft gesteld;
- We hebben al vrij snel een adviesgroep rondom heen verzameld. Deze groep van mensen vragen we om raad als we een beslissing moeten nemen. Al meerdere keren is de waarde van deze groep gebleken;
- Stage voor aspirant-zendelingen is erg goed. Hierdoor leren ze de principes van het zendingswerk en kunnen ze ervaren hoe het werk is;
- Heb een persoonlijke wandel met God. Wat je ook doet, je moet het goede willen doen, als voor de Heer, met een dankbaar hart;

- Met name voor vrouwen die kinderen hebben en zelf thuisscholing doen het volgende advies: Denk goed na over een eigen deel in de 'echte' bediening, hoe klein dan ook. Zodat je niet alleen voor het gezin in het veld bent. We hebben veel gezinnen het veld zien verlaten, omdat de vrouw geen duidelijk beeld had van haar taak/bediening, behalve dan het zorgen voor het gezin. Het gevolg was daardoor passiviteit en depressie;
- Leer onderscheiden wat de werkelijke noden zijn van de mensen en stem je boodschap daarop af. Laat je daarom leiden door de Heilige Geest;
- Zendingen moeten erop letten dat ze een sociale, open levensstijl hebben in hun relaties met de lokale mensen;
- Een goede kennis van de taal is een essentieel werktuig voor het slagen van zendingswerk. Als je een boodschap wilt uitdragen en een impact wilt hebben op de mensen is dit bijzonder moeilijk te bereiken als je de taal niet spreekt;
- Doe een grondig zelfonderzoek met betrekking tot superioriteitsgevoelens door ras, afkomst of opleiding;
- Weer bereid om van plaatselijke mensen te leren en stel je altijd op de hoogte van bestaande initiatieven en activiteiten;
- Voor iedere zendingwerker moet de Goddelijke roeping duidelijk zijn, vervolgens komt er een traject dat niet per definitie voorspoedig zal gaan, maar die wel gepaard gaat met de zekerheid dat de Heer met je gaat (1 Thes. 5:24);
- Stuur toekomstige zendingen naar het veld voor een aantal weken om echt mee te draaien in alle dingen en om te zien hoe het echte leven daar is.
- Er komen nogal eens mensen op bezoek die meteen willen beginnen op het zendingsveld. We adviseren meestal om er de tijd voor te nemen en dat het de voorkeur heeft dat ze duidelijk de stem van God verstaan in wanneer en hoe ze moeten gaan. Jonge mensen zijn soms erg idealistisch en willen graag meteen in actie komen. In zulke gevallen is dus de voorbereidingen die je zou kunnen aanbieden belangrijk. Enkele gesprekken en goed advies kunnen echt nodig zijn. Het heeft de voorkeur dat je weet dat je op de plek bent waar God je hebben wil. Dus niet zomaar gaan omdat je iets voor de medemens wilt doen of wilt evangeliseren. Als je het moeilijk krijgt, dan kun je op je roeping terugvallen;

- Het is goed dat de aspirant zendeling samen met een ervaren zendeling samen op pad gaan naar het mogelijke zendingsland. Dit als voorbereiding op de daadwerkelijke uitzending;
- Het is goed als zendingen in een zendingsland nieuwe zendingen bezoeken. Die aandacht en vriendelijkheid bemoedigd jonge zendingen;
- Ontwikkel een hobby als je die niet hebt;
- Zendingswerk is in de eerste plaats Gods werk, het is goed hiervan doordrongen te zijn en van ook van daaruit te leven;
- Afhankelijk van het werk dat je doet op het zendingsveld, moet je trainingen daarin volgen en goed voorbereid er naartoe gaan. Lees wat er zich afspeelt op het gebied van zending;
- Leer van de fouten van anderen; wees een voorbeeld zoals Christus was;
- Heb een nederige houding en wil van anderen leren: Alles aanpakken als het gaat om anderen te helpen;
- Doe zoveel mogelijk kennis op van de andere taal en cultuur. Bezoek seminars en lees veel;
- Zorg voor je persoonlijk welzijn en stel prioriteiten en grenzen;
- Mensen uit de Vergaderingen zijn relatief wel bekend met de Bijbel, maar (in ieder geval traditioneel gezien) komen zij te weinig in aanraking met andere gelovigen. Als gevolg moeten we dan ook nog heel wat leren als we op het zendingsveld komen en veel in aanraking komen met andere gelovigen (en ook nog eens andere gelovigen uit andere culturen).